

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

sabitfikir.com

sabitfikir

105

KASIM 2019

KİTAP EDEBİYAT

Bir kitap dünyadan daha büyüktür

İbrahim Tenekeci:
Bir Şehirle Tanışmak

Selahattin Yusuf:
Gerçek, Bir Hikâyeye Dayanmaktadır

Onur Atay:
Olağanüstü Beyefendilerin Edebi Maceraları

Duygu Karslı:
Çarlık Rusya'sında İki Âşık

REMZİ ŞİMŞEK

**NOBEL'İN GÖRMEZDEN GELDİĞİ
BÜYÜK YAZARLAR**

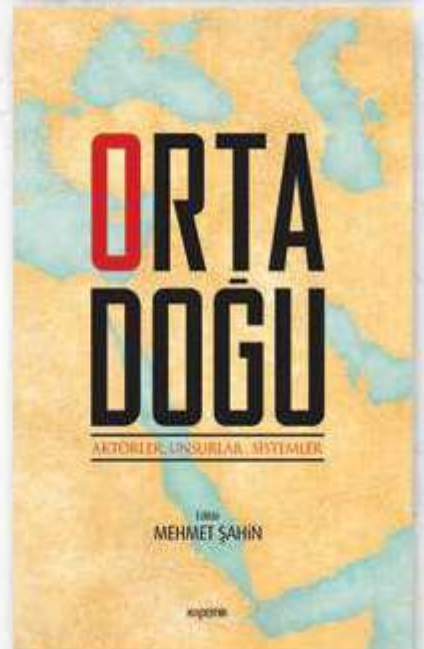
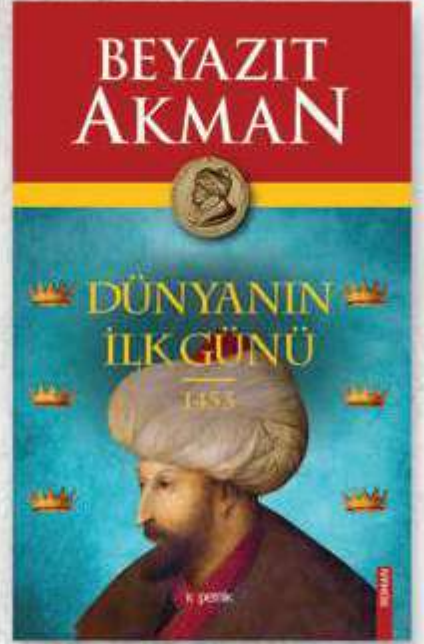
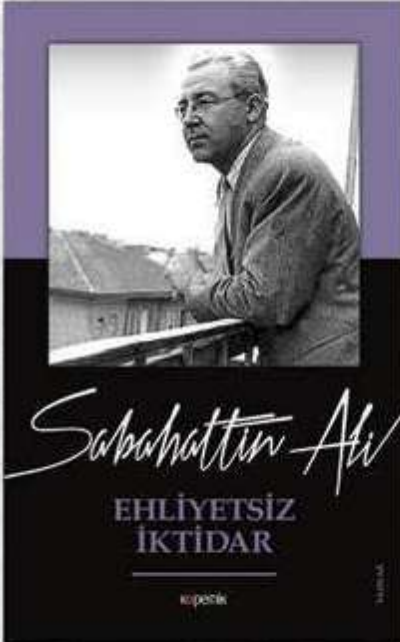
FIYAT: 7,00 TL

ISSN 2146-2127

11

TÜM
SEÇKİN
KİTABELERİNDE

kopernik

"Türkiye'nin Entelektüel Aklının Buluşma Noktası"

kopernikkitap.com

[f](https://www.facebook.com/kopernikkitap) [@kopernikkitap](https://www.instagram.com/kopernikkitap)

Yayın Türü: Aylık Yaygın Süreli Yayın
 Sayı: 105 - Kasım 2019
 ISSN: 2146-2127

SAHİBİ:

Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
 Tüzel Kişi Temsilcisi ve Genel Müdür
Yasemin Gebeş

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Mustafa Akar

EDİTÖR

Melike Yıldırım

GÖRSEL YÖNETMEN

Mehtap Tunçel

KATKIDA BULUNAN

Yunus Arslan

KAPAK ve SAYFA TASARIMI

Sema Türk

KAPAK İLLÜSTRASYONU

Serkan Yolcu

REKLAM

Nalan Demircioğlu Yavuz
 (0212) 997 00 00 / 1022
 ndemircioğlu@adn.com.tr

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Şefik Çalık

BASIM YERİ

Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
 Akpınar Mah. Hasan Basri Cad. No:4
 Sancaktepe - İSTANBUL
 Tel: (0216) 585 90 00
 Matbaa Sertifika No.: 12815

YÖNETİM YERİ:

Turkuvaz Dergi Grubu
 Barbaros Bulvarı, Cam Han, 153,
 34349 Beşiktaş, İstanbul
 Telefon : (0212) 354 30 00

SABİTFİKİR'E NASIL ULAŞIRSINIZ?

Tüm D&R'lardan 7 TL karşılığında

Bizi takip edin!

www.facebook.com/sabittfikir.com
www.twitter.com/SabittFikir

Ne düşündüğünüzü bilmek istiyoruz,
 editor@sabittfikir.com'a yazın!

© Her hakkı saklıdır.

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltma hakları Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş. ye aittir. Yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

"TRAJİK BİR İNSAN EVLADI": PETER HANDKE

Nobel en prestijli ödüllerden biri olarak biliniyor. Özellikle "Edebiyat" ödülleri her zaman yeni tartışmalara gebe. Nobel'i alan yazarlar kadar, aday gösterilip alamayan yazarlar da bu tartışmanın konusu. Hakkında bir borsa bile var biliyorsunuz. Ödüller konusunda benim asıl ilgimi çeken şey ise ödül alamasa da değerinden hiçbir şey kaybetmeyen bazı büyük yazarların ödüller konusundaki tutumu. Bu sayımızda biraz da o yazarların izini sürdük dosyamızda.

Her ödül aynı zamanda siyasi bir seçimdir de. Edebiyat, politikadan uzak bir saha değil. Mesela bu sene ödül kazanan isimler açıklandığında Peter Handke ismini duymak herkesi şaşırttı. Geçen seneki "cinsel taciz" skandalından sonra Nobel Komitesi'nin nasıl bir karar vereceği merak konusu olmuştu zaten. Öte yandan, Nobel Komitesi ödülleri verirken Avrupalı ve Avrupa dışı diye iki türlü bir ölçüt çalıştırıyor. Ödüller hakkındaki tartışmalar ne zaman artsa hemen Avrupalı ayarlarına geri dönüyor. Komite, nedense ödüllerden sonra çıkan "politik" tartışmaları hep reddetti. Çünkü ödül verdiği isimler kadar vermediği isimler de tartışma konusuydu. Günümüzde de öyle. Dünyayı sallayan Haruki Murakami gerçeğini görmezden gelerek mesela gitti Kazuo İshigiro'ya verdi ödülü. İshigiro'nun ismindeki Uzak Doğulu çağrışıma aldanmayın, kendisine İngiliz edebiyatını temsilen verildi ödül. Dolayısıyla komitenin seçimleri doğrultusunda bir "yüksek yazı standardı" oluşuyor aslında. Milan Kundera gibi çok önemli bir yazar nedense bu standarda erişemedi hâlâ!

Bu seneki Peter Handke tercihi de, komitenin ödülleri artık Avrupa dışına vermeyeceğini çok net gösteriyor. Dünyada aşırı sağ liderler ve popülizm tartışmaları sürerken, Nobel, ödülü gitti Handke gibi zalimin yanında ve mezalimi destekleyen birine vermeyi tercih etti. Handke, eski Yugoslavya lideri Slobodan Milošević'in en büyük savunucularından ve Srebrenitsa Katliamı'nı da reddetmesiyle ün yapmış biri! Aynı zamanda 2006 yılında Lahey'deki hücrelerinde ölü bulunan Milošević'in cenaze töreninde de konuşma yaptığı biliniyor. Milošević ve Radovan Karadžić gibi soykırımcıların kültürel desteğini sağlayan, Srebrenitsa katliamını örtmek için elinden geleni ardına koymayan Handke, 2006'da verdiği bir söyleşide de kendisini şöyle savunuyor: "Milošević bir kahraman değil, trajik bir insan evladı bense yargıç değilim, yazarım."

Soykırım ve katliam yapıp mağduru oynayabilen azdır hele hele o soykırımı "masum" ilan edebilen daha az. Bu seneki en "prestijli" Avrupalı edebiyatçı da öyle, on binlerce masum insanı katletme emrini veren birine "trajik bir insan evladı" deyip meseleyi masumlaştırıyor, duygusallaştırıyor. Nobel, Handke tercihi ile birlikte artık önemsenmemesi gereken siyasi bir ödüldür.

İÇİNDEKİLER

06

HABERLER

10

VİTRİNDEKİLER

12

PORTRE
Ahmet Edip
Başaran

Nuri Pakdil'in Şahitliği

14

MEMLEKET
YAZILARI
İbrahim Tenekeci
Bir Şehirle Tanışmak

16

GÖRÜŞ GÜNÜ
Selahattin Yusuf
Gerçek, Bir Hikâyeye
Dayanmaktadır

18

KURMACA
Dürdane İsra Çınar
Kısa Sürmüş Bir
Hikâyenin Hazırlarına
Doğru: Lydia Davis

20

DÜNYA ÖYKÜSÜ
KİTAPLIĞI
Necip Tosun
Nathaniel
Hawthorne'un Büyük
Taş Yüzü

22

GÜNCEL
Doğukan İşler
Kendini Arayan Arayış:
Yarınız

24

GÜNCEL
Mustafa Akar
Kaplumbağaların
Müdafaaası

26

SANAT
Samed Karagöz
Arter'de Yeni Dönem

28

GÜNCEL
Duygu Karslı
Çarlık Rusya'sının
Gölgesinde İki Aşk

DOSYA 30

Remzi Şimşek
NOBEL EDEBİYAT
ÖDÜLLERİ VE
PEŞİNDEKİ LANET

34

KARARSIZ OKUR

36

POLİSİYE
Harun Candan
Türe Felsefi Bir Bakış:
Polisiye Roman

38

GÜNCEL
Hümeysra Çalışkan
Hayatın "An"larına
Dokunan Öyküler

40

YAYINEVİ
HİKÂYELERİ
Melike Yıldırım
"Bu Benim
Kütüphanemde
Mutlaka Olmalı"
Dediğimiz Kitaplara
Yöneliyoruz

44

Selahattin
Demirci
Kahir Kuvvet Sosyal
Medya

46

GÜNCEL
Kerem Görkem
Alelade Bir Pazartesi
Sabahı

48

ÇİZGİ ROMAN
Onur Atay
Olağanüstü
Beyefendilerin Edebi
Maceraları

50

KEŞFSEVER
Zeynep Merdan
Sezginin Şiddetinde
Peyami Sefa Kadını

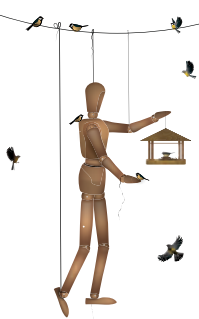
52

HUZUR KAÇIRAN
KİTAPLAR
Güven Adıgüzel
Arturo Bandini
Destanı

54

ELEŞTİRİ
Abdullah
Harmanlı
Günaşsız Aşklar, Acı
Veren Göçler

56

ELEŞTİRİ
Halil İbrahim İzgi
Asmalımescit'te
İndiragandı

58

KİPAT
Salih Zengin
Külüstür Hayat İyidir

60

MÜMKÜN
EVRENLER
Murat Murat
Sürgün Edilmiş Bir
Tanrıça

62

GÜNCEL
Mustafa Uçurum
Türk'ün Atla İmtihanı

64

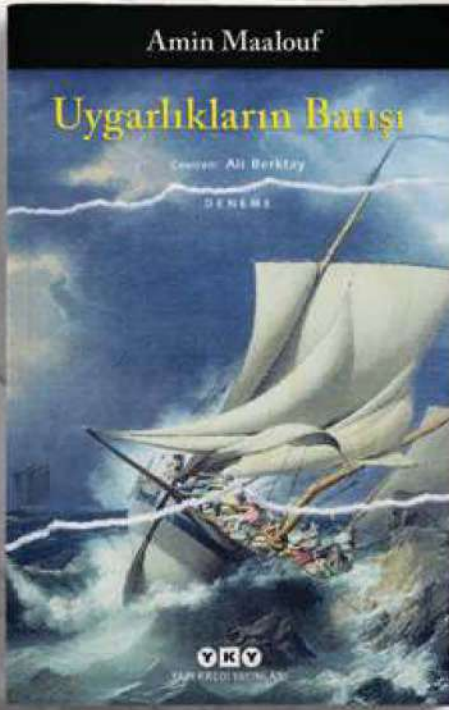
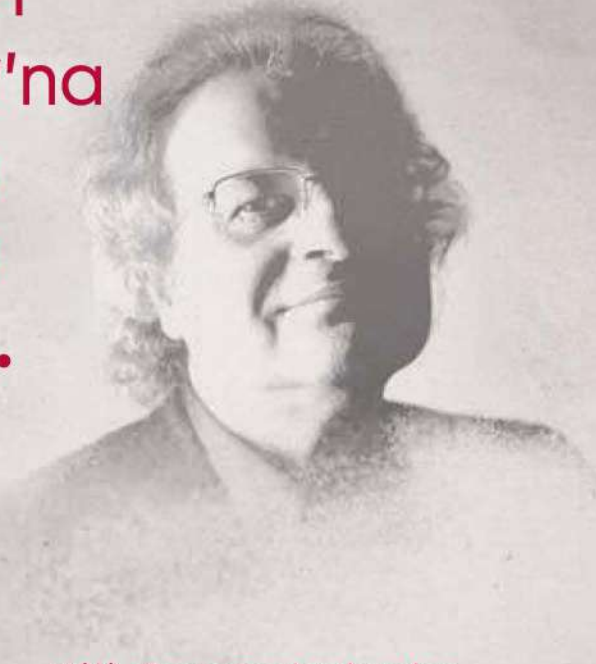
YERDENİZ'DEN
Yağmur Dinç
"Duyduk Duymadık"
Demeyin!

66

GÜNCEL
Cem Tunçer
Bir Kahraman Yola
Çıkar

Çivisi Çıkmış Dünya'dan Uygarlıkların Batışı'na Amin Maalouf'tan insanlık gemisi için bir taziye.

Uygarlıkların Batışı
Amin Maalouf
Çeviren: Ali Berktaş
Deneme, 200 s.

Uygarlıkların Batışı, doğup büyüdüğü Lübnan'ın çokkültürlülüğünden beslenen Amin Maalouf'un *Ölümcül Kimlikler* ve *Çivisi Çıkmış Dünya* ile başladığı düşünce serüveninde en karamsar durak. Buzdağını gördüğü halde ilerlemeye devam eden insanlık gemisi için bir taziye.

Hâlâ süper güç olarak anılsa da ahlaki inandırıcılığını kaybetmekte olan Amerika; sınırları kaldırmayı amaçlayan, ancak bugün parçalanmanın eşiğine gelmiş Avrupa Birliği; umutsuzluğa kapılmış ve herkesin kendisinden nefret ettiği yanılması içinde dünyaya sırt çeviren Arap-Müslüman âlemi; yeni süper güç olma yolunda her alanda birbirleriyle yarışan Çin, Hindistan, Rusya... Ve çağımızın yaşadığı muazzam teknolojik ilerlemenin büyüğüne karşın saklanmış iklim felaketleri, etnik düşmanlıklar, kaybolmuş özgürlük hayali ve pusulasını yitirmiş insanlık.

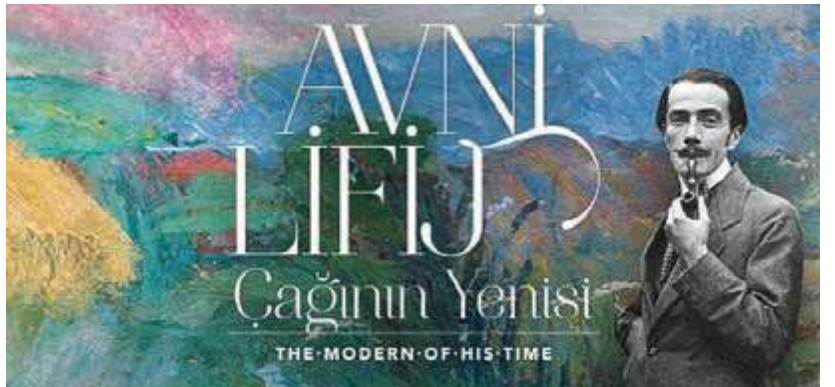
OSMANLI'YI ELYAZMALARI ÜZERİNDEN YENİDEN OKUMAK

İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Latin alfabesine geçişten 90, imparatorluğun çöküşünden 100 ve matbaanın yaygınlaşmasından neredeyse 200 yıl sonra, Osmanlı dünyasından bugüne kalabilmiş elyazmalarının hikâyesini "Hafıza-i Beşer: Osmanlı Yazmalarından Hikâyeler" başlıklı sergiyle yeniden gündeme taşıyor. Ziyaretçileri enstitünün zengin elyazması koleksiyonundan bir seçkiyle metinler, objeler ve zamanlar arasında bir yolculuğa çıkaran sergi, elyazmaları üzerinden Osmanlı toplumunda çok dillilik, gündelik hayat, tıp, evren ve zamanın bilgisi, toplumsal cinsiyet ve cinselliğin izlerini sürerken, İstanbul'un tarihsel coğrafyasının yazmalar aracılığıyla nasıl yeniden yaratılabileceğini gösteriyor. Van Kalesi'ni beklerken yazma kopyalamaya fırsat bulan muhafız İbrahim Ağa'yı, divanı elden ele gezmiş Zübeyde Hanım'ı, kendi yazmasını düzelterken Fransa Sefiri Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'yi, esere "yazan yanlış yazmış" diye müdahale eden Kilisli Rıfat'ı, yazdıkları ayıplanmış, yasaklanmış ama kulaktan kulağa anlatılmış Enderunlu Fazıl'ı, yazmayı koruması için yazılmış "Ya Kebikeç" duasını ve yüzlerce meşhur ya da isimsiz yazarı ve okuru bir araya getirerek elyazmalarının çok katmanlı dünyasını daha iyi anlamamızı sağlıyor. Sergi 25 Nisan 2020'ye kadar İstanbul Araştırmaları Enstitüsü'nde ziyaret edilebilir.

"KUDÜS ŞAİRİ" NURİ PAKDİL'İ KAYBETTİK

Türk edebiyatının önemli isimlerinden, "Kudüs şairi" olarak tanınan Nuri Pakdil'i kaybettik. Tiyatro, deneme, günlük ve şiir kitaplarıyla bilinen, edebiyat ve fikir adamı Nuri Pakdil'in hayatı sanat ve edebiyatla iç içe geçti. Yazarlığı boyunca 16 müstear isim kullanan Nuri Pakdil'in en çok tercih ettiği isim ise "Ebubekir Sonumut" olmuştur. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü'nün de sahibi olan yazar, aynı zamanda Necip Fazıl Saygı Ödülü'nün de ilkinin kazanmıştır. 85 yaşında aramızdan ayrılan "Kudüs şairi" Nuri Pakdil'e rahmetle...

AVNİ LİFİJ'İN DÜNYASI SABANCI MÜZESİ'NDE

Sakıp Sabancı Müzesi (SSM), Türk resim tarihinde özgün bir yere sahip olan Hüseyin Avni Lifij'in (1886-1927) az bilinen dünyasını yansıtan bir sergiye ev sahipliği yapıyor. "Avni Lifij. Çağının Yenisi" başlıklı sergi 1914 Kuşağı'nın özgün temsilcilerinden Avni Lifij'in çok yönlü üretimine ışık tutuyor. Konsepti ve yönetimi SSM Müdürü Dr. Nazan Ölçer'e ait olan sergi, sanatçının kimliğini Türkiye'de ilk kez tüm yönleriyle, bütünlüklü olarak değerlendirerek, mensubu olduğu 1914 Kuşağı ve Türkiye sanat tarihindeki öncül konumunu aydınlatmayı amaçlıyor. Sanatçının ailesi tarafından günümüze kadar titizlikle korunarak ulaştırılan koleksiyon ile arşiv malzemeleri, ilk kez sanatçının başyapıtlarıyla beraber sergileniyor. Pipolu Adam: Sanatkârın Kendi Portresi, Mareşal Fevzi Çakmak'ın Portresi, Alegori, Sanatkârın Kendi Portresi gibi uzun zamandır sergilenmemiş ve özel koleksiyonlardan daha önce hiç sunulmamış Avni Lifij eserleri izleyiciyle buluşuyor.

Tırmadığını unuttuysan, düş ve yeniden tırm; durmaktan daha iyi bu... (SEZÂİ KARAKOÇ / Yitik Cennet)

İnsan kendini ikna etmeye çalıştığını fark ederse, kendini nasıl ikna edebilir ki! (GÜRAY SÜNGÜ /İnsanın Acayip Kısa Tarihi)

PENFEST 2019'UN TEMASI: KALEMİN UCUNDA İSTANBUL

Dünyaca ünlü prestij kalem üreticileri, koleksiyonerleri ve sanatçıları markakalem.com tarafından ikinci kez Çırağan Sarayı'nda 2-3 Kasım'da düzenlenen Penfest'te bir araya geliyor. Festivalde değeri binlerce doları bulan özel tasarımlar ilk kez görücüye çıkacak. Festivalin bu yılki teması "Kalemin Ucunda İstanbul". Çırağan Sarayı'nda yapılacak festivalde değeri binlerce doları bulan sınırlı sayıda veya kişiye özel tasarım kalemler ilk kez İstanbul'da görücüye çıkacak. Kız Kulesi'nden Eminönü'ne, Adalardan Galata Kulesi'ne kadar İstanbul'u İstanbul yapan tüm doğa ve tarih hazineleri festivale ruhunu verecek. Mürekkepler, kalemin ucundan İstanbul'u anlatmak için akacak.

NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ TARTIŞMA YARATTI

2018 ve 2019 Nobel Edebiyat Ödülü sahiplerini buldu. Ödül, İsveç Akademisi'nde yaşanan skandallar nedeniyle 2018 yılında verilmemişti. Bu yıl hem 2018 hem de 2019 yılının ödülleri aynı anda açıklandı. 2018 yılı Nobel Edebiyat Ödülü, "bir yaşam biçimi olarak sınırların geçilmesini yansıtan öyküleyici hayal gücü" sözleriyle Polonyalı yazar Olga Tokarczuk'a verildi. Tokarczuk daha önce *Koşucular* kitabıyla Nike Edebiyat Ödülü'nü ve Man Booker Uluslararası Edebiyat Ödülü'nü de kazanmıştı. 2019 yılı Nobel Edebiyat Ödülü'ne ise Avusturyalı yazar Peter Handke uygun görüldü. 2019 yılı için Peter Handke isminin seçilmesi edebiyat çevrelerinde tepkiyle karşılandı. Başta Salman Rüşdi, Hari Kunzru ve Slavoj Žižek'in de aralarında olduğu pek çok yazar Avusturyalı oyun yazarı, romancı ve şairin 1990'lardaki Bosna savaşında Sırlara destek verdiğini belirten görüşleri sebebiyle Nobel Edebiyat Ödülü verilmesini kınadı. Akademi, Handke'nin "insanlık deneyimini dilbilimsel hünerle keşfe çıkan güçlü eserleriyle" 2019 Nobel Edebiyat Ödülü'ne hak kazandığını açıklamıştı.

BOOKER ÖDÜLÜ İKİ YAZARA VERİLDİ

Nobel ödülllerinden sonra dünyanın en prestijli edebiyat ödülllerinden biri olarak kabul edilen Booker ödülleri sahiplerini buldu. Jürinin kendi kurallarına rağmen iki yazara birden verdiği ödülü *The Testaments* kitabıyla Margaret Atwood ve *Girl, Woman, Other* kitabıyla Bernardine Evaristo kazandı. 2000 yılında Kör Suikastçı kitabıyla aynı ödülü kazanan Atwood, 2019 ödülüyle Booker'ı kazanan en yaşlı yazar unvanına da sahip oldu. Evaristo'nun ödüle layık görülen romanı ise Britanya'da yaşayan 12 ila 93 yaşları arasında, çoğunluğu kadın ve siyah 12 karakterin hayatını konu ediniyor. Evaristo, prestijli ödülü kazanan ilk siyah kadın ve ilk siyah Britanyalı yazar oldu.

"SİMİT" OXFORD İNGİLİZCE SÖZLÜĞÜ'NE GİRDİ

İlk baskısı 70 yıllık bir çalışma sonrasında 1928'de yayınlanan, dünyanın en saygın sözlüklerinden biri olarak bilinen Oxford İngilizce Sözlüğü geçtiğimiz ay güncellendi. Onlarca yeni kelimenin eklendiği sözlüğe Türkiye'den de bir yiyecek girdi: Simit. Simidin sözlükteki karşılığı ise şöyle: Pekmez ve susamla kaplı, Türkiye menşeli bir ekmek türü.

İNSANLIK TARİHİNİN İLK ROMANI TOKYO'DA BİR EVDEN ÇIKTI

Japon edebiyatının başyapıtları arasında bulunan *Genji'nin Hikâyesi* (*Genji Monogatari*) adlı eser, insanlık tarihinin ilk romanı kabul ediliyor. 11'inci yüzyılın başlarında yazıldığı düşünülen bu kitabı ilginç kılan en büyük özellik ise "dünyanın ilk romanı" olmasının dışında, Murasaki Shikibu isimli bir kadın tarafından kaleme alınmış olması. Shikibu, aristokrasinin orta düzeylerindeki bir ailenin çocuğuydu. Edebî eserlerini, imparatorluk sarayının kadınlara ayrılan kısmında kaleme alıyordu. *Genji'nin Hikâyesi*'yle ilgili yeni bir gelişme yaşandı. Kitabın kayıp olan bazı sayfaları Tokyo'da bir evde bulundu. Bulunan el yazmalarının orijinal olduğu uzmanlar tarafından onaylandı. El yazmasının 21,9 santimetre uzunluğunda ve 14,3 santimetre genişliğinde olduğu belirtilenler arasında.

38. İSTANBUL KİTAP FUARI'NIN TEMASI EDEBİYATIMIZDA 50 KUŞAĞI

Türkiye Yayıncılar Birliği ve TÜYAP'ın her yıl birlikte gerçekleştirdiği ve yüz binlerce kitapseveri bir araya getiren TÜYAP Uluslararası İstanbul Kitap Fuarı, kapılarını 38. kez açmak için hazırlanıyor. 2-10 Kasım tarihlerinde gerçekleşecek fuara yurt içi ve yurt dışından toplamda 800 yayınevi katılacak. Fuarın bu yılki teması Edebiyatımızda 50 Kuşağı olarak belirlendi. Zeynep Oral, Metin Celâl, Fahri Aral ve Doğan Hızlan gibi isimler 50 kuşağı öykücülerine özel panellerde konuşmalar yapacaklar. Bu yılın fuarı için onur yazarı da temaya uygun bir isim, Adnan Özyalçiner seçildi. Ayrıca TÜYAP İstanbul Kitap Fuarı bu yıl bir ilke imza atıyor. Fuar, ilk kitaplarını okurlarla buluşturmak isteyen yazarlara bir ayrıcalık tanıyor. Bu kapsamda otuz bir yazarla İlk Kitabım Tüyap'ta başlığıyla kısa söyleşiler gerçekleştirilecek. İlki geçtiğimiz yıl yapılan İllüstratör-Yayıncı Buluşması da bu yıl aynı şekilde fuardaki yerini alacak. Bu etkinlik sayesinde hem yayıncılar hem de illüstratörler çok daha hızlı ve sağlıklı bir şekilde birbirlerine ulaşma fırsatı yakalayacaklar.

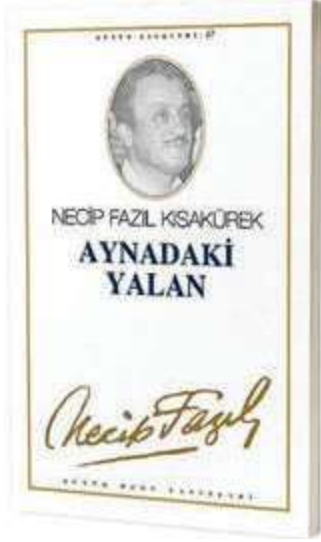

2021 DÜNYA KİTAP BAŞKENTİ TİFLİS OLDU

UNESCO resmi internet sitesinde yer verdiği açıklamayla Gürcistan'ın başkenti Tiflis'i UNESCO 2021 Dünya Kitap Başkenti ilan etti. UNESCO Genel Direktörü Audrey Azoulay'ın, Uluslararası Yayıncılar Birliği (IPA), Uluslararası Kütüphane Dernekleri Federasyonu (IFLA) ve UNESCO temsilcilerinden oluşan Danışma Kurulu'nun tavsiyesiyle seçilen Tiflis'teki etkinlikler Dünya Kitap ve Telif Hakkı Günü olan 23 Nisan 2021'de başlayacak ve yıl boyunca sürecek. Tiflis'in bu unvanı alan yirmi birinci kent olduğu kaydedildi. Dünyanın ilk kitap başkenti 2001 yılında Madrid seçilmişti.

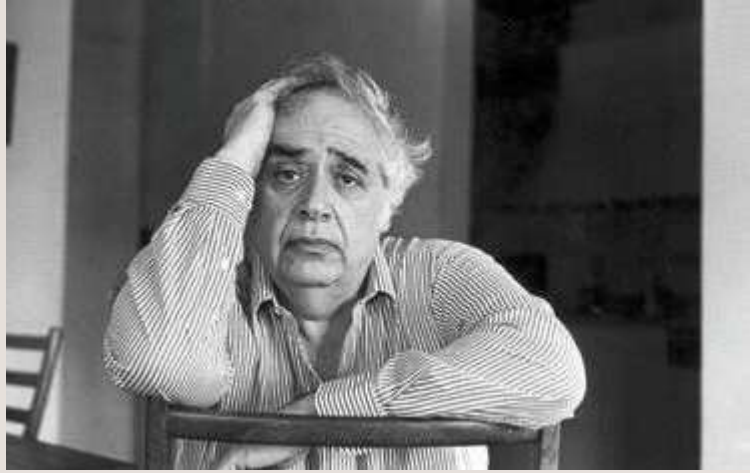
Maalesef ki, basit bir aşk hikayesi diye bir şey yoktur.
(TOM ROBBINS / Kovboy Kızlar da Hüzünlenir)

Ama yazgısını yaldızlı çokomel kâğıtları gibi/tırnaklarıyla
düzeltmiyor insan. (DİDEM MADAK / GRAPON KAĞITLARI)

NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN ESERLERİ ARAPÇAYA ÇEVİRİLECEK

Geçtiğimiz ay gerçekleşen 5. Uluslararası İstanbul Arapça Kitap Fuarı'nda, Türkçeden Arapçaya tercüme edilen edebiyat ve tarih alanındaki eserler okuyucuyla buluştu. Türkçeden Arapçaya tercümesi yapılan eserler arasında Osmanlı tarihi ve Türk edebiyatına yön vermiş isimlerin kitapları öne çıkıyor. Bundan sonraki süreçte Arapçaya çevrilecek yazarlar arasında büyük usta Necip Fazıl Kısakürek'in kitapları da yer alıyor. Öncelikle yazarın *Aynadaki Yalan* ile *O ve Ben* eserleri Arapçaya çevrilecek.

HAROLD BLOOM HAYATINI KAYBETTİ

Dünyanın önde gelen edebiyat eleştirmenlerinden olan Harold Bloom 89 yaşında hayata veda etti. Yayımladığı 30'u aşkın kitabın 40'tan fazla dile çevrilmesi ve pek çok ülkede çok satar listelerine girmesi sayesinde dünyaca tanınan bir yazar hâline gelen Bloom, yüzlerce kitabın editörlüğünü de üstlendi; klasik edebiyatın yanı sıra modern edebiyat, dinler tarihi ve özellikle Shakespeare hakkındaki yetkinliğiyle ön plana çıktı. Bloom, 20. yüzyıl eleştiri literatürüne başta "etkilenme endişesi" ve "yanlış okuma" olmak üzere birçok yeni kavram kazandırmış, son derece kendine özgü ve çok etkili olmuş bir bakış açısı geliştirmişti.

HAYVANLAR YAS TUTARSA...

Hayvanların sevgi, ölüm ve kayıplarla örülü dünyasına yeni bir bakış açısı getiren *Hayvanlar Nasıl Yas Tutar?* Raskolnikov Kitap tarafından yayınlandı. Antropolog Barbara J. King'in hayvanlarla zaman geçiren insanların aşına olduğu sahneleri bir bilim insanı titizliğiyle incelediği ve bazı hayvanların yas tuttuğunu çarpıcı örneklerle anlattığı çalışması gezegenimizi ve ortak bir yaşamı paylaştığımız hayvanları farklı bir gözle görmemizi sağlayacak.

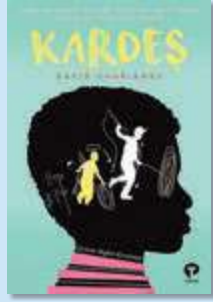
ARA GÜLER VEFATININ BİRİNCİ YILINDA ANILDI

Geçen yıl hayatını kaybeden Ara Güler, vefatının birinci yılında çeşitli etkinliklerle anılıyor. Ara Güler Arşiv ve Araştırma Merkezi tarafından Yapı Kredi Bomontiada'daki Ara Güler Müzesi'nde gerçekleştirilen etkinlikte Isık Çalan Adam belgeselinin gösteriminin ardından, moderatörlüğünü Umut Sülün'ün üstlendiği fotoğraf tarihçisi Engin Özendes ve fotoğrafçı Merih Akoğlu'un konuşmacı olarak yer aldığı söyleşi gerçekleştirildi.

Kanada edebiyatının özgün ismi David Chariandy, ödüllü romanı *Kardeş*'te önyargılara ve küçümsenen hayatlara odaklanıyor. Toronto'nun dışındaki Park adlı bu yerde Michael ve Francis adında iki kardeş yaşıyor. Trinidad'dan göçmüş bir ailenin çocukları. Anneleri para kazanabilmek için iki işte çalışırken Francis geleceğini müzikte görüyor. Küçük kardeş Michael'ın aklında lisenin en akıllı kızı Aisha var. Günlük yaşamın koşuşturmasında kaybolup giderlerken bir akşam Park'ta silah sesleri duyulacak. Bu sesler hepsinin hayatını değiştirecek çünkü...

KARDEŞ

David Chariandy
CEV: Begüm Kovulmaz
TURKUVAZ KİTAP

AZİZLER VE HAYDUTLAR

Selman Bayer
KETEBE YAYINLARI

Güngörmüş bir ailenin kendi halinde çocuğu Bekir, devlette sakın bir liman aramaktadır. Fakat birtakım yanlış anlaşılmalarda neticesinde kendisini Baca Temizleyicileri Konferansı'nın kelimenin tam anlamıyla "acayip" sekreteryasında bulur. Maruz kaldığı yoğun gündemde kaybolmamak için rahmetli büyükannesinden yardım istemekten başka çaresi yoktur. Konferans düzenlenebilecek midir, dünya barışının akıbeti ne olacaktır? Göbekli Teke, Alfons Cezmi, Kezban ve bakışsız bir kedi kara Kılbaz'ın tarassutu altında seyreden Bekir'e büyükannesi yardım edebilecek midir? Selman Bayer'den absürtlüklerle dolu bir kara komedi.

Ötüken Neşriyat, Türk şiirinin yaşayan önemli isimlerinden Süleyman Çobanoğlu'nun yeni şiirlerini *Tamgalar* adlı kitabında bir araya getiriyor. İlk kitabı *Şiirler Çağla*'dan *Hudayinabit*'e kendine has bir şiir dili kuran Hece'nin modern şairi de diyebileceğimiz Çobanoğlu, *Tamgalar*'da bir süredir dergilerde yayımladığı şiirlerini kitaplaştırmış.

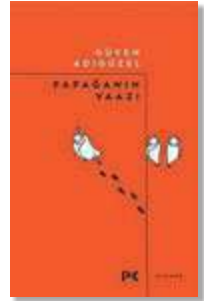
TAMGALAR

Süleyman Çobanoğlu
ÖTÜKEN NEŞRİYAT

PAPAĞANIN VAAZİ

Güven Adıgüzel
PROFİL KİTAP

Papağanın Vaazı kırmızı elmalar ülkesinde yaşayanların, takımdan ayrı düz koşu yapanların, Şehrazat'ın sesinde uyuyanların, Brezilya gettolarında top koşturanların, kendi hikâyesinden kovulanların, siperden sipere ateş tokuşturanların, Yusuf Yüzlüler örgütüne üye olanların ve bir günbatımının ayrıntılarını hakkıyla fark edenlerin ezbere yol haritası olmak için sahne alıyor. Dede Korkut'un kopuzuna da yer var bu haritada, Pele'nin şarkılarına da.

Türkçeye ilk kez çevrilen Meksikalı yazar Cristina Rivera Garza'nın *Tayga Sendromu* adlı romanı gerçekle hayal arasında salınan bir dedektif noir. Aldatılan bir koca tarafından tutulan bir kadın dedektif, kaçak çiftin peşinden dünyanın öteki ucundaki tayga ormanlarına kadar gider. Kayıp çifti bulmaya çalışırken, dünya tekinsiz, öngörülemez bir yere dönüşür. Tayga ormanlarında yoluna kurtlar, kardaki izler, eski hikâyeler ve vahşi bir genç çıkan dedektif tökezler ve her şeyin gerçekliğini sorgulamaya başlar.

TAYGA SENDROMU

Cristina Rivera Garza
CEV: Banu Karakaş

YÜZ KİTAP

ÇAĞ GEÇİTLERİ

Murathan Mungan
METİS YAYINCILIK

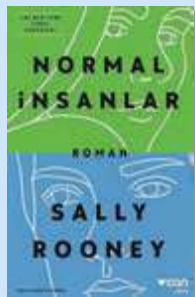
Murathan Mungan'ın "Geçerken uğranılacak şiirler değil / geçidini bulacaksın / kendi içinden geçerken" diyerek açtığı *Çağ Geçitleri*: Hatıradan hafızaya gidişler, kalışlar, geçişler, geçitler... Girişe yazılanlar, Taptuk'a yazılanlar, Açığa yazılanlar, Yaşamın izinde, Aşekanın izinde ve Kelimelerin takas izi başlıklı altı farklı bölümden oluşan kitapta 90 şiir yer alıyor.

Connell ve Marianne, İrlanda'nın küçük bir şehrinde yaşayan, aynı okula giden iki genç. Connell okulun en popüler ve başarılı öğrencilerindenken Marianne içedönük, sevilmeyen, hatta dışlanan bir tip. İkili bir gün sohbet etmeye başlar ve bu sohbet giderek uzar, ikisinin de hayatını değiştirecek bir ilişkiye dönüşür. *Normal İnsanlar* arkadaşlık, karşılıklı çekim ve aşk üzerine bir roman. Sally Rooney toplumda yer edinme ve özgülleşme mücadelesi veren, birbirlerinden asla ayrı kalamayan, ancak sevmek için de çetin sınavlar vermek zorunda kalan iki gencin hikâyesiyle bir kuşağı temsil ediyor.

NORMAL İNSANLAR

Sally Rooney
CEV: Emrah Serdan

CAN YAYINLARI

KAYIP ÇOCUK ARŞİVİ

Valeria Luiselli
CEV: Seda Ersavcı

SİREN YAYINLARI

Kayıp Çocuk Arşivi doğudan batıya, geniş güzergâhı ele alıyor ve okurunu soluksuz bırakan sürprizleri, hakikatleri, mucizeleriyle çağın ruhunun bir dökümünü çıkarıyor. Öyle bir arşiv ki bu, bir ailenin dağılışını, bir ilişkinin çıkmazlarını ve kardeşlik bağının kuvvetini göstermekle kalmıyor, Batı medeniyetinin dehşetengiz panoramasına ait duvarlara çarpan insanların ve insanlığın, sağ kalmak için ödediğimiz bedellerin, kayıpların ve kayıpların geride bıraktığı boşlukların belgesini, hikâyesini barındırıyor.

AHMET EDİP BAŞARAN

edipahmet97@hotmail.com

NURİ PAKDİL'İN ŞAHİTLİĞİ

Pakdil'in "anti" ile başlayan bütün cümleleri aslında insanı bir istatistik böceğine dönüştüren, insanı yalan ve sahte dünyaların sofrasında ideolojilere meze yapan çağın kodamanlarına verilmiş esaslı bir cevaptır. Hayat bir soru, insan bir cevaptır. İnsan o cevapla yaşar.

ÇİZER: Tayfun Yağcı

Sartre'in yazarı tanımlarken kullandığı "çağının tanığı" ifadesi Nuri Pakdil için ilk elde söylenmesi gereken bir hakikat. O, bu tanıklığı Müslümanca bir hassasiyetle ve olağanüstü bir rikkatle Türkçenin burçlarına bir zafer nişanesi olarak dikerek aramızdan ayrıldı. Allah rahmet eylesin, ruhu şâd olsun. Ruh dedim, Pakdil'in sözlüğündeki en ayrıcalıklı kelimelerden birisidir ruh. Onun metinlerinde ruh, omurgaları güçlendiren, direnişi harlayan bir işaret fişeğidir. Ruhunu kazı ve kazan, der mesela. Büyük kaybedişler çağında insan yitire yitire kendini, kendi asil ruhunu bulabilecek midir? Pakdil'in derdi bu soruda uç bulan kavganın, savaşın ta kendisidir aslında.

En çok insan öldürülen bir çağda, yalın ve yalnız insanı nasıl savunabiliriz? Pakdil, İslâm'ın ufku olan insanı arar durmadan. Yazdığı metinlerde onun kadar insan kelimesini böylesi bir sıklıkta kullanan başka bir sanatçı hatırlamıyorum. Onun meselesi insan ve insanın konumu oldu hep. Konunun yanı sıra ve konunun öne çıktığı bir çağda insan nerede duruyor, bu sorunun peşinde canhıraş bir feryatla dolaşır Pakdil. Özellikle son yüzyılda büyük bir kıyıma uğrayan insana ve onun yüreğine uzatılan bir el gibidir onun bütün cümleleri. O, insana sorguyu, arayışı ve bağlanışı hatırlatır mütemadiyen. İnsana karşı, insana rağmen, insana insanı anlatmak... Pakdil'in hem yalın hem kalabalık yalnızlığı böylesi bir teza-dın içinde büyüdükçe büyür.

Pakdil sözlüğünde umudun yeri bambaşkadır. Bütün bu kötücül ve karamsar çağa karşı umutlarıyla yaşar o. Umudun bittiği yerde el değmemiş bir başka umut daha vardır. "Umutlarımı hangi kurşun vurabilir," derken onu hayata ve insana bağlayan ilahî inayete sımsıkı sarılmayı ihmal etmez.

Nuri Pakdil kimdir? Bir şair mi, denemeci mi, oyun yazarı mı, hikâyeci mi, günlük yazarı mı? Bence hem hiçbirini hem hepsi... Pakdil, bana kalırsa gelecek yüzyılın edebiyatını inşa eden öncü bir sanatçıdır. İtalyan Türkolog Anna Masala "İnsanlar sizi iki binli yıllardan sonra anlayacaklar" demişti. Pakdil'in metinleri bu anlayışın kâşifleri tarafından incelendiğinde karşılırlarına serapa bir yazar çıkacak. Yazıyla konuşan, yazıyla susan, yazıyla kendine bir kimlik inşa eden usta bir yazar. Bir Yazarın Notları serisini baştan sona okuyanlar benim ne demeye çalıştığımı elbet anlayacaklardır. O serinin ilk sayfasında üstte şu başlık karşılar okuru: "İnsanın Süren Sorgusu" Ve kitabın ilk cümleleri: "Arıyorsunuz? Neyi? Kimliğinizi mi?"

Bağlanmaya giden yol

Sorgu, Pakdil'in metinlerinde bir ana yol göstergesidir. İnsan sorgulamadığı an yolunu kaybeder. Okumak da sorgunun azığıdır bu bağlamda. Okumadığı gün insan karanlıktadır. Sesini, öfkesini, umudunu, sevincini riyasız ve boyasız anlatmanın derdindedir. Hiç eldiven kullanmaz yazarken. Çıplak elleriyle her harfi, her kelimeyi adeta tek tek okşayarak kurar cümlelerini. Bu da sorgunun ve sürekli olarak bir iç denetimden geçiyor olmanın doğal ve yalın bir fotoğrafıdır aslında. Nuri Pakdil'in kişiliği, eylemi, yazarlığı, hepsi bir bütün hâlinde bir Pakdil fotoğrafı verir bize. Eylemi hayatı, yazdıkları yaşadıklarıdır.

Nuri Pakdil için edebiyat bir karşı duruşu karşılar. O, bu duruşu "klas duruş" olarak resmeder. Ona göre kelimelerin yükünü taşımak, öncelikle o kelimelerin çilesini çekmeye talip olmayı gerektirir. Boşa atılmış bir kurşun yoktur onda. Çünkü hayat olağanüstü bir ciddiyetle yaşanması gereken bir ödev ahlâkiyle iç içedir. Pakdil edebiyatı bir eylem olarak görür. Bir dua, bir yakarış, bir ihtar, bir kimlik ve karakter yoklaması... Onun için mümin bir kuldun sonra iblise karşı koyan edebiyattır. Çünkü insanın vicdanına bağlıdır damarları. Pakdil, o damarı kurcalar daima. Zihinlere çakılan "Batı Çivisi"ne karşı bir panzehir arar sürekli. Pakdil'in "anti" ile başlayan bütün cümleleri aslında insanı bir istatistik böceğine dönüştüren, insanı yalan ve sahte dünyaların sofrasında ideolojilere meze yapan çağın kodamanlarına verilmiş esaslı bir cevaptır. Hayat bir soru, insan bir cevaptır. İnsan o cevapla yaşar.

Pakdil, yabancılaşma olgusunu hem kimlik hem karakter bağlamında irdeler. İnsanın kendine yabancılaşması karakterin, köklerine, tarihine olan yabancılaşması ise kimliğin yozlaşması demektir. Tarih bir anlatılar toplamı değil, capcanlı

bir şahit, cıvılcıplak bir bilinç hâlidir onda. Tarihin T'sini bir çekic gibi tutup salladığını söyler, bir protesto biçimidir bu. Egemen verili koşullar karşısında, köksüzler ve tarihsizler karşısında protesto, Pakdil'in eylemci duruşunun şahdamasıdır. Sistemin görmek istemediği insanın bütün niteliklerini bilinçle ve soylu bir inatla bayraklaştırmanın derdindedir o. Karşı duruş, en şiddetli ve öfkeli tavrını yabancılaşma olgusunda gösterir. İnsan kendisiyle tanışmadan bu karanlık çağdan esenlikle çıkamayacaktır.

Pakdil sözlüğünde umudun yeri bambaşkadır. Bütün bu kötücül ve karamsar çağa karşı umutlarıyla yaşar o. Umudun bittiği yerde el değmemiş bir başka umut daha vardır. Umutlarımı hangi kurşun vurabilir, derken onu hayata ve insana bağlayan ilahî inayete sımsıkı sarılmayı ihmal etmez. Pakdil, tam da bu sebeple, insana ve hayata dair umutlarımıza ve elbette köklerimize sarsılmaz bir özgüvenle sımsıkı bağlanmayı öğretmiştir bize.

İnsanı kuşanan umut

Batı Notları'nı okurken dilinde Yunus'tan dizeler Paris'e inen bir Müslüman yüreğiyle tanışırınız. O Müslüman yürek Paris sokaklarını gezerken İstanbul'un güvercinlerini özler. Senegallilere, Cezayirlilere, ümmetin kayıp coğrafyasından kimleri bulduysa işte onlara aşkla, hasretle sarılır. Ufukları ve hayalleri çalınan bir ümmetin çocuklarına "mesuliyet aşısı" yapar. Şehirler onda salt bir bilgi değil, baştan ayağa suurdur. Mekke, Medine, Kudüs, İstanbul...

Zaman, mekân, insan onun metinlerinde metafizik bir gerilim hattı gibidir. Geçmiş, şimdi ve gelecek o hattın üzerinde birleşir ve tarihsel bir kesitin şahitliğine soyunurlar. Gaflet iptal edilmiş ve kelime aşkın buyruğunda başkaldırmıştır. Pakdil'in en büyük devleti namazdır.

Rasim Özdenören'e gönderdiği 22 Ocak 1971 tarihli mektubunda o büyük devleti ne güzel anlatır: "Yine bir namaz kurtuluşunu çağırırım. Dostumuz namazı takımlarımızın başına geçirelim. Ben bir adım geriye çekiliyorum. Kalemimizi namazın ilkelerine göre açtık. Sayın başkan namaz, ebedi saygı sana! Namaz, ülkenin potansiyelidir. Mutlak potansiyelidir. Geçmişin tarih kitabı, geleceğin eylem göstergesi, günümüzün temel yasası. Tüm akar suların altın yüreği toplanır bir barajda, suyun cemaat halinde namaz kıldığını gördüm. Namaz kadar her gün yenilenen başka ne vardır? Biz, namaz devletinin üyeleri olunca, sınır taşlarını birer birer eritiriz. Sabır, namazın akrabasıdır." ❦

BİR ŞEHİRLE TANIŞMAK

Hayatımız boyunca sayısız insanla karşılaşır, tanışırız. Kimini sever, iyi arkadaş, samimi dost haline geliriz. Mesafeli durduklarımız da olur. Bazıları ise hayal kırıklığına dönüşür. Cittiğimiz, gezdiğimiz şehirler de tam olarak böyledir.

Sivaslıların içinde büyüdüm. Komşularımızın tamamına yakını Sivaslı idi. Sonbaharın başında, Sivas'tan bir kamyon dolusu erzak gelirdi sokağa. Komşu hakkı olarak biz de payımızı alırdık. Kurutulmuş meyve ve sebzeler, pestil ve pekmezler, bulgur, madımak... Askerlik çağı geldi çatı. Beraber büyüdüğümüz Sivaslı arkadaşlara "sizden kurtuluyorum" diye latife yapıyorum. Altı kan kardeşim var. Hepsisi Sivaslı. Acemi birliğim belli oldu. Çavuş Talimgâh Taburu, Temeltepe, Sivas. Şaşkınım. Arkadaşlar ağır espriler yapıyor. Ocak 1990. Topkapı otogarından akşam otobüsüne biniyorum. O vakitler bugünkü gibi asker uğurlama konvoyları yok. Çünkü araba nadir bir şey. Planım basit: Otobüsten inince Sivas'ı bir güzel gezecek, ikinci gibi de birliğime teslim olacağım. 'Silah altına alınmak' fikri iyice hoşuma gitmeye başlıyor. Otobüsten iner inmez inzibatlar yanıma yaklaşıyor. İki kelimelik bir konuşma geçiyor aramızda: Asker misin? Evet. Sonra kendimi eski bir askeri otobüsün içinde buluyorum. Dolunca hareket edecekmiş. Hiçbir şey yapmadan oturuyoruz. Sigara bile yasak. Ancak camdan dışarıyı seyredebiliyorum. Dört beş saat sonra otobüs nihayet hareket ediyor. İstikamet kışla. Kayıt işlemlerinden sonra ilk işimiz kantini sormak oluyor.

Birkaç günlük askerdik, şehirde menenjit salgını yaşandı. Bizi de karantinaya, daha doğrusu koruma altına aldılar. Günlerimiz böyle geçti. Çarşı iznine bir kere çıkabildik. Cüzdanım yeni kaybolmuş. Cebimde bir lira yok. Tütün de kalmamış. Bir müddet sonra karnım da acıyor. Hadi bakalım. İlk olarak Çifte Minare'ye gidiyorum. Taş yığını. Hiçbir özellik göremedim. Oradan hızlıca Buruciye Medresesi'ne geçiyorum. O da hitap etmiyor bana. Kuru bir yapı. Belki Taşhan'da bizim mangedan birilerine rastlarım. İnsanlar çay içiyor, sohbet ediyor. Asker çok ama tanıdık yok. Kaleye çıkmaya niyetleniyorum ama gözüm almıyor. Erkenden kışlaya dönüyorum. Ne anladın, anlat?

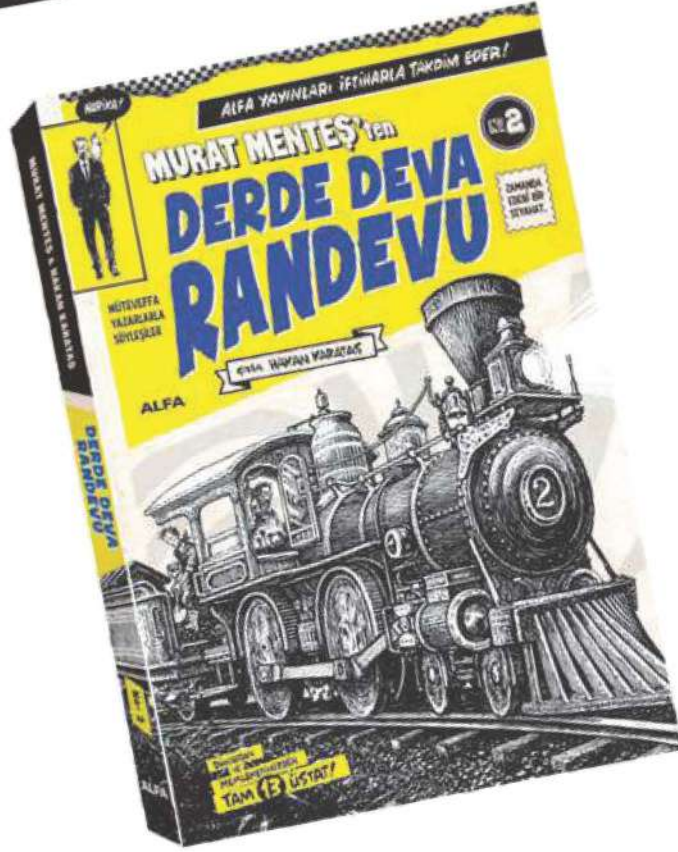
Biliyorum ki herhangi bir esnafa gitsem yardımcı olacak. Mizaç. Geçenlerde yakın bir arkadaşım şunu söyledi bana: "Sen istemeyi bilmiyorsun." Üç aylık acemi birliğinin sonuna geldik. Yeni bir plan yapıyorum. Sabah birliğimden çıkar, bütün gün şehri gezer, akşam da İstanbul otobüsüne binerim. Yine nasip olmuyor. Çünkü otobüsler kışlanın içinden kalktı ve şehir merkezinde ihtiyaç molası dahi vermedi. Sivas şehrini bir türlü gezemedim, onu tanıyamadım. Üç ayın sonunda koskoca Sivas ilinden aklımda kalan çinko çatılar ve kuru soğuk oldu. Hepsisi bu. O kısa çarşı izni bir dert olarak içime yerleşti. Askerlik bittikten sonra cebime biraz para koyup Sivas'a tekrar gittim.

Nizamiye kapısından şehre doğru yürümeye başladım. Yeniden Çifte Minare'nin önündeyim. Bakmaya doyamıyorum. Duvarlarını sevmeye başlıyorum. Mekânın ruhunu hissediyorum. Günlerce tam burada kalabilirim. Vakit ilerliyor. Buruciye Medresesi'ne geçiyorum. Taşı dantel gibi işlemişler. Emsalsiz bir sanat eseri. Bu hünerli güzellik karşısında duygulanıyorum. Sonra Taşhan'a gidiyorum. Orada büyük çay ve kaşarlı tost ısmarlıyorum kendime. Kaleye de çıkıyorum. Meğer Sivas ne kadar tarihi bir şehirmiş. Bıçakçıların olduğu çarşısı da geziyorum. Bana bir özgüven geldi. İnsanlara sorular soruyorum. Hatta latife yapma teşebbüsünde bile bulunuyorum. Böylece Sivas şehriyle gerçekten tanışmış oldum.

İşte bunu düşünüyorum. İki gezi arasında muazzam bir anlam farkı var. Güzergâh ve manzara aynı, hissiyat ise bambaşka. Zihnimizin meşguliyeti, gönlümüzün mahzunluğu ve maddi imkânsızlık, demek ki güzelliğin bile üstünü örtebiliyor. Evet, öncelikler. Sivas'a sonradan iki kez daha gittim. Her seferinde daha bir sevdim, bağlandım. Bu kadim şehrimizin neye karşılık geldiğini tüm kalbimle anladım. Hayatımız boyunca sayısız insanla karşılaşır, tanışırız. Kimini sever, iyi arkadaş, samimi dost haline geliriz. Mesafeli durduklarımız da olur. Bazıları ise hayal kırıklığına dönüşür. Gittiğimiz, gezdiğimiz şehirler de tam olarak böyledir. Hayat yolculuğum sırasında, Sivas'la ilgili birçok aziz hatıra biriktirdim. Mesela Ali Emre ve arkadaşlarının bu şehirde yayına hazırladığı Edebi Pankart dergisine elimden gelen desteği verdim. Yirmi yıl olmuştur. Bizim Sivas gazetesi bazen yazılarımı iktibas ediyor. Bu durum ziyadesiyle hoşuma gidiyor. Yıllar geçti ve yaş ilerledi. Sivas, şu dizeyle gönlümdeki yerini aldı: Severim seni bütün bilgimle. (•••)

ALFA YAYINLARI İFTİHARLA TAKDİM EDER!

Murat Menteş'ten
**DERDE DEVA
RANDEVU 2**

çizen Hakan Karataş

Zamanda edebî bir seyahat.

KONFÜÇYÜS, YUNUS EMRE, BALZAC, AHMET MİTHAT, ARTHUR CONAN DOYLE, HALİDE EDİB, THEODOR ADORNO, ORHAN KEMAL, ATTİLA İLHAN, URSULA K. LE GUIN, CEMAL SÜREYA, UMBERTO ECO, BRUCE LEE

TÜM
KİTAPÇILARDA

ALFA

www.alfakitap.com

[alfakitap](https://www.instagram.com/alfakitap)

[alfakitap](https://twitter.com/alfakitap)

[alfakitap](https://www.facebook.com/alfakitap)

GERÇEK, BİR HİKÂYEYE DAYANMAKTADIR

Zilin sesi geldi sonunda. Fırlayıp toparlandık. Öğretmen uzakta bayrak direğine yaslanmış, elindeki kızılıcık sopasıyla dizinin kenarını fiskeliyordu. Bizim tarafa bakıyordu.

İşi gücü güzelliğinin sırlarını anlatmak olan çirkin yarı-deli kadınlar vardır. Hayat işte öyle bir şeydi benim için o zamanlar. Büyük harfle yazılan ve Orhan Gencebay'ın da "Hayat" dediği o şeyden bahsediyorum. O zamanlar bilemezdim tabii. Ama şiir dışında, yani kırışıklıkları açılmış anlar dışında sözüne güven olmazdı Hayat'ın. Hele gelecekle ilgili vaatlerine. Yine de tatlı dili beni umutsuzluğun deliğinden çıkarmaya yetiyordu. Bana kendi güzelliğinin sırlarını sayıklıyordu biteviye. Oysa güzelliğin ilk şartı onun sizde olmasıdır, değil mi? Evet ama ben anlamıyordum başta bunu. Çünkü -biliyor musunuz- kandırılmaya ölümüne ihtiyacım vardı o zamanlar. Gerçekleri, hayatın anlattığı hikâyelerin battaniyesi altına gizleyip buzlarından çözümlerini beklemek işime geliyordu. Yoksa günlük okul harçlığını her sabah yeniden kazanmak zorunda kalan benim için güzelliğin sırlarının ne önemi olabilirdi? Güzelliğin de sırlarının da Allah belasını versin, benim ellerim soğuktan, kereste reçinesinden, içi çimento dolu el arabasından ve parasızlıktan nasır bağlamıştı. Ve biliyor musunuz, bu elden düşme "güzellik" bana gelecekle ilgili cömert yanılsamalar sağlıyor, dayanmam için öğütler veriyordu. Uzatmayayım, hayat (veya Hayat) beni güzel olduğuna zorla, her sabah zorlayarak inandırıyor.

*

Hele o kış sabahı bir batıl inançtan başka bir şey değildi "güzellik" benim için. Donmuş parmaklarıma işerken bir taraftan da bu çirkin, yarı-deli Hayat'ın öğütlerine kulak kabartıyordum: "Okuyabilirsen kurtulacaksın. Şansım yok deme. Parasız yatılı var." Kanıyordum bunlara. Yoksa insan nasıl devam edebilir, değil mi?

*

O sabahlardan birinde işte, o Kalandar soğuğu sabahında. Parmaklarım sıcak suyla biraz gevşeyip karıncalanınca, kütüklerden birine bastım yirmilik çivi. (Bu inanmak değil mi?) Çivinin inatçı başını eğip halka yapana kadar dizle-

rim yerdeki kardan bir güzel su çekti. Kütüğü tasmasıyla yamaçlardan aşağı indirene kadar birinci ders bitecekti. Matematik. Öğretmenimiz utanç verici tutumluluğuyla çığır açıcı bir acımasızlığı birleştirmişti zihninde. Geç kâğıdı vs. gibi gereksiz kırtasiye israflarını kızılıcık sopasıyla önlüyordu. Olsun, kararlıydım. İpi paslı çivi halkasına bağlamıştım. Ninemin büyük kazanı sağacağı ineğin altına sürerken yaptığı gibi, kuvvetli bir "Bismillah!" çektim. Pantolonumun paçalarını yün çoraplarımın içine güzelce yerleştirdim. Tekrar donmak üzere olan ıslak ellerime hohladım, koltuk altlarıma kıstırdım biraz. Sıcak suyum bitmişti. Yamaçlardan aşağı 4,5 kilometre gidecektim karın içinde. Bir an önce yola girmeliydim. Birinci ders başlamak üzereydi bile. Ama kımıldamakta zorlanıyordum. Kendimi alamıyordum. Gözlerim kar yağışına dalmışken o kadar tatlı bir şey oluyordu ki içimde. Kendimi uyandırmak istemiyordum. Bu genellikle kar yoğun yağarken olurdu. Lapa lapa ve yoğun. Uyurgezer ve üzüntüden ağzını bıçak açmazmış gibi yağdığında.

*

Evden vadinin dibindeki okul, yüksüz ve tok karınla kırk-elli dakikalık yoldu. Ama kestirmeden ve zaman zaman keçi yollarını kullanmak şartıyla. Elinizde boyunuzdan büyük bir kütük varsa ve kardan göz gözü görmüyorsa, bu ölçülerin hiçbir önemi yoktu. Diyeceğim, pelit kütüğünü bata çıka, yaralana berelene, yamaçlardan yuvarlana kalka fırına kadar indirmem bir buçuk saati bulmuştu.

*

Kütüğün fırında para cinsinden değerini iplemiyordum. İçinde yüz elli gram helvayla o yarım ekmek, öğle tatilimin üzerine güneş gibi doğacaktı ya, ona bakıyordum. Bizim kızıl tavuğun yumurtlamak yerine nafîle boşboğazlık ettiği sabahların ikinci sınıf tesellisiydi bu. Artık alışmıştım. O gün okulda aç kalmamanın başka yolu yoktu. Hele ki yaban elması, kuşburnu gibi orman ürünlerinin ve lahana, turp, pazı

Tahtanın hemen yanında duran kızcılık sopasının başka bir işlevi daha vardı. Öğretmenimiz en ufak bir mutluluğun nüksetmesine izin vermezdi. Öyleydi, evet. Dayaktan sonra dışarıda, bayrak direğinin altında teneffüs boyunca tek ayak. Hasan ve ben.

gibi tarla ürünlerinin kar altında kaldığı, göz gözü görmez kış günlerinde. Bir de Hasan, en iyi arkadaşım, bazı olağanüstü şanslı sabahlarda kabak çekirdeği getirirdi bakkala. İkimiz için.

✱

Tahtanın hemen yanında duran kızcılık sopasının başka bir işlevi daha vardı. Öğretmenimiz en ufak bir mutluluğun nüksetmesine izin vermezdi. Öyleydi, evet. Dayaktan sonra dışarıda, bayrak direğinin altında teneffüs boyunca tek ayak. Hasan ve ben. İkimizin dört yerine sadece iki ayağı var. Gizliden birbirimize payanda olup hafifçe yaslanıyoruz. Elde kalan iki ayak ikimize de yetebilsin diye. Gözlerimiz pencerede. Öğretmen bakarsa ayrılıyoruz. Talihsiz bazen görevini yerine getirmeyi, ne yapalım? Bitinceye kadar kardan adam olduk. Zille birlikte sınıfa dönüyoruz. Hasan. Burnu büyük. O kabak çekirdeği getiriyor bakkala. Ama yine de geç kalmış. Saati tutturamamış. Yanlış mı görmüş, ne. Aslında rakamları tam tanıyamadığını da cümle âlem biliyor. Öğretmen de hatırlıyor. Hasan'ın dev burnu sobanın sıcağından daha da büyümüş. Özgün matematik hatası tek ayaktan sonra bir de tokatla cezalandırılıyor: "Çat!" Acı ve utanç. Tokat ve Hasan'ın burnundan fırlayıp duvara yapışan sümük. İki ses neredeyse aynı şiddette, aynı anda yankılanıyor. Bir kırkırdama salgını sınıfın içinde şöyle bir dolanıveriyor. Matematik bilen elli dokuz ayı yavrusunun göbekleri sıraları titretiyor. Hasan'ın ani ve gülünç depremi sınıfı canlandırıyor. Sobanın yanından kaldırıyor onu öğretmen. Bir bacağı kısa ve dizleri yamalı. Kıcı da. Kemer yerine kullandığı ip gevşemiş belinde. Pantolonunun ağı sarkmış, farkında değil. Ailesinin durumu yok. Onun için dev burnu daha da büyük görünür. Ve sınıfın taktığı isimle, dananın bacakları hep sarkar o burundan. Sümük. Öğretmenin ceza dosyasını kendi tarzında kapatan tekmesi yamayı buluyor kıcında.

✱

Yanımdan geçerken göz göze geliyoruz yeniden. Perişan, ama bittiği için içeriden sevinçli. Sanki garip bir eşeği doğallıkla aşmış. Gülümsemesi yüzünde görünmez bir çiviye asılı kalmış. Babası gurbetten dönmemiş. Annesi yeni evine almamış. Sabah kabak çekirdeği gönderiyor ona uzaktan. Böyle olunca dayak öğretmenle Hasan arasında yine de bir köprü kuruyor. Biçimi ve niteliği ne olursa olsun. Dışarıda üst sınıflardan, yeni babasından ve mahalledeki çocuklardan dayak yediğinde de öyle. İnsanı deli eden bir minnet belirliyor yüzünde eziyet gördüğünde. Kendisine dokunulunca var oluyor sanki. Biçimi ve içeriği ne olursa olsun. Hâlâ çözmemişimdir; öğretmen alçakgönüllülük edip onu dövdüğünde içinden gerçekten ne geçiyordu ki o türlü gülümsüyordu? Başı gözü kan içindeyken bile. Acaba neden? Neyse.

✱

Dayağın acısıyla birlikte yüzündeki gülümseme de soluyor. Tamamen ciddiyyiz artık. Birazdan, teneffüste, bana yumurta var mıydı bugün diye soracak. Hayır diyeceğim çamurlu paçalarını gösterip. O hınzır gülümseme yine yayılacak yüzüne. "Öğlen teneffüsünde tarlanın oradaki duvarın arkasında bekle," diyecek. Elinde iki çeyrek ekmek ve mevlit şekeri külahına doldurulmuş -teker teker sayıyor eşit bölüşmek için- tam otuz altı zeytin. "Ödedim," diyor Hasan burnundaki dananın bacaklarını yukarı çekip. "Bakkal Osman'ın eline altı lira saydım. Yarım kiloya yakın çekirdek." O zaman ben de çantamdan çıkarıyorum gazeteye sarılı yarım ekmeği. İçinde helva var ve henüz hiç ısırılmamış. Önlüklerimizin ilk düğmelerini açıyoruz. Karlarını küredüğimiz tahtayı eski mısır saplarından yaptığımız duldanın altına sürüp sırtlarımızı fırının sınımsıcak taş duvarına yaslıyoruz. Sessizce, neredeyse huşu içinde başlıyor şölenimiz. Ekmeğimizi ciddiyetle, hak edilmiş bir hazla çiğnıyoruz. Bir yandan da kısılmış gözlerimizi ara ara kaldırıp okulun bahçesinde titreşen kalabalığın şenliği üzerinden uzaklara dalıyoruz.

✱

Yemeğimiz bitince, ekmekleri sardığımız gazeteleri dizlerimizin üstünde düzeltip dikkatlice incelemeye koyuluyoruz. Yazılanları tam olarak anlamıyoruz. Ancak fotoğrafların altındaki büyük harfleri okuyup ne anlatıldığını az çok çözebiliyoruz. Bizimkinin yanında ne kadar görkemli, ne kadar renkli hayatlar! Trafik kazaları bile insanı imrendiriyor. Kazalar bir yana; ölüm ilanlarında bile insanın içini buran bir görkem, bir canlılık yok mu? Hasan ellerini koltuk altlarına sıkıştırıp kasanın üstüne yaydığı gazeteye eğilmiş, burnunu çeke çeke, düşünceler içinde okuyordu. Sonunda başını kaldırdı. Gözleri dayak yemiş gibi, minnetle ıslı ıslı yine. "Bitti mi" dedim. "Bitti," dedi. Aldım önünden gazeteyi. Benimkiyle birleştirip topak yaptım. Her zaman koynumda kuru halde bulunan muhtar çakmağını çıkarıp gazete topağını bir ucundan alıştırdım ve uzağa fırlattım. Odun yığınının ilerisine. Kimıldamadan seyre daldık ateşi. Karın altında dönenip duran alev gazete yumağını yaladı yuttu. Hasan'la birbirimize sokulup sonuna kadar izlemiştik.

✱

Zilin sesi geldi sonunda. Fırlayıp toparlandık. Öğretmen uzakta bayrak direğine yaslanmış, elindeki kızcılık sopasıyla dizinin kenarını fiskeliyordu. Bizim tarafa bakıyordu. Ama görüş mesafesinde değildik henüz. Yanından geçerken küçücük kül yığınının bir kez daha baktım. Kar hızlanmıştı artık. Beyaz örtü, içinde onca olay, renkli fotoğraf, ölüm ilanı ve bulmacayla birlikte sessiz bir mezara dönüşmüş bu küçük yığını örtecekti. Eski bir öykü, anlatıldıktan sonra nasıl hüznü bir hal alırsa, işte öyle olacaktı. (•••)

KISA SÜRMÜŞ BİR HİKÂYESİNİN HAZLARINA DOĞRU: LYDIA DAVIS

Resim: İlayda Köroğlu

Lydia Davis kimi zaman ona ilginç gelen takıntılı bir fikri, bir gazete haberini, bir mektubu malzeme ediyor. Anlaşılmazlık ve can sıkıntısı arasında kurduğu küçük, yoğun dünya bizim modern dünyamızı hiç mi hiç aratmıyor esasen.

Uzun bir zaman, ciddi ciddi, insanı bir yazıya başlamaya, onu sürdürmeye yönelten ya da başlamaktan ve sürdürmekten alıkoyan gerçek şeyin ne olduğunu düşünmeye çalıştım. Sanırım buna iyi bir cevabım var artık: ‘Sonra’yı düşlemek.

Her ilk cümle, kendisinden önceki herhangi bir cümlelerin devamı olmadığı için yalnız, özgür ve davetkâr. Bütün başlangıçlar gibi baştan çıkarıcı. Korkusuzca, apaçık sunuyor kendini. Peşi sıra gelen ikinci cümleyle birlikte ise artık bir kurgudan söz edebiliriz demektir. Bir sayfada yan yana ya da alt alta gelmiş iki cümle pekâlâ bir hikâye anlatabilir bize. (Haksız mıyım, Sevgili Hemingway?) Kemik kadar temiz bir ilk cümle yazabilmek. Amaç bu. Sonra yapılacak tek şey var, onu ete bürümek.

Yaratıcı her eylem, şimdinin içinde var oluyor. İkinci cümleden itibaren başlayan kurgu, henüz hiç bilmeden tayin ediyor geleceği. Sanatın gerçeği tam da bu yüzden “tesadüf” bir gerçek. Oğuz Atay’ın “Kötü bir resim asarım korkusuyla hiç resim asmadım, kötü yaşarım korkusuyla

hiç yaşamadım” cümlesini hatırlamakta fayda var. “Kötü” şimdije ait bir yargı olamaz kesinlikle. O, sonranın negatif bir görünümüdür yalnızca. Oğuz Atay haklı. Bütün şimdilerimiz, sonraya ait görünümlerden edinilmiş yargıların tehdidi altındayken, üstelik bir de bunun son derece farkındayken yaşamak çok zor. Kuşkusuz bu yüzden yazıyoruz. Ve başlangıçlar kadar “peki, sonra ne olmuş?” sorusu da baştan çıkarıyor bizi.

Neredeyse hiç...

Lydia Davis, Yazmak isimli öyküsünde şöyle diyordu: “Yapmam gereken, hayatı idare edemeyen insanlar hakkında yazmak yerine, yazmayı bırakıp hayatı idare etmeyi öğrenmek.” Evet, tam olarak aynı çıkmaz sokağın sakinleriyiz. Yazmak ve yaşamak arasında, karanlık eşiklerimizin ardında, upuzun ya da kısacık hikâyeler anlatıyoruz. Şimdilerde yetmiş iki yaşını süren Amerikalı öykü yazarı Davis’in tercihi de kısa olandan yana. (Paul Auster ile kısa süren evliliği de buna dâhil edebiliriz.)

Davis'in öykü kişileri kendi çapında gösterişli ve histerik olma eğiliminde kişilerdir. Göremedikleri engeller yüzünden sinirlenen, bazen herkese karşı kibar olmak idealini sorgulayan, bol bol tekrar eden, neredeyse hiç hatırlamayan ya da kimseye zarar vermeden bencil olmanın bir yolu olup olmadığını merak eden ilginç ve isimsiz kişilerdir birçoğu.

Dilimize, *Yapamam ve Yapmayacağım* (2014), *Rahatsızlık Çeşitleri* (2015) isimleriyle çevrilen kitaplarına son olarak geçtiğimiz sene Everest Yayınları'ndan çıkan *Neredeyse Hiç Hatırlamıyor* (2018) kitabı da eklendi. Davis'in insan mantığını parodileyen doğrudanlığı ve keskin mizahı, bazen sessiz bir meditasyona yol açıyor okurda. Bazen de duru görüyle anlık, kısacık bir aydınlanma yaşıyor. Kendine has tarzından dolayı seveni kadar sevmeyeni de var. Yazar, kemik kadar temiz (neredeyse hiçbir şey hatırlatmayan) cümleler yazıyor peki ama nerede bunun eti, diye soran da oluyordur şüphesiz. Tesadüfe bakın ki, kitabın ilk öyküsünün adıyla neredeyse cevap veriyor Lydia Davis: "Tanıştırıyım, etim."

Edebiyat eleştirmeni Christopher Ricks, Davis'e 2013'te Uluslararası Man Booker ödülünün verildiği gün yaptığı konuşmasında onun öykülerinin "şiirsel dikkat isteyen öyküler" olduklarını söylüyordu. Sahiden birçoğu sadece birkaç satır veya bir paragrafa yayılan kısa ve yoğun öykülerde tıpkı şiirde tecrübe edilene benzer (bir fotoğraf filminin negatifini güneşe tutmak gibi) bir kamaşmaya şahit oluyoruz. Yalnızca saf bilincin kavrayacağı ve yine onun gözüyle algılanabilecek bu kamaşmayla düşüncüyü dönüştürebilecek berraklıkta bir dil kuruyor Davis.

Sözü kısa tutuyor Davis

Onun dille ve edebiyatla kurduğu ilişki aslında aileden miras. Kendisi de bir yazar ve İngilizce profesörü olan babasının annesiyle birlikte sık sık dil hakkında uzun sohbetler yaptıklarını hatta o an akıllarına takılan bir kelimenin kökenini merak ederek eski sözlükleri açıp karıştırdıklarını anlatıyordu bir söyleşisinde. Küçük bir çocukken, dil üzerine titizlikle büyütülmek, sık sık uyarılmak, gelecekte dilbilgisi kurallarını esneten, sözcükleri ve metnin bilindik yapısını dönüştüren bir yazar haline getirir onu. Bazen dalgınlıkla ama çoğu kez bilerek değiştirir harflerin yerini. Sanırım sırf bu yüzden Nietzsche (doğrusu Nietzsche) öyküsünde babasından özür diler: "Ah babacığım! Seninle dalga geçtiğim için özür diliyorum. Artık ben de Nietzsche'yi yanlış yazıyorum."

"Genellikle hayatımı nasıl yaşadığımı incelerim. Her zaman. Evet, bu biraz acımasızca. Sabit bir yargıç var. Belki de kafamda yaşayan zavallı annemdir. O her zaman yargılayıcıydı. Hatta onun annesi de..." Lydia Davis, bazen bir kartalın bazen de bir sineğin gözünden inceliyor yaşamı. Aynı zamanda onun bağlamlarından, kuşku götürmez ilintilerinden saparak göz ardı edilen ya da olduğundan fazla abartılan her şeyi öyküleştirebiliyor. Elbette her yazar gibi zihninde sonraya ait yargıların saldırısı sürerken yapıyor bunu üstelik.

En büyük farkı ise sözü kısa tutmak. Romancı Jonathan Franzen'in tabiriyle söylersek "kısaltılmış bir Proust." Saf bir kurgudan ziyade bulduğu şeyleri hikâye ediyor. Kimi zaman ona ilginç gelen takıntılı bir fikri, bir gazete haberini, bir mektubu malzeme ederken kimi zaman da bir yazarın mesela Kafka'nın dilinden hareket ederek o dille Kafka'ya dair bambaşka bir hikâye anlatıyor. Anlaşılmazlık ve can sıkıntısı arasında kurduğu küçük, yoğun dünya bizim modern dünyamızı hiç mi hiç aratmıyor esasen.

Davis'in öykü kişileri kendi çapında gösterişli ve histerik olma eğiliminde kişilerdir. Göremedikleri engeller yüzünden sinirlenen, bazen herkese karşı kibar olmak idealini sorgulayan, bol bol tekrar eden, neredeyse hiç hatırlamayan ya da kimseye zarar vermeden bencil olmanın bir yolu olup olmadığını merak eden ilginç ve isimsiz kişilerdir birçoğu. Hemen her öyküsünde "saçma ve verimsiz bir şey yapmak için oldukça güçlü bir motivasyona sahip karakterler"e rastlayabilirsiniz.

Bilerek ya da yazgının tuhaf bir cilvesiyle kendini bir şekilde bu hikâyelerden birinin içinde bulan herkes, yaşamın sandığımızdan çok daha uzun, çok daha kalabalık, tutku ve acı dolu bir gerçekliğe sahip olabileceği gibi, onun aynı zamanda "bir kerelik bir fırsat" olarak oldukça kısa, mantık sapmalarıyla karmakarışık hale gelen tuhaf bir şey olduğunu da keşfedecek.

O kısacık fırsatta kim saatine bakarsa işte tam o an yaşandığını hisseder. Bu yüzden gelin bir kez daha Davis'e kulak verelim:

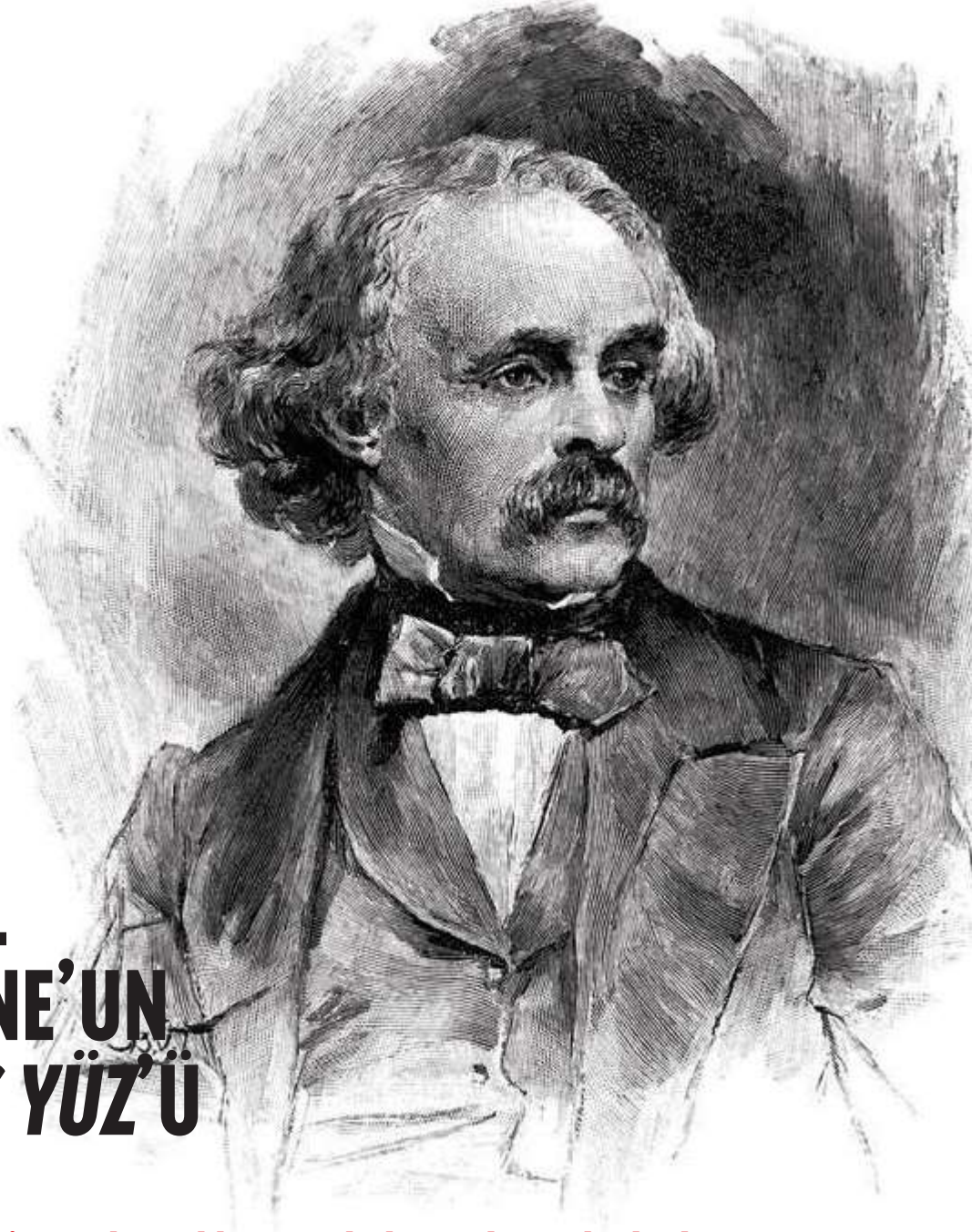
"Herkes her zaman gerçeği söyleyemezsiniz ve kesinlikle hiç kimseye tüm gerçeği söyleyemezsiniz, çünkü çok uzun sürecek." (☺☺)

NECİP TOSUN

necipt@yahoo.com

NATHANIEL HAWTHORNE'UN BÜYÜK TAŞ YÜZ'Ü

Nathaniel Hawthorne'un öykü yaklaşımında biçimden çok olaylar, durumlar, bir olgu, görüş daha önemlidir. Olabildiğince sade, tasvirlerden arınmış, tümüyle karaktere, olaya odaklanmış öykülerde bir insanlık hâli aydınlatılmaya çalışılır.

Nathaniel Hawthorne (1804-1864) özellikle *Kızıl Damga* ve *Yedi Çatılı Ev* romanlarıyla tanınmakla birlikte nitelikli öyküler de yazmış bir yazardır.

Genelde ayrık, sıra dışı hikâyelerin peşinde oldu, insanlık trajedilerinin, dramlarının karanlık yanlarını aydınlatmaya çalıştı. Yalnızlık, hoşgörüsüzlük, merhamet konularını işledi. Doğaüstü olaylara başvurarak aşkın bir inancın izlerini aradı. Alın yazısının belirleyiciliğine dikkat çekti, gerçeğin değişkenliğini yazdıklarında örnekledi.

Gotik tarzda, alegoride yoğunlaştı. İnsan zayıflığını örtük bir ironi ile dışlaştırdı. Hawthorne'nun babasının ölümü üzerine annesi ve kardeşleriyle birlikte kendilerini eve hapsettikleri bilinir. Bu kendi kendilerini cezalandırma on iki yıl sürer. *Büyük Taş Yüz*'deki öyküler bu yılların ürünüdür.

Wakefield öyküsünde, önce bir gazete haberi verilir daha sonra öykü okurla birlikte kurgulanır. Gazete haberine göre, eşinin yüreğinde tam yer etmediğini düşünen Wakefield, üç dört gün sonra döneceğini söyleyerek evden ayrılır. Eve ancak yirmi yıl sonra döner. Bu arada kendi evine yakın bir yerde ev tutarak yirmi yıl evini, eşini gözler. Eşine ağır bir ders verdikten sonra eve dönmeyi düşünmektedir. Çekip gittiğinde ne olup olmayacağının merakı içerisinde. Ortadan kaybolmuş, kendini dünyadan soyutlamıştır. Yirmi yıl sonra hiçbir şey olmamış gibi eve döner.

Kuramsal öykü

İşte bu istisnai olayı Nathaniel Hawthorne ustalıkla hikâyeleştirir. Bunu yaparken de okuru işin içine katar ve onunla söyleşerek, neyi niye anlattığını, hangi sahneleri ku-

Nathaniel Hawthorne özellikle *Kızıl Damga* ve *Yedi Çatılı Ev* romanlarıyla tanınmakla birlikte nitelikli öyküler de yazmış bir yazar. Genelde ayrıksı, sıra dışı hikâyelerin peşinde oldu, insanlık trajedilerinin, dramlarının karanlık yanlarını aydınlatmaya çalıştı. Yalnızlık, hoşgörüsüzlük, merhamet konularını işledi. Doğaüstü olaylara başvurarak aşkın bir inancın izlerini aradı. Alın yazısının belirleyiciliğine dikkat çekti, gerçeğin değişkenliğini yazdıklarında örnekledi. Gotik tarzda, alegoride yoğunlaştı. İnsan zayıflığını örtük bir ironi ile dışlaştırdı. Yazarın öykü yaklaşımında biçimden çok olaylar, durumlar, bir olgu, görüş daha önemlidir. Olabildiğince sade, tasvirlerden arınmış, tümüyle karaktere, olaya odaklanmış öykülerde bir insanlık hâli aydınlatılmaya çalışılır.

rup nelerden vaz geçtiğini öyküde aktarır: “Nasıl bir adamdı Wakefield? Ona kendi bakışımızca şekil vermekle ve bunu Wakefield diye adlandırmakla serbestiz.” “Gelin gözümüzün önünde Wakefield’ın karısına hoşçakal dediği anı canlandırıralım.” “Ama bizim işimiz adamlar. Kişiliğini kaybettiği, kalabalık Londra hayatına karıştığı sokaklarda onun peşinden koşmamız gerek.” “Şimdi şöyle bir sahneye geçiyoruz.”

Yazar, özellikle Wakefield’ın evden ayrılış sahnesini ve geri dönüş sahnesini ustalıkla kurgulayarak dramatik örgünün merkez noktalarını aktarır. Evden ayrılıştaki “gülüş” ve eve dönüşteki “gölge” imgeleri benzersizdir. Wakefield’ın yirmi yıllık sapkınlığının izini sürerken, öykü sanatının da ustalıkla bir kuramsal metnini oluşturur: “Okur şundan emin olsun, bu öyküde güzelce derlenip toparlanmış, son tümcede özetlenmiş bir anlam ve öz görecektir kuşkusuz bizim kendi yaşamlarımızda böyle bir anlam ve öze ulaşamadığımız olur. Düşünce her zaman istenen sonucu verir ve her çarpıcı olaydan bir ahlak dersi çıkar.”

Simurg efsanesinin yansıması

Nathaniel Hawthorne Büyük Taş Yüz öyküsünde arayış konusunu gündeme getirir, bu, Doğu’daki Simurg efsanesinin bir yansımasıdır. Ferîdüddîn Attâr’ın *Mantıku’t-Tayr*’ında gördüğümüz, hüthüt kuşu öncülüğünde padişahları olmasını istedikleri Simurg’u bulmak için Kafdağı’na doğru yola çıkan kuşların, Simurg’u görerek aslında Simurg’un bizzat kendileri olduklarını keşfetmeleri gibi bu hikâyede, hep bir kurtarıcı bekleyen gerçek inanmış Ernest’in bu beklenen kurtarıcının bizzat kendisi olduğu ortaya çıkacaktır.

Oradaki efsaneye göre, bir gün oralara çağının en yüce ve en soylu kişisi olmaya yazgılı bir çocuk doğacak, bu çocuk büyüdüğünde yüzü tıpatıp Büyük Taş Yüz’e benzeyecektir. Ernest hayatı boyunca bu ulu kişiyi bekler. Buraya dönem dönem beklenen ulu kişi olarak adlandırılan ama daha sonra o olmadığı anlaşılan kişiler gelir. Tüccar ve zengin Bay Altıntoplar, savaşı Yaşlı Gök-gürültüsü, konuşma yetisi olan Yaşlı Taş Doruk şehre gelir önce Büyük Taş Yüz olarak adlandırılır ama o olmadığı ortaya çıkar.

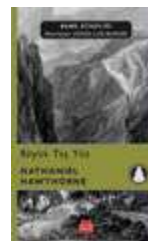
Büyük umutlarla bu gelenleri bekleyen Ernest hep hayal kırıklığına uğrar. Daha sonra şehre gelen bir ozan bu kişinin Ernest olduğunu söyler ve gerçekten de o olduğu anlaşılır. Ama Ernest hâlâ gerçek Büyük Taş Yüz’e benzeyecek adamı beklemeye devam eder.

Ateşe verilen dünya

Ateşe Verilen Dünya’da fantastik bir yaklaşımla değerler çatışması gündeme getirilir. Dünyalılar eskimiş ve değerini yitirmiş her şeyden kurtulmak için büyük bir şenlik ateşi yakıp bunlardan kurtulmaya karar verirler. Madalyalar, belgeler, kitaplar bu ateşe atılmaktadır. Dünyanın gelişimi içerisinde herkes karşı çıktığı değerleri ateşe atmaktadır. Akıl ile insanlar tüm ihtiyaçlarını yeniden üretebilir düşüncesindedirler. Yaşayan akıl bu geçmişin altında ezilmiştir. Bu nedenle de etkili bir şey üretememiştir. Dünya tüm geçmişinden kurtulmaktadır. Voltaire, Milton, Shakespeare, Shelley, Lord Byron yanmaktadır. Metin, mesajın öne çıktığı felsefi bir kurmacadır.

Bay Higginbotham’ın Başına Gelenler öyküsünde ilginç bir cinayet hikâyesi anlatılır. Öyküdeki kitle psikolojisi tespiti, hikâye anlatmanın önemi dikkat çekicidir. Rahibin Kara Peçesi, insan ikiyüzlülüğüne ilişkin alegorik bir hikâyedir. Hep kara bir peçe ile dolaşan Rahip bütün insanların kara peçeyle dolaştığına inanmaktadır.

Nathaniel Hawthorne’un öykü yaklaşımında biçimden çok olaylar, durumlar, bir olgu, görüş daha önemlidir. Olabildiğince sade, tasvirlerden arınmış, tümüyle karaktere, olaya odaklanmış öykülerde bir insanlık hâli aydınlatılmaya çalışılır. (◀▶)

BÜYÜK TAŞ YÜZ

Nathaniel Hawthorne
ÇEV: C. Hakan Arslan

KIRMIZI KEDİ

KENDİNİ ARAYAN ARAYIŞ: YARINSIZ

Harun Candan, *Yarinsız* ile kendi dilini, meselesini, üslubunu ve sesini kanıtlamış bir yazar olarak yeniden karşımızda. Karanlık, gizemli, tıpkı kader gibi ele avuca sığmaz hikâyelerin katmanları arasında okura bir ayna tutuyor Harun Candan.

Hasan Ali Toptaş, *Harfler ve Notalar* kitabındaki “Kalubelandan Beri” başlıklı denemesinde şöyle der: “... zamana meydan okuya okuya yüzyılların gerisinden süzülerek ilk günkü tazelikleriyle bize kadar ulaşan hikâyeler, içlerindeki her şeyi bir şeye dayandırıp bolca açıklamalarda bulunan hikâyeler değil, yapılarında karanlık noktalar barındıran hikâyelerdir. Söylemeye gerek bile yok, zaten, karanlık noktası olmayan bir hikâyenin ömrü, eğer son cümlesine kadar tahammül edilebilirse, ancak bir okumalıktır.”

Hikâye, öykü, roman okumak bir şeyleri tam olarak anlamak için değil, dünyayı anlama/tanımlama/yorumlama yolunda bizim gibi çaresiz kalan kurmaca kahramanlarla bir anlam yolculuğu deneyimini yaşamak içindir çünkü. Aslında bir başka “ben”imiz olan kurmaca kahramanlarla, başka başka dünyaların kötü aydınlatılmış sokaklarında gezintiye çıkarız kitaplarda. Okur kendisini arar en başta sayfaların, cümlelerin, kelimelerin arasında. Harun Candan’ın romanlarında da tıpkı yukarıda anlatmaya çalıştığım gibi karanlık cümleler arasında kendini arayan karakterlerle karşılaşırız daima. İlk romanı *Hayalname*’den itibaren, hikâyelerini kendi ağızlarından dinlediğimiz roman kahramanları, bize eksik parçalardan oluşan gizemli, zaman zaman polisiye ve gerilim unsurlarına da yaslanan hikâyelerini anlatıyorlar. Özellikle 2017 yılında yayımlanan *Yarım Ay* romanında gizemle örülü bir kayboluş ve arayış hikâyesini birçok katmanın içinde eriterek, oldukça sade ama bir o kadar da ustaca bir dille biz okurlarına ulaştırmayı başaran Candan yine yarı karanlık bir sokağın ortasına bırakmaya hazır okurunu.

Bazı sorular cevaplardan daha kıymetli

Harun Candan’ın geçtiğimiz günlerde yayımlanan dördüncü romanı *Yarinsız* için de tıpkı diğer romanları gibi bir arayış hikâyesi dersek, sanırım hata etmiş olmayız. Bir metafor olarak kişinin kendini arayışı elbette ana meselesi romanın, ama bir başkasını değil kendini arayan biri var bu sefer karşımızda. Roman boyunca savrulup giden hayatını farklı kimlikler üzerinden yarinsız bir şekilde devam ettirirken, kim olduğunu hiç hatırlından çıkarmadan kendisini unutmaya çalışırken, bir başka Deniz’de kendisini buldum derken, arayışı hiç bitmiyor kahramanımız Deniz Yelkencioğlu’nun.

Annesi küçük kardeşini de yanına alıp ailesini terk etmiş, kötüm babası kendini içki şişelerinin arasında kaybetmiş

Deniz Yelkencioğlu aşkının peşinden koşarken bir suç işliyor ve daha on yedi yaşında, kim olduğunu bile bilmeyen bir gençken kaçak hayatı yaşamaya başlıyor. Kendine taktığı farklı farklı isimlerle, Türkiye’nin farklı coğrafyalarında yarını düşünmeden hayatta kalma mücadelesi veriyor ve karanlık noktalarla bezeli roman boyunca bazı soruların peşinden gidiyor: Bazen bir muavin, bazen bir şair, bazen bir kâhya, bazen bir tarlada gündelikçi olarak karşımıza çıkan bu insanlardan hangisi peki gerçek Deniz? Para mı onu mutlu edecek, aşk mı, hırsları mı, yaşadığı işkenceler mi yoksa?

Elbette bu soruların belirli bir cevabı yok romanda. Yazar, karakterini evirip çevirip başka başka kimliklere büründürürken, başka başka mekânlarda birbirinden ayrıksı maceraların suyuna batırıp çıkarırken, bazı soruların cevaplardan daha kıymetli olduğunun farkında. Karanlık, gizemli, tıpkı kader gibi ele avuca sığmaz hikâyelerinin katmanları arasında okura bir ayna tutuyor çünkü Harun Candan. Romanın her sayfasında sanki farklı farklı hikâyeler anlatıyor gibi görünse de aslında okuruna da şu soruları sordurmanın peşinde sanki: Ey okur, peki senin “yarın” denen belirsizlikten beklentin nedir? Sen kim olduğunun farkında mısın? Neyi aradığını biliyor musun? Aramakla bulunamayacağını, ama bulanların da ancak arayanlar olduğunu ne zaman idrak edeceksin?

1987 doğumlu Harun Candan, şimdiye kadar yayımlanan üç romanının yanına eklediği yeni romanıyla kendi dilini, meselesini, üslubunu ve sesini kanıtlamış bir yazar olarak yeniden karşımızda. Kendi içine gömülen, insan tekinin aslında bambaşka birçok insanı içerisinde nasıl barındırabileceğini gösteren, aranıp da bulunmaya çalışılan o “ben”in kim, hangisi olduğunu okura tekrar tekrar sorgulatan, ismi ile müsemma *Yarinsız*, edebiyatın karanlık sokaklarında sonsuz arayışlar içinde olan okurun mutlaka bulup okuması gereken bir roman. (●●●)

YARINSIZ

Harun Candan

DOĞAN KİTAP 2019

REKOR SÜREDE TÜKENEN “AŞKA UZAK” YENİ BASKISIYLA OKURLARINI BEKLİYOR

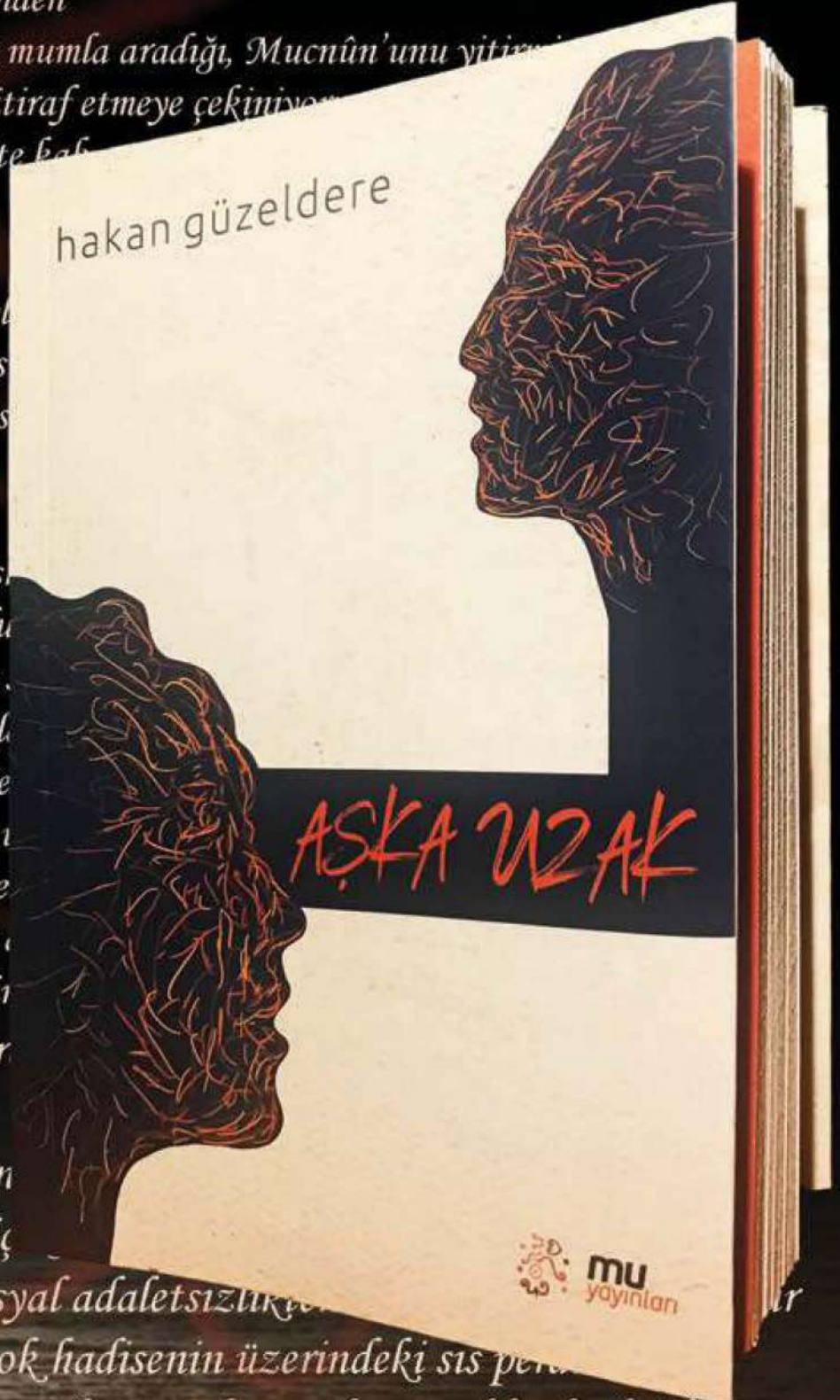
Bu romanda bahsi geçenler öldü, kalanlar ise gerçek aşkı bulup kurtulmuşlardır. Şimdi günlerini aşksız geçirecek olan biz okurlara ne acı!

Yokşulundan zenginine, gencinden yaşlısına kadar hepimizin aşkı mumla aradığı, Mucnûn'unu yitirmiş dünya burası. Kendimize bile itiraf etmeye çekiniyoruz. Coşku ve heveslerinden uzak, ite kabarmış hepimiz.

Hadi kabul edelim, yıldızlı dipten eşyalarımız var fakat cumartes olduğunu bize hatırlatan, şartları taşır bir hali yok hiçbirimizin.

Bir çiçeği susuz bırakır gibi, aşkı etrafımıza ördüğümüz kalın duvarlar rakam ve skorlar mı sanıyoruz. Geleneklerimiz, kendi ellerimizle. Kahramanlarımız Metin ve Değirgen sıkışıp kalmış kendi yaşamları ve zihinlerimizi allak bullak ederek bizi. Tense bir yalnızlık içinde sarsılan bir “erkek”, aşkı kendin âşık nasıl kalınır onu göster

Urfa'dan Viyana'ya İstanbul aşkın sadece topografisini değil cinayetlerinden töreye, sosyal adaletsizlikten herkesin sağır kaldığı birçok hadisenin üzerindeki sis perdesini aralayarak bizi hakikatle yüzleştirecek ve aşkın uzaklarda değil içimizde olduğunu hatırlatarak sığınaklarımızdan çıkartıp kendimize

KAPLUMBAĞALARIN MÜDAFAASI

Yaşadığımız çağ öykülerin çağı. Hiç olmadığı kadar birbirimizin hayatıyla ilgiliyiz. Amerikan başkanı bile politikasını twitter'ın akışı içinde şekillendiriyor. Şairler geçinebilmek için senaryolar yani öyküler yazıyorlar. TV platformlarından ve TV'lerden sürekli dizi takip ediyoruz. Hikâyeye batmış durumdayız.

Bu tartışmadan artık sıkıldım ama her keresinde ucundan kıyısından da olsa dâhil olmak zorunda kalıyorum: Şiir öldü mü, ölmedi mi? Benim bu konuda birçok tezim mevcut. En iddialı olduğum tez de şu: Sanılanın aksine, şiir bir türlü ölemedi. Şiir öldü diyenlere genelde aynı soruyu soruyorum. "Tamam, şiir öldü diyorsunuz, demek ki şiirle ilgili birisiniz. O halde en sevdiğiniz şair kim?" Çoğunluk verilen cevap aynı oluyor, çünkü şiirin ölümünü ilan eden kişi kendi ölümünü de ilan etmiştir aslında, sevdiği şair otuz yıl önce ölmüş birisidir genelde.

Şiirin ölüp ölmediği tartışmaları arasında ıskaladığımız bir tartışma daha var: "Öykü hayatta mı peki?" Anladığım kadarıyla şiirin ölümünü ilan etmek her entelektüel kuşağın ödemek zorunda olduğu bir bedel. Bedel diyorum çünkü bedelini ödedikten sonra tartışmayı hemen noktalyorsunuz. Romanın azgın ticari tahakkümü altında şiir kendine bambaşka bir coğrafya seçerek tartışmadan sıyrıyor kendisini, türler üstü bir yere konumlanıyor hemen; biz de okurlar olarak hemencecik öyküdeki, romandaki, sinemadaki hatta heykeldeki şiirseli aramaya başlıyoruz. Bir töze dönüşüyor şiir artık.

Bana kalsa bütün bu tartışmaların yükünü öykü çekiyor. Kerelerce yazdım, yine tekrar edeyim. Yaşadığımız çağ öykülerin çağı. Sosyal medyadan gündelik hayatımıza kadar her yerde öyküler var artık. Hiç olmadığı kadar birbirimizin hayatıyla ilgiliyiz. Amerikan başkanı bile politikasını twitter'ın akışı içinde şekillendiriyor. Instagram'da hikâyeler paylaşıyoruz; hepimiz mutluyuz o hikâyelerde, hepimiz tatildegiz. Şairler geçinebilmek için senaryolar yani öyküler yazıyorlar. TV platformlarından ve TV'lerden sürekli dizi takip ediyoruz. Hikâyeye batmış durumdayız.

Bu düşüncemi destekleyen bir kitap okuyorum şimdilerde. Kolombiyalı romancı Juan Gabriel Vasquez'in *Çarpıtma Sanatı*'nı. Vasquez denemelerini bir roman yazarı olarak "içeriden" yazıyor. Roman sanatına yönelttiği ışıl dağı,

edebiyatın gündelik meselelerini de aydınlatıyor. Kolombiya edebiyatından yola çıkarak dünya edebiyatının genel konuları üzerine de düşünüyor. Kitaptaki bütün yazıları sevdim, üzerine düşündüm, düşünüyorum ama özellikle Kaplumbağaların Müdafası denemesine daha bir tav oldum. Vasquez, öykü türü üzerindeki sessizliğe çekiyor dikkatimizi. Öykünün bir tür olarak arada kaldığını düşünse de, öyküden roman için vazgeçen yazarları diline dolarken, öyküden bir türlü vazgeçemeyen yazarları da anlamak istiyor.

Öykü bir yoğunluk sanatı bana kalsa. Her öykücü gide ede bir hakikati söylemek ister. Ya da hadi açık konuşayım; ben öyküsünün başında veya sonunda bana bir hakikati fısıldayan öykücülerini daha bir severim. Mustafa Kutlu'dan

TÜRKÇEDE BİR BAŞKA JOYCE

Ulysses Türkçedeki üçüncü çevirisine kavuştu. Böylesi “dev” kitapları başka başka gözlerden okumak bir hayli keyifli. *Ulysses* Türkçeye ilk olarak Nevzat Erkmen tarafından çevrildi. O ilk bütünlüklü çeviri yayımlandığında olay olmuştu tabii. Sonra Armağan Ekici çevirdi bu kıskırtıcı kitabı. Kendi dilinde bile okunması güç olan bu kitabın Türkçedeki serüvenine yeni bir çeviri katıldı, Fuat Sevimay’ın Kafka kitaptan çıkan çevirisi. Her yeni çeviriyle birlikte *Ulysses* tabii ki “zor kitap” algısından kurtuluyor. Özellikle Sevimay’ın çevirisi için akıcı ve eğlenceli diyebilirim. Ben kendi adıma

Armağan Ekici’nin çevirisinden tamamını okumuştum kitabın. Sevimay’ın çevirisinde de sevdiğim bölümleri yeniden okudum. Cenaze ve gazetede uzun tartışma, sohbet bölümlerini çok sevdim.

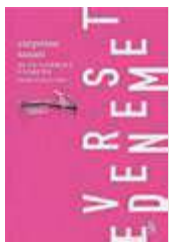
ULYSSES

James Joyce
ÇEV. Fuat Sevimay
KAFKA 2019

Aykut Ertuğrul’a kadar takip ettiğim, sevdiğim, ilgi duyduğum yazarlar tarzları farklı farklı da olsa hep aynı “hakikati” söyler gibi gelir bana. Çehov’un şu sözünü de ayrı severim bu yüzden: “Bir öykü tamamlandığında insan onun başını ve sonunu silmelidir.” Raymond Carver’in de çalışma masasının yanındaki duvarda Çehov’un bir öyküsünden alınmış şu söz asılıymış: “Ve birden onun için her şey apaçık oldu.”

Çehov’un Carver’in odasında asılı duran sözü o kadar isabetli ki, öykü bütün o kısalığına ve yoğunluğuna rağmen her şeyi apaçık söyleyebilen bir sanat. Ama öyküye şimdilerde bizzat öykücüler ya da okurları ihanet ediyor sanırım. Öyküyü bırakıp roman yazmaya, roman okumaya başlıyorlar. Sözü Vasquez’e bırakalım: “Öykü ölmüyor, ama zirveye ulaşmanın zevkini de hiçbir zaman yaşamadı. Aynı şekilde, öykü romanın muhatap olduğu eleştirel düşüncenin çok küçük bir kısmını bile kendine çekemedi, bununla birlikte yazarlarının ona harcadığı düşünce yoğunluğuna başka hiçbir sanat dalında rastlanmaz. Sanırım bunun bir nedeni var: Belli teknik gereçler, belli tarihsel bilgi, belli teorik keşifler hakkında derin bir bilgiye sahip olmadan öykü yazarı olunamaz, hatta kötü öyküler bile yazılamaz. Poe, Çehov, Quiroga, O’Conner, Hemingway, Tobias Wolff: Hepsi, ister bir aysberg biçiminde olsun ister on emir, yaptıklarının teorisini oluşturma ihtiyacı hissettiler.”

İyi öykücülerin çoğunda gördüğüm bir hasleti Vasquez yerinde tespit etmiş; “yaptıklarının teorisini oluşturmak ihtiyacı.” Öyküden vazgeç/e/meyen yazarlar da o teoriye biat etmiş olanlar sanırım. (◀▶)

ÇARPITMA SANATI

Juan Gabriel Vasquez
ÇEV. Süleyman Doğru
EVEREST 2019

“31 ARALIK 1984. YARIN 1 OCAK, EDEBİYAT OLMAYACAK”

Böyle yazmıştı Nuri Pakdil usta Edebiyat dergisi kapandığında defterine. Pakdil ustanın ahirete doğduğu haberini aldığımda aklımdan neler geçti neler... Sevgili şair Orhan Tepebaş’la deli bir sahafın dükkânından *Biat*’ları alışımda, *Sükût Suretinde*’nin yayımlandığı yıllarda çıkan tartışmalar... Edebiyat dergisinin eski sayılarını okurken keşfettiklerim karşısındaki şaşkınlıklarım... Pakdil çığır açıcı bir yazardı. Denemelerinden tiyatrolarına hep yenilik peşinde koştu. Batı’yı anlama ve yargılama biçimi bile bambaşkaydı. Her bilgiyi, dünyaya dair her hakikati kendi geliştirdiği sözlükten süzmeyi severdi. Bu yüzden çok tartışıldı. Yazmayı “eylem” olarak görmesi, okumaya verdiği “devrim”ci değer hep ilgi çekti. Hayatı boyunca yalnızlığı seçti Pakdil. Bu o kadar zordur ki, hele hele Pakdil gibi bile isteye seçilmiş yalnızlık...

“Eylem”ini hayatına yaydı Pakdil. Cenazesinde bile ortaya çıkıp merhum Akif İnan ağabeyin Mescid-i Aksa şiirini okuyan o gencin “eylem”iydi Pakdil’in beklediği. Sanırım yaşlılığında biraz biraz karşılığını da gördü. Allah mezarını o çok sevdiği Sultanahmet Camii’nin güvercinleriyle kuşatsın, cennette, Mescid-i Aksa benzeri bir evi olsun inşallah.

ARTER'DE YENİ DÖNEM

Geçtiğimiz aylarda Dolapdere'deki yeni binasına taşınan Arter, yeni mekânla birlikte yayıncılık anlamında da farklı ve dikkate değer bir işe giriyor. Özellikle çağdaş sanat alanında önemli değişiklikler yapmasını beklediğim Arter'in yayınlarıyla sanat tarihi yazımına sağlam katkılarda bulunacağını düşünüyorum.

Vehbi Koç Vakfı kuruluşu olan Arter ilk olarak 2010 yılında İstiklal Caddesi 211 no.lu Meymenet Han'da faaliyetlerine başlamıştı. Geçtiğimiz aylarda ise ilk başta planlandığı gibi bir galeriden çıkıp yeni binası olan Dolapdere'deki müzeye taşındı. Eski mekânda gerçekleşen 35 sergiye 37 yayın eşlik etti. Şimdi ise yeni mekânla birlikte yayıncılık anlamında da farklı ve dikkate değer bir işe giriyor Arter.

Yayınevi iki farklı yeni seriye ev sahipliği yapıyor. Arka Plan ve Yakın Plan. Yakın Plan serisinden tek bir eserine odaklanıyor/odaklanacak. Bu serinin ilk kitabında küratör Emre Baykal Sarkis'in ilk kez 1986 yılında Maçka Sanat Galerisi'nde, 1989 yılında Paris'teki Centre Pompidou'da Yeryüzü Büyücüleri sergisinde yer alan Çaylak Sokak isimli eseri yer alıyor. Bakın kitabın Arter'in Kurucu Direktörü Melih Fereli'nin kaleme aldığı önsözünde Sarkis'ten yapılan bir alıntı bunun ipucunu nasıl veriyor: "Çaylak Sokak'ta ilkler var. Bir işaret koyarım sergilerimde, bir de sonların habercisi vardır. O ikisi arasında diyalektik bir bağ var. Çaylak Sokak ilklerle doğdu." Bu seride yılda sadece iki kitap yayınlanacak. Ama Türkiye çağdaş sanatının son derece önemli eserlerine yer verileceğini görmek için müneccim olmaya gerek yok. Bu seri sayesinde ilerleyen yıllarda Türkiye çağdaş sanatının alternatif bir tarihinin oluşması son derece mümkün.

Yakın Plan serisinde ise iki kitap yayımlandı. Bu seri Arter'de düzenlenen koleksiyon sergilerine eşlik ediyor ve onlarla aynı adı taşıyor: *Saat Kaç?* ve *Kelimeler Pek Gereksiz*.

Saat Kaç?'i yayına hazırlayanlar Emre Baykal, Eda Erkmen ve Süreyya Evren. *Kelimeler Pek Gereksiz*'i yayına hazırlayanlar ise Selen Ansen- Süreyya Evren. Bu seride dikkati çeken bu yayınların birer katalog metni değil, sergiye dair düşünsel bir arka plan sunan metinlerden oluşması. Bu kitaplar *Saat Kaç?*'in önsözünde de belirtildiği üzere "sergiyi ve sergilenen işleri anlatmaktan ziyade, onlarla duygudaşlık kuran, aynı konu ve kavramlar üzerine kafa yormuş, pek çoğu sergideki sanatçıların çağdaşı olan yazarlar tarafından kaleme alınmış metin parçalarından oluşuyor."

Bu kitapların dışında üç önemli kitap daha yer alıyor Arter'in yeni yayınları arasında. Uzun zamandır sanatseverlerle buluşmamış olan Altan Gürman eserleri bir retrospektifle Arter'de yer alıyor ve bu sergiye son derece başarılı bir Altan Gürman kataloğu eşlik ediyor. Hem sergiden görünümlerin hem de eski sergileme biçimlerinin yer aldığı kitapta

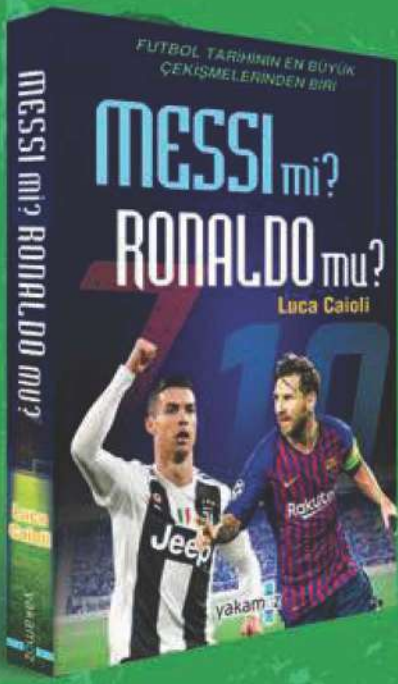
Barış Acar, Selen Ansen, Ahu Antmen, Duygu Demir, Bora Gürdaş, Ali Kayaalp, İz Öztat ve Nermin Saybaşıllı'nın yazıları yer alıyor.

Bir diğer önemli sanatçı Ayşe Erkmen'in Beyazımtrak başlıklı sergisine eşlik eden kitap Arter'in baş küratörü Emre Baykal'ın Ayşe Erkmen'le uzun bir söyleşisinden oluşuyor ve ortaya sanatçıyı yakından tanımak için son derece önemli bir metin çıkıyor. Ayrıca kitapta Ayşe Erkmen'in 2017 tarihli Dolapdere isimli ses yerleşirmesini dinlemek için bir QR kod yer alıyor. Keşke diğer yayınlarda da QR kod kullanarak sanat eserlerini görme/izleme imkânı olsaymış. Bunun ilerleyen yıllarda yayıncılıkta çok daha sıklıkla karşımıza çıkacağını düşünüyorum.

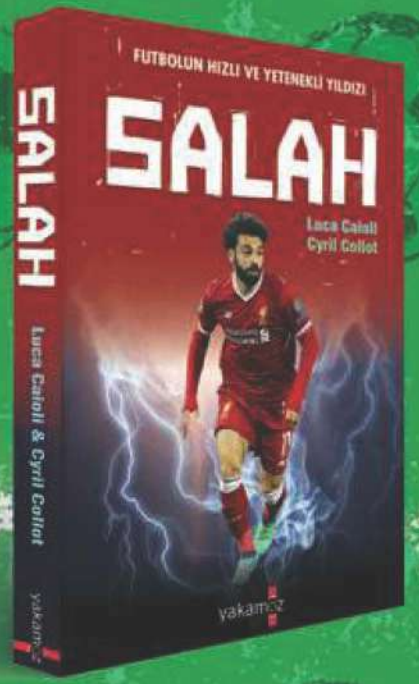
Son yayın ise İnci Furni'nin Bir An İçin Durdu başlıklı sergisine eşlik ediyor. Eda Berkmen ve Süreyya Evren'in hazırladığı kitap 4 bölümden oluşuyor. Eda Berkmen'in sanatçıyla söyleşisi, İnci Furni'den bir epigram, bir şiir ve Sema Kaygusuz'un Ansızın Oluşan başlıklı metni.

Arter'in hem serilerinde hem de yayınlarında Emre Çıkinoğlu, Vahit Tuna, Esen Karol gibi farklı tasarımcılarla çalışması bu yayınları daha "sanatsal" yapmış.

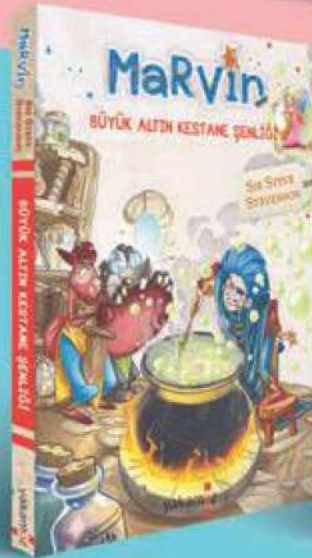
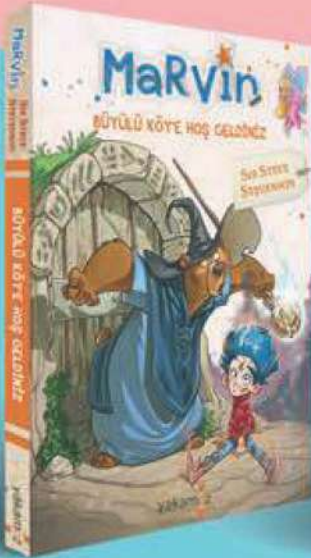
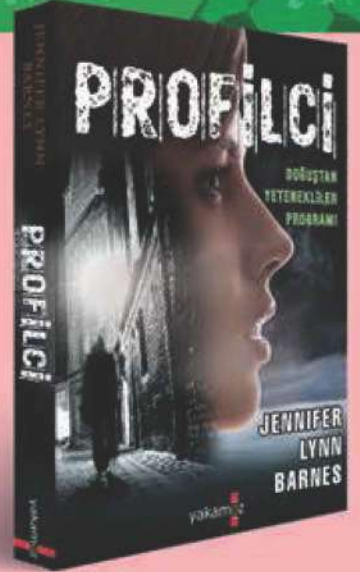
Özellikle çağdaş sanat alanında önemli değişiklikler yapmasını beklediğim Arter'in, yayınlarıyla da bu alanda ilkleri gerçekleştireceğini ve sanat tarihi yazımına önemli katkılarda bulunacağını düşünüyorum. Başta Genel Yayın Yönetmeni İlkey Baliç olmak üzere, Emre Baykal, Süreyya Evren, Eda Berkmen, Sena Danişman ve tüm Arter ekibine tebrikler. (●●●)

yakamoz

17 yaşındaki Cassie'nin *insanları okumak* ile ilgili doğal bir yeteneği vardır. En küçük detayları bir araya getirerek size kim olduğunuzu ve ne istediğinizi söyleyebilir. Ama bu, onun ciddiye alıp üzerine düşündüğü bir özelliği değildir. Ta ki FBI kapısını çalana kadar... Henüz çözülememiş, ürpertici bazı vakaların çözümünde özel yeteneklere sahip olan gençleri kullanan gizli bir program başlatılmıştır ve Cassie'ye ihtiyaçları vardır.

MaRvin

KARMAKARIŞIK MAVİ SAÇLARIYLA VE HER ŞEYDE EN SONUNCU OLMASIYLA MEŞHUR!
Ama Büyülü Köy'deki arkadaşları için
MaRvin, Uzak Dıyarların Büyük Şampiyonu!

GÜNCEL

DUYGU KARŞLI

karslduygu@gmail.com

ÇARLIK RUSYA'SININ GÖLGESİNDE İKİ ÂŞIK

Romanovlar'ın Son Evi, Çarlık Rusya'sının çözülüşünü ve 1917 Ekim Devrimi'nin ertesinde yaşanan toplumsal süreçleri hem Rus toplumuna hem de yirminci yüzyıl Avrupa'sına etkileri bakımından ele alıyor. Gerçek olaylardan ve karakterlerden esinlenen roman, yoksulluk, göç, yabancılık, yalnızlık ve aşka dair de etkileyici bir portre sunuyor.

Siyasi tarihin edebiyat üzerindeki etkisi yadsınamaz. İmparatorluklar, savaşlar, soykırım ve sürgünler özellikle roman türü için zengin malzeme sunar. Bu malzeme, yazarın eseri yazma amacına göre kimi zaman hikâyenin merkezinde yer alırken kimi zaman da yalnızca arka planı oluşturur.

Bazı uluslar ve olaylar edebiyat için çekici birer nesne olagelmıştır. Nazi Almanyası, Yahudi soykırımı, Birinci Dünya Savaşı gibi olaylar sayısız kez romanlara konu oldu. Edebiyat için elverişli topraklardan biri de kuşkusuz Rusya'dır.

ÇİZER: Seda Milt

Eserin orijinal yanı, yıkılış sürecini bireyler üzerindeki etkisi bakımından ele almasıdır. Roman bu etkiyi, hem aşk gibi naif bir izlek üzerinden giderek hem de devrim sürecinde her iki tarafa da - halk ve hanedan- eşit mesafede konumlanarak başarır. Siyasi aktörlerden çok bireyin hayatına olan etkisi üzerinden yansıtılan sürece objektif bir bakışla bakmamızı sağlar.

Neredeyse bütün bir Rus edebiyatı toplumsal tarihlerinden beslenir. Çarlık Dönemi, Ekim Devrimi, Stalin ve Sovyetler Birliği ile Rus tarihi, yalnızca kendi yazarlarının değil, dünyanın başka uluslarından yazarlara da ilham verecek birçok hikâyeye gebe. Çağdaş İrlanda edebiyatının önemli isimlerinden John Boyne'un *Romanovlar'ın Son Evi* isimli romanı, Rus tarihine yönelik Avrupalı bir örnek olarak karışımızda duruyor. Roman, Rus topraklarını üç asır boyunca yönetmiş Romanov Hanedanı'nın yıkılışına giden süreci ve yıkılıştan sonraki göç hayatını iki aşık üzerinden anlatıyor.

Rasputin ve çariçenin aşkı

Rusya'nın Kaşın bölgesinden yoksul bir çiftçinin oğlu olan Georgi Daniiloviç Jahmenev, Rusya'yı yöneten Romanov Hanedanı'nın üyelerinden Grandük Nikolay Nikolayeviç'e yönelen suikastı önleyerek ödüllendirilir. Ödül, tahtın veliahtı küçük Aleksey'in muhafızlığına getirilmektir. Georgi, köyünden ve ailesinden alınıp Romanovlar'ın St. Petersburg'daki sarayına yerleştirilir ve görevine başlar. Kısa sürede çar ve veliaht tarafından sevilir, onların güvenini kazanır. Ancak saraya gelir gelmez çarın en küçük kızı Anastasya'ya aşık olur. Roman, gizli aşkların tarihi dönüştürecek olaylara birinciden tanıklığıyla ilerler.

Rusya tarihine damgasını vurmuş Romanovlar'ın 1613'te başlayan hâkimiyetleri 1917'ye kadar sürer. Halk, Tanrı'nın kutsadığına inandığı hanedan üyelerinin otokratik yönetimine gönlünden bağlıdır. Ancak bu güçlü bağ Birinci Dünya Savaşı ile birlikte gevşemeye başlar. Savaşta cephe-lerde çok sayıda asker hayatını kaybetmesi, halkın gıda ve yakacak gibi temel ihtiyaçlardan mahrum kalması, buna karşılık çarlığın şaşaali ve zevke dayalı yaşamı -Çariçe ile Rasputin'in ilişkisi vb- çarlığa karşı giderek artan bir öfkeye neden olur. Bunlara bir de işçilerin çalışma koşullarından, köylülerin işledikleri toprak üstünde söz sahibi olamamalarından kaynaklanan şikâyetler eklenince isyan kaçınılmaz hale gelir.

1917 Şubat ve Ekim Devrimleri ile Çarlık Rusya'sı yıkılır.

Eserin orijinal yanı, yıkılış sürecini bireyler üzerindeki etkisi bakımından ele almasıdır. Roman bu etkiyi, hem aşk gibi naif bir izlek üzerinden giderek hem de devrim sürecinde her iki tarafa da - halk ve hanedan- eşit mesafede konumlanarak başarır. Siyasi aktörlerden çok bireyin hayatına olan etkisi üzerinden yansıtılan sürece objektif bir bakışla bakmamızı sağlar.

Toplumsal dönüşümlerin bireylere etkisi

Romanov Hanedanı'nın üyeleri, Rusya'nın son çarı olan 2. Nikolas, karısı, 4 kızı, tek oğlu ve birkaç hizmetçisi, Urallar bölgesindeki Ekaterinburg kentinde 17 Temmuz 1918 tarihinde Bolşevikler tarafından kurşuna dizilir. Ancak bu olay ile ilgili spekülasyonların ardi arkası kesilmez. İddialardan biri çarın en küçük kızının oylardan kurtulup bir süre yaşadıktan sonra Neva Nehri'ne atlayarak intihar ettiği, bir diğeri de Avrupa'ya kaçıp izini kaybettirdiği yönündedir. John Boyne da belki bu ikinci iddia üzerinden kurmaca bir metin kaleme almaya karar verir. Romanda Anastasya ile Georgi Paris'ten Londra'ya sürüklenen bir göç hayatı yaşarlar. Gittikleri şehirler de güllük gülistanlık değildir hani. Çift, 1981'den geriye doğru giden hikâyede yirminci yüzyılın Avrupa'sının geçtiği eşiklere bir bir tanık olur. İki dünya savaşı arasındaki gerginlik, yoksulluk, yabancılarla dışlayıcı bakış travmaları la dolu yaşamlarını iyice güçleştirir. Tek tutunacak dalları birbirleridir.

İnsan niçin olmuş bitmiş tarihsel bir olayın romanını okur? Bizi esere yönelten motif nedir? Olaya ilişkin ayrıntıları öğrenme, konuya bütün karakterleriyle hâkim olma isteği mi? Bunu pekala tarih kitaplarından da edinebiliriz. Yoksa bütün belgesel unsurlarına rağmen sonuçta kurmaca olan metnin verdiği gizemli hazı yaşamak için mi? Üstüne bir de sinemasal betimlemeleri, mekân ve karakter yaratımını eklersek sanırım aradığımız cevabı bulabiliriz. İyi edebiyat, tarihe mal olmuş olayı zamansızlaştırır. Okuru içine hap-seder, anlık olandan uzaklaştırır. *Romanovlar'ın Son Evi*, tarihte önemli bir dönemin kapanışını hem Rus toplumuna hem de yirminci yüzyıl Avrupa'sına etkileri bakımından ele alıyor. Avrupalı bir kalemden çıkmasına rağmen Rus romanı atmosferini bize yaşıyor. Kitap, has edebiyat okurunu zamansız zamanlara davet ediyor. (4.5)

ROMANOVLAR'IN SON EVİ

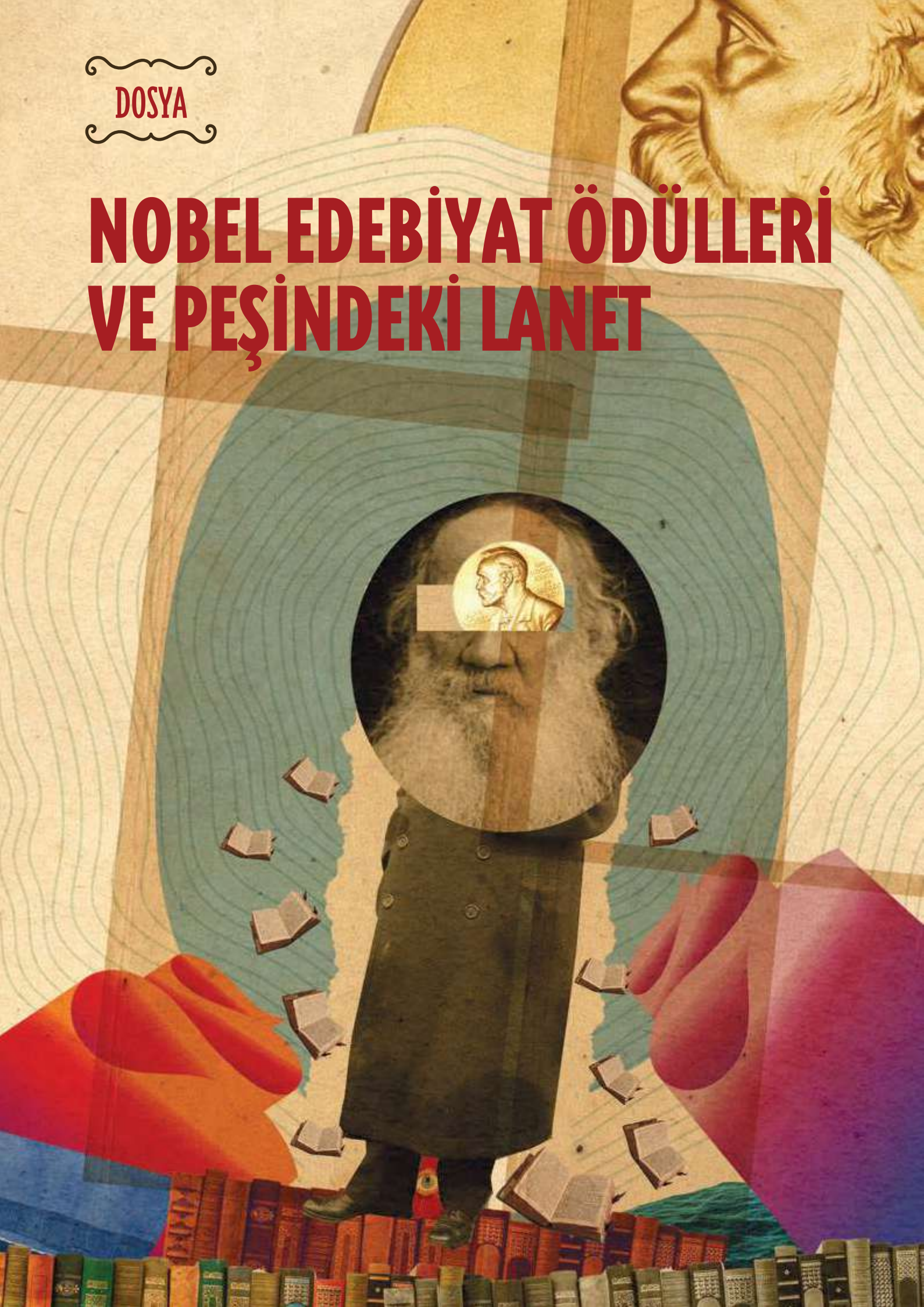
John Boyne

Çev. Özlem Yüksel

DELİ DOLU

DOSYA

NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLLERİ VE PEŞİNDEKİ LANET

Edebiyat camiasında bir kesim vardır ki bu ödül onlar için hiçbir şey ifade etmez, diğer bir kesim de ödülün yarattığı o büyülü ortamda kendisini ödül almış yazarların metinlerini okumaya mecbur hisseder. İkisi de biraz uçlarda dursa da ne yok saymanın doğru olduğunu ne de ödülün tam manası ile bir otorite ve edebi zevki temsil ettiğini söyleyebiliriz. Bugünden geriye baktığımızda ödül almış birçok ismin şu anda adı bile anılmazken edebi zevkin belirleyicisi olduklarını nasıl söyleyebiliriz ki: Üstüne üstlük halen sanat eserinin tanımında en kaba tabirle “yarına kalan” ifadesi kullanılıyor...

REMZİ ŞİMŞEK

Nobel Edebiyat Ödülleri her yıl olduğu gibi ekim ayında açıklandı. Nobel Ödülü demek göz önünde olmak demek düsturundan hareketle yine ödül açıklanır açıklanmaz birçok tartışma da beraberinde geldi. Bu tartışmaların göbeğine oturan isim ise bu yıl Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan Peter Handke oldu. Handke'nin vaktiyle yaptığı ve savaş suçlarını savunan açıklamaları ödül sayesinde tekrardan gündem oluşturdu. Bu durum ne ilkti ne de son olacak gibi duruyor. Nobel Edebiyat Ödülleri hep sağladığı itibar ve yüklü miktardaki para ödülü ile anılıyor olsa da peşinden bir laneti de beraberinde getirdiği inkâr edilemez.

Nobel Vakfı ve İsveç Akademisi'nin ortak çalışmaları sonucu uygun görülen isimlere verilen Nobel Ödülleri, bilhassa edebiyat camiasında ciddi bir merakın sebebi oluyor. Bu merak bazen komitenin sürprizleri ile hüsrana dönüşebiliyor tabii. Tıpkı 1953 yılında Winston Churchill'e verilen ödül sonrası olduğu gibi yakın zamanda (2016) Bob Dylan'a verilen ödül de benzer bir hayal kırıklığına sebep oldu diyebiliriz. Komitenin Dylan kararı, sanatçıyı edebiyat dışı gören pek çok isim için Nobel'in itibarının yavaş yavaş kaybolmaya başlıyor olduğu yorumlarını da beraberinde getirdi. En azından dünyada ciddi bir okur kitlesine sahip olan Haruki Murakami okurları için vaziyet tamamen bu şekilde. Murakami 8. kez de ödülü alamayınca, tutkulu okurları için sanırım “Nobel bitmiştir” diyebiliriz.

Genel kanaat ödül komitesinin muhalif yazarlara daha kıymet verdiği yönündedir. Lakin 2012 yılında ödüle layık görülen Mo Yan için bir muhalif kimlikten bahsetmek pek mümkün gözüküyor. Hatta tam aksine Mo Yan'ın Çin hükümeti ile mesafeli/kavgalı olmayan tavrının duyulmasından sonra başka bir söylenti de gündemdeki yerini almış oldu. Bazı çevrelerde Çin hükümetinin Mo Yan'ın ödül alması için komiteye baskı yaptığı o yıllarda çokça konuşuldu. Diğer taraftan bu söylentilerin Mo Yan okurlarını pek ilgilendirmediklerini de söylemek gerek, ülkemizden hareketle konuşursak bir Mo Yan kitlesi çoktan oluşmaya başlamış diyebiliriz. 2018 yılında ise İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana bir ilk yaşandı ve ödül verilmemesi kararına varıldı. Sebebi ise bir savaş değil komite içindeki bir cinsel taciz skandalıydı.

Nobel'in gitgide itibarını yitirmeye başladığını düşünen pek çok kişi için 2018 ciddi bir kırılma olmuş olabilir, tam da Man Booker'ın güçlendiği bir dönemde Nobel adına işlerin iyi gitmediği bir yıl olmuştu. Kırılma demişken; Nobel 2018 ödülünün bu yıl sahibine takdim edileceği duyurulduğu andan itibaren Nobel borsasında kadın yazarların ismi de ön plana çıkmış oldu. Taciz skandalından sonra komitenin bir erkek yazar tercih etme ihtimali, gelmesi muhtemel tepkiler göz önünde bulundurulduğunda düşük bir ihtimaldi. Nitekim öyle de oldu ve komite riske girmeyerek 2018 Man Booker ödülünü de almış olan Olga Tokarczuk'u ödüle layık gördü. Geline son noktada Nobel'in itibarını koruması için bir şeyler yapması gerektiğini düşünenlerin sayısı her geçen gün artmaya devam ediyor diyebiliriz.

Nobel lanetinin başladığı gün

Yazının başında da belirttiğimiz gibi bu kadar göz önünde olmak, dikkatleri üzerinize çekmek ve çok konuşulmak her açıdan iyi olmuyor ve peşinden bir lanet bulutu sizi sarıp sarmalayabiliyor. Bunun sebebini belki de ödülün ortaya çıkışını anlatan o meşhur hikâyede arayabiliriz.

Ünlü kimyager Alfred Nobel 19. yüzyılın ortalarında icat ettiği dinamit sayesinde bir hayli zengin olur. Emekliliğini Fransa'daki evinde geçiriyorken bir sabah gördüğü gazete başlıkları şoka girmesine yol açar. Gazeteler, Nobel'in öldüğünü söylüyordur hem de kendisinden hiç de iyi bahsetmeyerek, “Savaş taciri öldü!” başlığını atarlar. Oysa bir rivayete göre ölen aslında Nobel'in erkek kardeşidir ama ok yaydan çoktan çıkmıştır bir kere. Hikâye odur ki, Nobel bu başlıkları gördükten sonra içine kapanır. İnsanların o ölüp gittikten sonra kendisini bu şekilde anacak olmalarından ötürü büyük bir rahatsızlık duyar. Ciddi bir bunalıma girmiş olabileceği düşünülen Alfred Nobel belki de o an bir karara varır. Hikâye böylece uzar gider. Hiçbir kesin kanıt ve ifade olmamasına rağmen Alfred Nobel'in bir vicdan azabı sonucu aldığı kararla bugün tanık olduğumuz Nobel Ödüllerinin temelini attığına inanmak pek de yanlış olmaz.

Nobel Edebiyat ödülleri üzerine düşünmeye gerek duymamış pek çok okur için şaşırtıcı bir liste var elimizde; Tolstoy, James Joyce, J.L. Borges, Milan Kundera ve Umberto Eco... Bu isimler ilk elden akla gelenler, biraz çalışılsa listenin uzayıp gideceğinden emin olabilirsiniz. Hatta bu uzayan listenin Nobel'i alan yazarlar listesinden daha heyecan verici olduğunu bile düşünebilirsiniz.

Ödüller ve okurlar

Edebiyat camiasında bir kesim vardır ki bu ödül onlar için hiçbir şey ifade etmez, diğer bir kesim de ödülün yarattığı o büyülü ortamda kendisini ödül almış yazarların metinlerini okumaya mecbur hisseder. İkisi de biraz uçlarda dursa da ne yok saymanın doğru olduğunu ne de ödülün tam manası ile bir otorite ve edebi zevki temsil ettiğini söyleyebiliriz. Bugünden geriye baktığımızda ödül almış birçok ismin şu anda adı bile anılmazken edebi zevkin belirleyicisi olduklarını nasıl söyleyebiliriz ki: Üstüne üstlük halen sanat eserinin tanımında en kaba tabirle “yarına kalan” ifadesi kullanılıyorken... Diğer taraftan ödülün ciddi manada bir reklam çalışması olduğunu da yadsıyamayız. Tüm dünya tarafından fark edilmek ve eserlerin birçok dile çevrilip daha geniş kitlelere ulaşması küçümsenecek bir ayrıntı değil. Bilhassa ülkemizde 1998'den sonra ciddi bir okur kitlesi edinen Jose Saramago belki de ödül almasaydı bu denli geniş kitlelere ulaşamayacaktı dersek en azından Saramago gibi bir kalem ile tanışmış olan tutkunlar bize hak verecektir. Kesinlikle es geçilmemesi gereken bir husus var ki buna kimsenin itirazı olamaz: Yaygın diller dışında eser kaleme alan yazarların külliyatlarının diğer dünya dillerine tercümesi noktasında Nobel şu anda en kuvvetli itici güç olma özelliğini koruyor. Uzunca bir süre daha da koruyacağı benziyor.

Peki, Nobel'i alamayanlar...

Nobel Edebiyat ödülleri üzerine düşünmeye gerek duymamış pek çok okur için şaşırtıcı bir liste var elimizde; Tolstoy, James Joyce, J.L. Borges, Milan Kundera ve Umberto Eco... Bu isimler ilk elden akla gelenler, biraz çalışılsa listenin uzayıp gideceğinden emin olabilirsiniz. Hatta bu uzayan listenin Nobel'i alan yazarlar listesinden daha heyecan verici olduğunu bile düşünebilirsiniz.

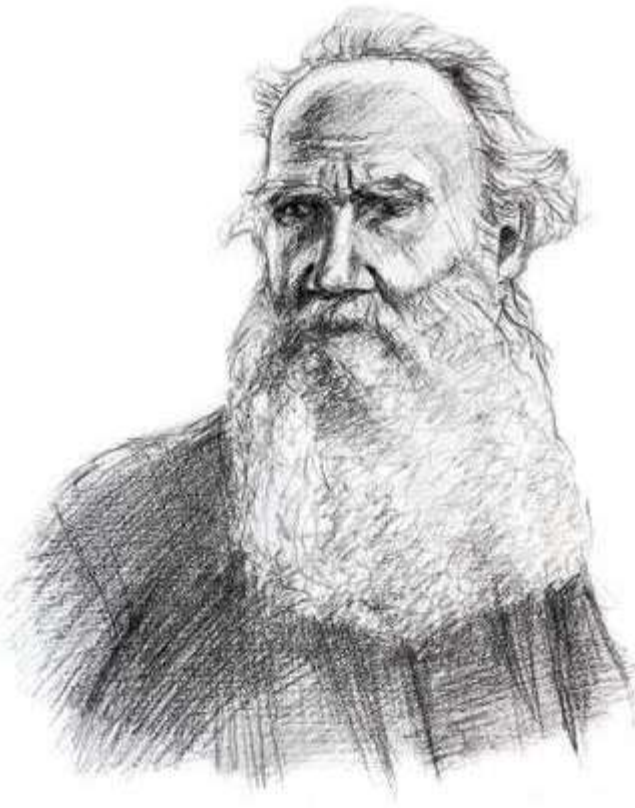
Bu listede Umberto Eco'ya bir parantez açmak gerekir. İçinde bulunduğumuz dönemin hâkim sanatı olarak sinemanın görülmesi tartışmaya açık bir konu olsa da bu iddianın içinde bir gerçeklik payı taşıdığını rahatlıkla söyleyebiliriz. İşte bu noktada Eco'nun kaleme aldığı metinlerin sinema sanatına uyarlanmaya en müsait metinlerden olduğu, bu sanatın ileri gelenleri tarafından dile getirmiş bulunuyor. Sinema filmlerinin, romanın yerini aldığı dile getiren birçok tespiti de göz önüne aldığımızda Eco'nun kalemi, çağın diline imkânlar dâhilinde en yakın metinler ortaya koymuş gibi duruyor. *Gülün Adı* filminin yönetmeni, romanı senaryolaştırma çalışmaları sırasında hiç zorlanmadıklarını dile

getirmiş; Eco da bu duruma gerekçe olarak titiz çalışmasını öne sürmüş ve birkaç örnekle bu fikrini desteklemiştir. Eco romanını yazmaya başladığında Ortaçağ'daki bir manastırın planlarının elinde olduğundan ve bu manastırda bir koridor boyunca sürecektir diyaloğun mesafe itibarıyla ne uzunlukta olacağını bildiği için ona uygun cümleler kurduğunu söylemişti. Bu titiz tavrın diğer romanlarında da aynı şekilde devam ettiğini Eco'nun konuşmalarından kaynakla net bir şekilde biliyoruz. Umberto Eco bu kadar ayrıntı ve titizliğe rağmen komitenin dikkatini çekmemiş olsa da hem sinema sanatında hem de edebiyat camiasında yarına kalacağından şahsen şüphe dahi duymuyorum. Klasikleşmiş ve klasik olmaya aday onca edebi metnin komitenin dikkatini çekmemesi tabii ki saydığımız isimlerin ve eserlerinin edebi değerlerini düşüren bir durum değil. Hatta ödülleri ciddiye almayan okurlar için bu durum sevdiği yazara tutkuyla bağlanmasına sebep bile olabilir.

Faulkner'ın Nobel konuşması

Tam da bu noktada bütün ödüllendirme sistemlerinin tamamını sorgulamak gerekir. Tabii bunu ödüllerin yazarlara sağladığı imkânları yok saymadan yapmak kaydıyla. Nitekim bu denli prestijli bir ödülü almaya kızının ricası sonucu Amerika'dan kalkıp gelen William Faulkner örneği önümüzde dururken. Faulkner ödülün sahibi olduğu açıklandığında ödülü almak için gitmeyi aklından bile geçirmezken kızının ısrarı üzerine ikna olur ve Stockholm'e gelip tarihe geçen o muazzam ödül konuşmasını yapar. Tutkulu bir Faulkner okuru olarak sırf böyle bir konuşmaya vesile olduğu için Nobel komitesine teşekkür edebilirim. Faulkner konuşmasında yazarın görevlerinden bahsederken şu cümleleri sarf eder: “...içini rahatlatarak insanın dayanma gücünü artırmak ve geçmişteki zaferlerin kaynağı olan cesareti, onuru, umudu, gururu, şefkati, acımayı ve fedakârlığı hatırlatmak onun ayrıcalığıdır.” Bunun bir şehir efsanesi olduğunu düşünenlere bir anekdot daha: Ödül sonrası ABD başkanı, Faulkner'ı Beyaz Saray'a yemeğe davet eder ama Faulkner bu yemeğe katılmaz. Gazetecilerin bu husustaki sorularına ise gayet net bir şekilde, “bir akşam yemeği için o kadar yol gitmek bana mantıklı gelmedi” diye cevap verir. Bu anekdottan anladığımız kadarıyla ödül Faulkner'ın şahsında hiçbir değişikliğe sebep olmamış lakin bu zor kalem sahibinin eserlerinin diğer dillere çevrilmesinde yayıncıları daha cesur olmaları noktasında teşvik etmiştir diyebiliriz.

Tekrar odaklandığımız konuya dönersek Tolstoy'un ve ismini saydığımız diğer isimlerin bu ödüle layık görülmemesinin pek çok sebebi olabilir. Bilhassa ödülün verileceği yazar-

Faulkner ödülün sahibi olduğu açıklandığında ödülü almak için gitmeyi aklından bile geçirmezken kızının ısrarı üzerine ikna olur ve Stockholm'e gelip, yazarın görevlerinden bahsettiği tarihe geçen o muazzam ödül konuşmasını yapar: "... içini rahatlatarak insanın dayanma gücünü artırmak ve geçmişteki zaferlerin kaynağı olan cesareti, onuru, umudu, gururu, şefkati, acımayı ve fedakârlığı hatırlatmak onun ayrıcalığıdır."

larda aranan özellik için düşünülmüş olan "idealist eğilimi en farklı şekilde ifade eden yazarlara verilir" notu dikkat çekici. Bu özetleyici cümle her ne kadar tartışmaya açık kavramlar barındırsa da görünürde halen bu cümlelerin ödülün temel kıstası olduğuna inanılmakta. Yukarıda verdiğimiz *Gülün Adı* örneğini de düşünürsek, Eco'nun idealist eğilimi en farklı şekilde ifade edemediğini söylemek pek makul durmuyor. Pekala, bu sefer el büyütelim ve 20. yüzyıl edebiyatını derinden etkilemiş olan James Joyce ismine dikkat kesilelim. Joyce bu tanım içinde yer almadığı için mi ödüle layık görülmedi yoksa kendisi, döneminin edebiyat zevkinin ötesinde metinler kaleme aldığı için mi dikkat çekmedi sorusunu sormadan geçemiyoruz.

Yahut Joyce'un öğrencisi olarak kabul edilen Beckett'in 1969'da ödüle layık görülmesi, beslendiği kaynak olan Joyce'un edebiyatının ölümünden 28 yıl sonra mı anlaşılabilirliğini gösterir bilinmez. Bu sorunun cevabını sanırım edebiyat tarihçilerine bırakmak en doğrusu olur.

Nobel'i reddetmek

Şu kadarını söylemeden de geçmemek lazım: Birçoklarının malumudur ki İkinci Dünya Savaşı'nda yaşanan acıların etkisiyle edebiyatçıların artık karakterlerin iç dünyasına yöneldiğinden bahsedilir. Bu yönelim bilinç akışı tekniğinin kullanımını da artırmış, bilhassa Marcel Proust'un açtığı yol, savaş sonrası yaşananların da etkisi ile doğal bir şekilde gelişerek zirve isimlerini ortaya çıkartmıştır. Virginia Woolf gibi bu tekniği ustalıkla kullanan bir yazarın Faulkner ve Beckett'in aksine ödülü alamamış olmasının mutlaka başka bir nedeni olmalı diye düşünmekten başka elimizden bir şey gelmiyor.

Tüm bunların yanında değişen dünya düzeniyle beraber Nobel artık bir meta olarak yeni isimleri ortaya çıkartıp

sunma ve kıymet görmeleri için çaba sarf etme noktasında elini zayıflatıyor diyebiliriz. Artık farklı ülke edebiyatlarının, çeviri faaliyetleri ve internet gibi geniş bir ağın sayesinde daha kolay bir şekilde dünyaya yayıldığını düşünürsek pek de haksız sayılmayız. Artık mesafe merkezli sınırların ortadan kalkmaya başladığı bir çağda kaliteli edebiyata ulaşmak, keşfetmek ve ortaya çıkarmak belki yine zor ama eskisi kadar değil. İlerleyen zamanda Nobel gibi prestijli bir ödülün kendini yenilemeden sadece para ödülünün gücüyle itibarını koruyabileceği zor görünüyor. Bu noktada üst düzey kaliteli edebi metinlerin geniş kitlelere ulaşması için hâlâ elinde bulunan güçle Nobel'in bir şeyler yapması gerektiğini söylemek haddi aşmak olmaz diye düşünüyoruz.

Hatta bundan yüz yıl sonra ödülü kabul etmemek, kabul etmekten daha akıllıca bir hareket olarak görülebilir gibi iddialı bir çıkış bile yapabiliriz. "İşte orada ödül kabul etmeyen yazar" forsu, ödülle beraber dolaşan, biraz da mizahi bir dille dillendirdiğimiz lanetten daha cezbedici bir hal alabilir. Belki de yüz yıl sonranın J.L. Borges okurları, nahif ve nazik kör bilgenin ödüle layık görülmemesinin çok yerinde bir karar olduğunu düşünerek kıymetli yazarlarını sevmeye devam edeceklerdir. Kim bilir.... (•••)

J.L. Borges

Haruki Murakami

Milan Kundera

Boyalı Peçe –
W. Somerset Maugham

Ödül komitesince
"fazla popüler"
bulunduğu için ödüle
layık görülmedi

Cesur Yani Dünya –
Aldous Huxley

Distopyalar
dünyasına kap
açan roman

Mrs. Dalloway -
Virginia Woolf

- Belli de gelmiş geçmiş en iyi roman yazarını fazla deneyse ve karamsar bularak ödül vermediler.

Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği – Milan Kundera

"Bizi başlıca ifritlerimizle
yüzleştiren çok güzel, karmaşık
ve ironik." John Burnside

Alef —
Jose Luis Borges

Robot
kelimesinin
yaygınlaşmasına
sebebi olan eser

Hayvan Çiftliği-
George Orwell

- İlk Pulitzer Ödülü'nün sahibi
- Pinochet ve Jorge Rafael Videla'ya olan desteği nedeniyle ödül komitesi ile arası hiç ısınmadı

Deniz Deniz –
Iris Murdoch

R.U.R. Rossum'un
Evrensel Robotları –
Karel Čapek

1974'te aday gösterildi ancak kendileri Nobel Ödül komitesinde olan İsveçli yazarlar Eyvind Johnson ve Hary Martinson'a ödülü kaptırdı.

Kayıp Zamanın İzinde –
Marcel Proust

"İstaklerimiz hep iç içe geçtiğinden, hayat karmaşasında bir mutluluğun, onu gerektiren arzuya tam olarak çıktığı pek enderdir."

Solgun Ateş –
Vladimir Nobokov

Kumlanın Kadını
Kobo Abe

Kafkaesk bir atmosferde varoluşsal sorular üzerinden insan olmağa dair.

Ulysses – James Joyce

Ödül kurulundan Sven Hedén'e Joyce'un nasıl olur da ödüle aday bile gösterilmediği sorulur. Hedén'in cevabı: "Kim?"

Anna Karenina –
Lev Tolstoy

Giovanni'nin Odası –
James Baldwin

"Zaman basit, olağan bir şeydir. Balığa su gibi. Herkes bu suyun içinde, kimse sudan başını çıkaramaz. ... Biliyor musunuz bu suyun içinde, yani zamanla neler dönüyor? Büyük balık küçük balığı yiyor, hepsi bu. Büyük balık küçük balığı yiyormuş, okyanusun umurunda mı?"

"Marston
on beigi
on altir
on
mūts
filozofa
gele

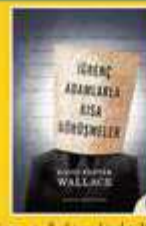
Müzeler otoritedir; duvarlarına kabul ettikleri politik kurumlardır. Yapısal olarak ve kuruluşu olacağına, neyin depoda küfleneceğine, neyin Sadece seçip sıralayarak üretimden kendileri dair söz alma hakkını kendilerinde görürler. Tı ortaya çıkarlar. Güzel sanatlar için müzeler ne başta olmak üzere edebiyat dünyası için de okunacağını, neyin zihinlerde bir şeyleri yer satırların ise depolarda küfleneceğini bu ödüll oluşturma iddiası ve hedefiyle de bir süreklilik Öte yandan; edebiyat ödülleri ve müzeler gibi uzmanlaşma ve veri patlamasının rasyonel karşılamaya başladılar. Sizin için seçiyorlar; ar orada büyük olasılıkla dolaylı

EZDEN GELDİ İZİ AZARLAR

Tolstoy, Çehov, Gorki -
Ödül komitesinin Rus
edebiyatçıları sistematik
olarak görmezden
geldiği iddia edilmişti

Ana –
Maksim Gorki

İğrenç Adamlarla Kısa
Görüşmeler –
David Foster Wallace

Sahilde Kafka –
Haruki Murakami

Kolonyalizm
üzerinden evrensel
meslelelele ilgilenen
Nijeryalı romancı

Parçalanma –
Chinua Achebe

Yaşamının zorluğundan kaçmak,
yazarken huzurlu bir vaha yaratmak
için değil aksine yaşadığını hissettiren
şeyler üzerine yazmayı sevdi.

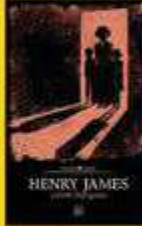
Vahşi Hafiyeler –
Roberto Bolano

Ferrante'nin gerçek kimliği
bilinmemekte, yayıncısı basına
yazar hakkında kısa bilgiler
vermekle yetinmekte...

Napoli Romanları –
Elena Ferrante

Hayat kınlgan, bu hayatta
koyduğumuz hedefler hayattan da
kınlgan... Hayatın sınırlılığına uzanan
varoluşsal bagajımız üzerine...

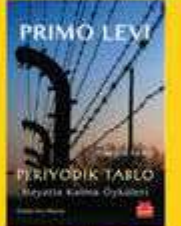

Yürek Burgusu –
Henry James

"İnsan dışısı, kadın olarak doğmuyor, bir kadın
olarak inşa ediliyor. Ama erkek olmak için de
yoğun bir inşaat faaliyeti gerekiyor; üstelik
mabemeden çalma şansı çok daha kısıtlı."

Portnoy'un Feryadı –
Philip Roth

Periyodik Tablo –
Primo Levi

- İnsanlık halini
James şöyle okur;
karmaşık ve acıklı
ancak zaman zaman
yüzeye çıkan
ihtisamlı kavrama
gücüne rağmen ideal
olmaktan çok
uzakta...

- Dolayık olay örgüleri,
esrarengiz ve derinlikli
karakterler, inosilkti

Huckleberry Finn'in
Maceraları – Mark Twain

"Söyleyecek bir şeylerin varsa kötü yazar olmak çok zor.
Söyleyecek bir şeyleri olanlar düşüncelerini açık ve temiz
aktarabilmekte yükümlüler çünkü. Anlatacak bir şeyi olmayan,
diğer tüm araçlara sahip olsa da ikinci sınıf yazardır." Primo Levi

Tavşan Dibe Vurdu –
John Updike

İnce Memed –
Yaşar Kemal

"Nobel'e 1973'ten beri
adayım olene kadar
da aday olacağım."
Yaşar Kemal

Terra Nostra –
Carlos Fuentes

Zorba –
Nikos Kazantzakis

Seksek –
Julio Cortazar

İçimizden Biri –
Willa Cather

- Antroman - 'anlatı' ile 'anlatının yarattığı
çağışmalar' üzerine inşaat
- Başındaki okuma planında, maceracı okurlara
alternatif bir "sıçayarak okuma" düzeni sunulur,

"... hep bulup bulup
kaybediyordu;
sonunda hayatın bu
olduğunu gördü."

yle ve etmedikleriyle... Müzeler doğaları gereği
arı gereği her kararları politiktir – neyin duvarda
depo yüzü bile göremeyeceğine karar verirler.
ne pay biçerler; böylece "kültür denilen şey"e
plum ile sanat arasında bir ruhban sınıfı olarak
anlama geliyorsa; Nobel, Pulitzer, Man Booker
ödülleri benzer anlama geliyor. Neyin çokça
rinden oynatma fırsatı yakalayacağını, hangi
leri verenler belirliyorlar. Büyük ödüller, kanon
k sağlıyorlar, bağlılık ve bağımlılık yaratıyorlar.
i filtreler, modern yaşamla beraber gelen aşırı
karar süreçlerini sakatlaması ile bir ihtiyacı
ncak bir ürün kolayca ulaşılabilir ve bedavaysa,
maliyetler çok iyi gizlenmiştir.

lar ve Venüslüler işgal etmedi dünyamızı,
inci yüzyıldan gelen sapkınlar ve keşifler,
no yüzyıldan gelen fatihler ve ressamlar,
n yedinci yüzyıldan gelen şairler ve
şebibisler, on sekizinci yüzyıldan gelen
r ve devrimciler, on dokuzuncu yüzyıldan
n fahişeler ve sınıf atlayanlar: Geçmiş
doldurdu bizim yerimizi..."

TÜRE FELSEFİ BİR BAKIŞ: POLİSİYE ROMAN

Polisiye Roman - Felsefi Bir İnceleme, salt polisiye severlere değil, hem polisiye seven hem de felsefi okumalara aşına okurların kesiştiği kendine has kümeye uygun bir kitap.

Bir şey “varsa”, felsefenin onun üzerine eğilmemesi için bir neden yoktur. Metis Yayınları’nın eleştiri serisi altında yayımladığı, Siegfried Kracauer imzasını taşıyan *Polisiye Roman - Felsefi Bir İnceleme* (Ekim - 2019) isminden de anlaşılacağı üzere, türü felsefi olarak enine boyuna ele alıyor.

Alman yazar, gazeteci, sosyolog ve film kuramcısı Kracauer (1889 - 1966) isminin önündeki sıfatlar yetmezmiş gibi mimar olarak da çalışmış. Uzun yıllar gazetelerin kültür - sanat sayfaları için yazmış. Nazi baskısına daha fazla dayanamayınca önce Paris’e (1933) ardından ABD’ye (1941) iltica etmiş. Doğu Almanya’nın dağıldığını görmeye ömrü

vefa etmeden bu hayattan ayrıldığında ise ardında yüzlerce sayfa metin bırakmış.

Kracauer, Theodor Adorno’ya ithaf ettiği bu kitabı oluşturan yazıları 1922 - 1925 yılları arasında, henüz Almanya’da yaşarken kaleme almış. Yayımlanması içinse aradan uzun yıllar geçmesi gerekmiş. İlginç olan, kitabın yazıldığı 1920’lerde, günümüzdeki mevcut polisiye külliyyatının herhalde yüzde doksandan fazla henüz yazılmamıştı. Tabii Edgar Allan Poe, Arthur Conan Doyle gibi ustalar vardı ancak tür, emeklemeyi yeni öğrenmiş bir bebektir. Öyleyse Siegfried Kracauer bu kitapta ne anlatıyor?

Polisiyenin değişmez unsurları suç, suçlu, mekân ve polis, elbette o zamanlar da mevcuttu. Yazar bu kavramları esaslı şekilde irdeliyor. Bunu yaparken düşüncelerini batı felsefesinin zeminine oturtuyor. Özellikle polisiye kurgunun yapı taşlarını, toplumla ve hayatla ilişkilendirmeye çalışıyor. Söz gelimi suçlunun ya da dedektifin toplumda temsil ettiği rolleri sorguluyor. Tüm bunlar üzerine bir hayli kafa yormuş olsa da, loş otel lobilerinde pipo içen dedektiflerin dünyasında değil, bugün yaşasaydı ve günümüz polisiyesini inceleyseydi, Kracauer neler yazardı, insan merak etmeden duramıyor.

Polisiye Roman - Felsefi Bir İnceleme, salt polisiye severlere değil, hem polisiye seven hem de felsefi okumalara aşina

okurların kesiştiği kendine has kümeye uygun bir kitap. “Evet, o benim” diyorsanız edinin ve okuyun. Aksi halde yüz yirmi sayfalık bu kısa kitabın altında ezilmemek işten bile değil.

Bildiğimiz Cingöz, bilmediğimiz macera

Cingöz Recai, malum olduğu üzere, Peyami Safa'nın Server Bedi mahlası ile yayımladığı polisiye kitaplarının, lakabı ile müsemma başkahramanı. Sempatik bir hırsız. Daha önce defalarca olduğu gibi, yakın zamanda tekrar beyazperdeye uyarlanan *Cingöz Recai*, bir polisiye serisi olmasının ötesinde, hem dönemin İstanbul'u hem de gerek ülkemizde gerekse dünyada cereyan eden önemli hadiseler hakkında yer yer belge niteliği taşıyan bir hazine.

Edebiyat dünyasının da kendine has bir arkeolojisi vardır ve zaman zaman okurları heyecanlandıracak buluntular gün yüzüne çıkarılır. Ötüken Yayınları tarafından yayımlanan *Cingöz Merih'te* işte tam da böyle bir eser. 18 Aralık 1955 - 17 Mart 1956 tarihleri arasında 91 sayı olarak Milliyet gazetesinde tefrika edilmiş eserin okurla tek münasebeti bununla sınırla kalmış. Aradan geçen altmış yılı aşkın zamanın ardından ilk kez kitaplaştırılan eserin bir başka özelliği daha var. *Cingöz Merih'te* pek fazla örneğine rastlamadığımız, iki türün kesiştiği bir alanda kalıyor: Polisiye ve bilimkurgu. Hikâyeden bahsetmeden evvel kitabı hazırlayan Seval Şahin'e değinmemek olmaz. Prof. Dr. Seval Şahin, Türk edebiyatı için çok fazla gayret eden bir isim. Şahin, kâh erken dönem edebiyatımız üzerine çok kıymetli çalışmalara imza atıyor, kâh genç yazarların isimlerinin duyulmasına katkı sağlıyor. Şahin'in, *Cingöz Recai* serilerini ele alan *Kültürel Sermaye*, *Kibar Hırsız* ve *Şehir*, ayrıca ilk dönem Osmanlı polisyeleri hakkında *Cinai Meseleler* adlı iki kitabı da mevcut.

Cingöz Merih'te, serinin diğer kitaplarından çok başka yerde duruyor. İnsanlığın Mars'ta koloni kurması üzerine çalışmaların yapıldığı günümüzden tam yarım asır evvel, Peyami Safa bunu kurgulamış ve yazmış. Tabii bu mantıklı bir ütopya değil. En azından bugünün bilimsel bakış açısı ile ele alırsak öyle gözüküyor. Zira

kitaptaki Mars seyahatleri, ruhsal olarak gerçekleştiriliyor. Bedenler dünyada kalırken, gelişmiş birtakım teknolojik aletler vasıtası ile ruhlar uzay yolcuğu yapıyor. Günün birinde bu başarılırsa, projeye Peyami Safa'nın adı verilse yeridir. Fakat şunu da göz önünde bulundurmak gerekir; Safa 1961'de ebediyete intikal etti, Armstrong 1969'da Ay'a ayak bastı. Şayet ömrü vefa etseydi de o günleri görseydi, bu kitapta pekâlâ roket teknolojilerinin nimetlerinden faydalanabilirdi. Gerçi hikâyede “uçan daireler” de yok değil. Okuyacak olanlara tavsiyem hikâyenin 50'li yıllarda kaleme alındığını göz önünde bulundurarak okumaları. Bununla beraber Peyami Safa'nın o dönemin mevcut teknolojileri hakkında da epey malumat sahibi olduğu aşikâr. Ruhsal seyahat için birbirine bağlanarak uyutulan karakterler, Inception filmindeki rüyaya dalma sekanslarını da anımsatmıyor değil.

Peyami Safa, insan ruhunun derinliklerine temas etmesini çok iyi bilen bir yazar. Bu kitapta adeta bunu somutlaştırmış. Rumelihisarı Vakası adı verilen bir olay cereyan ediyor. Müteahhit Halit Özbaşaran'ın kızının kalbi duruyor, sonrasında ise tekrar canlanıyor. İşin içinde karanlık bir çete var, milletler üstü bir teşkilat var; hatta Nobelli fizikçi Niels Bohr'dan Talat Paşa'ya gerçek karakterler dahi mevcut. Peyami Safa hikâye tüm renkliliğiyle akıp giderken arada dini, bilimsel ve tarihi tartışmalardan da geri durmamış. *Cingöz Merih'te*, merkezine polisiye bir vakayı alsa da, etrafında fevkalade konu çeşitliliğinin işlendiği bir roman. Bu haliyle sadece polisiye severlere değil, geniş bir okur kitlesine hitap ediyor.

HAYATIN “AN”LARINA DOKUNAN ÖYKÜLER

Parçalar ve Zerreler, hayatın ustalıkla öyküleri saklayan köşelerini dip bucak tarayarak okuyucunun göz hizasına getirebilme başarısına sahip bir kitap. O ilginç tanıdıklık hissi de tam buradan doğmakta...

Sedef Betil'in üçüncü öykü kitabı *Parçalar ve Zerreler* okuyucusu ile buluştu. Betil, edebiyat için göreceli olarak geç sayılabilecek bir yaşta yazmaya başlamış bir yazar. Betil'in öykülerine bakıldığında çocukluğu, gençliği ve olgunluğu büyük bir titizlikle gözlemlediği ve bu tecrübesini ustalıkla kalemine yansıttığı görülüyor.

Betil, öykü evreninde çok uzaklara gitmiyor çoğunlukla şehir hayatının içinde geziniyor, sıradan insanların hayatlarının bir kısmına, bir kırılma anına şahitlik ediyoruz. Modern öykünün anlam dünyasını zenginleştiren, karakterlerin yolculuğunu belirleyen temel mesele “kırılma anları”dır.

İnsanın öyküsü de biraz kırıldığı yerden başlar zaten. Hayatın olağan akışını bütün “olağan olmanın görünmezliği”nden, ne kadar çok bakarsak o kadar çok fark etmediğimiz durumlardan kurtaran an “kırılma anı”dır. Sedef Betil, işte kendi yazın tecrübesinde bu anları kolaylıkla bulup çıkaran bir kaleme sahip. Aslında tam olarak bir keşmekeşin içine saklanmış anları yakalayıp kelimelere sadelikle dökmek Betil'in yaptığı. Bunu da hiç lafı dolandırmadan yapıyor, öyküye başlar başlamaz o hikâyenin ortasında buluyoruz kendimizi. Sonra aslında hafızamızın bir köşesinde saklı olan bazı “an”ları, “koku”ları, “duygu”ları tekrar hatırlatıyor. Güneşli ama ayaz bir güne, uçakta bir yabancı ile konuşmanın gerginliğine, geride kapanmamış hesap bırakılan ayrılıklara, yeniden ayağa kalkmalara, bir yaz

sıkıntısında içilen naneli limonatanın tadına yormadan, sade, incelikli öykülerle götürüyor. Ayrıca öyle büyük, çarpıcı sonlar beklemeyin, bu öyküler hayat gibi işliyor, kahramanın da yarınının kaldığı yerden devam edeceğini hissediyoruz.

Kitap on altı öyküden oluşuyor, uzunluk olarak da hepsi bir uyum içerisinde. Yol ve Kadın öyküsünün Yurdanur'u Doğum Günü Partisi öyküsünün Maya'sı, Müze öyküsünün Nilay Hanım'ı, Yabancı, Sen Kimsin? öyküsünün Ajda'sı, Karşılaşma öyküsünün Elif'i, Bir Pazar Günü Kadın Olma Hali öyküsünün annesi bana kadın kimliği üzerinden bildiğim, tanıdığım tüm kadınların endişelerini, kaygılarını, araflarını, çatışmaları ve tutkularını hatırlattı.

Yazarın bunu başarabilmesine bir kadının yazdıklarını okuduğumuz için çok şaşırmanın normal, beni asıl şaşırtan ise Ben, Poyraz, Babamla Dört Hafta, Baba? öykülerindeki edebiyatın da en kadim konularından olan baba-oğul arasındaki o girift -zaman zaman çatışma, ikisi arasında söylenemeyenler, eninde sonunda babanın kaderinden oğluna miras kalanlar olarak terennüm eden- ilişkiyi ustalıkla işlemesiydi.

Parçalar ve Zerreler, hayatın ustalıkla öyküleri saklayan köşelerini dip bucak tarayarak okuyucunun göz hizasına getirebilme başarısına sahip bir kitap. O ilginç tanıdıklık hissi de tam buradan doğmakta... (●●●)

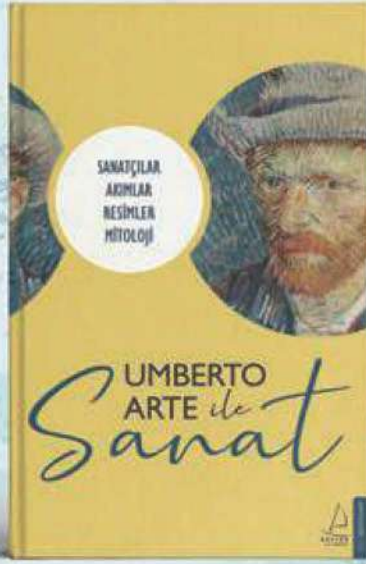
SİZER: Duygu Eroğlu

PARÇALAR VE ZERRELER

Sedef Betil

İLETİŞİM YAYINLARI 2019

**Artık hiçbir resme eski gözlerinizle
bakamayacaksınız...
Bir resim aslında neyi anlatır?**

Umberto Arte ile Sanat

**“Güneşin, ayın, yıldızların, yerin ve denizin tadını
çıkararak kişi ne yalnızdır ne de çaresiz.”**

Epiktetos

Kendisinin Efendisi Olmayan Hiç Kimse Özgür Değildir

**Ölümlü bir dünyada, insana yaraşır şekilde
yaşamaktan daha iyi ne olabilir?**

Marcus Aurelius

Unutma, Mutlu Bir Hayat Çok Az Şeye Bağlıdır

“BU KİTAP BENİM KÜTÜPHANEMDE MUTLAKA OLMALI” DEDİĞİMİZ KİTAPLARA YÖNELİYORUZ

KAPLUMBAA, küçük, az ama iyi üretim yapmayı amaçlayan bağımsız bir yayinevi. Levent Özata ve Alsem Roidi tarafından kurulan KAPLUMBAA, ismiyle de, isminin yazılışıyla da merak uyandırıcı. Şimdiye kadar altı kitap yayınlayan KAPLUMBAA’nın kuruluş hikâyesini, iyi ki bastık dedikleri kitapları ve ismindeki harf oyununu kurucularından Levent Özata ile konuştuk.

Öncelikle neden KAPLUMBAA? Web sitenizde bir de tavşan simgesi var...

KAPLUMBAA, özellikle de sonundaki “BAA” bir oyun. Dilbilgisi kurallarının sürekli değiştiği, dilin güncellendiği, farklı nesillerin birbirlerini yazılı şekilde anlamakta kimi zaman zorlandığı bir kültürde yapılmış kasti bir yazım hatası. Bununla ilgili kurulum çok sert olmasa da eleştiri aldık. Ancak günlük yaşamımızda yazıyla en çok karşılaştığımız mecralarda, telefonumuzun, bilgisayarımızın ekranında, arkadaşlarımızla yazışmalarımızda sürekli yazım hatalarına karşılaşıyoruz. Bir süre sonra bu yazım hataları, “hata” olmaktan sıyrılıp “doğru”ya dönüşüyor. Kimi kelimeler önce direnc göstersek bile dilimize yerleşiyor. KAPLUMBAA da bu hata ile doğrunun arasında kalan gri boşluğa yerleşiyor. Neden KAPLUMBAA sorusunun cevabı ise daha somut: Bütün yük bir yatırım yapılarak kurulan bir yayinevi değiliz. İki kişi tarafından emek yoğun çalışarak kurduk KAPLUMBAA’yi. Adımlarımızı çekingen atıyoruz, kimi zaman bir sorunun görüldüğümüzde kafamızı kabuğumuza sokuyoruz, ama kararsız değiliz. Tavşan sadece web sitemizde değil kitaplarımızda da mevcut. KAPLUMBAA dilse bir oyunsa, tavşan da bir taşınmıyorsa. Jean de La Fontaine’den (Ç)alınmış bir sahne. Kitap boyunca tavşan ve KAPLUMBAA hiç aynı sayfada, aynı yüzde karşıma çıkmıyorlar. Sürekli birbirlerini kovalıyorlar.

Sizi biraz tanımak isteriz? Yayın sektöründe miydiniz? Yayın dünyasıyla ilişkiniz nasıl başladı? Nasıl bir eksiklik gördünüz ki böyle bir yayinevi kurdunuz?

Ben yayın sektörünün ceperindeydim. 2012’den beri pek çok dergi, gazete ve online mecra da yazı yazıyorum, röportajlar

yapıyorum. Yemek kültürleri üzerine küçük makaleler, kitap tanıtımları ve eleştirileri, sanatçı ve koleksiyoner röportajları ile sergi yazıları yazdım. Bunun yanında farklı işler de yapıyordum. Hâlâ da yapmaya devam ediyorum. Ancak hiç mutfağa girmemişim. Yayıncılığın mutfağına girmeye beni Alsem Roidi ikna etti diyebilirim. Alsem’le SALT Galata’da tanıştık. İkimiz de SALT’ın kütüphanesini kendi araştırmalarımızı yapmak ve yazılarımızı yazmak için kullanıyorduk. Alsem o sırada kitabı *Yegâne*’yi bitirmiş, online olarak tefrika etmiş, basılı hale getirmeyi planlıyordu. Bir rakı sofrasında yayinevi kuralım diye bir teklife geldi. Yalan söylemeyeceğim ilk başta pek ciddiye almadım. Boyumdan büyük bir iş gibi geldi. O sırada ne cevap verdiğimi hatırlamıyorum

Zarif, Şiddetli, Zekice Bir Anlatı: Bakış

Bir anne olmak ve bir annenin çocuğu olmak, doğmak ve ölmek, görmek ve görülmek, bilmek ve bilinmek... Jessie Greengrass, **Bakış**'la tüm bu parçaları ustalıkla bir araya getiriyor; Wilhelm Röntgen'in X-ışınları keşfine, Sigmund Freud ve psikanaliz ekolünün oluşumuna ve Hunter kardeşlerin anatomi üzerine çalışmalarıyla modern cerrahinin kökenlerine iniyor.

"Okuduğum en güzel çağdaş İngiliz romanlarından biri. Zarif ve zeki, tehlikeli ve ciddi... mükemmel bir yapı." – **Max Porter**

"Bedenlerimiz, kendimiz ve birbirimiz hakkında neler bilebileceğimize dair çarpıcı bir ilk roman. Greengrass, hamilelik ve annelik deneyimini çok başka bir şekilde ele alıyor." – **Lauren Elkin**

"Kadınların acısına kulak vermeyi küçümseyen ve reddeden bir kültürde, **Bakış** dikkatimizi çekmenin bir yolunu buluyor... Kefaret, nesrin dikkat çekici güzelliği ve çekiciliği içinde gizli. Bu sessiz ve özgün bir direniş, bir kadının acısına dayanmamızı gerektiriyor." – **BOMB Magazine**

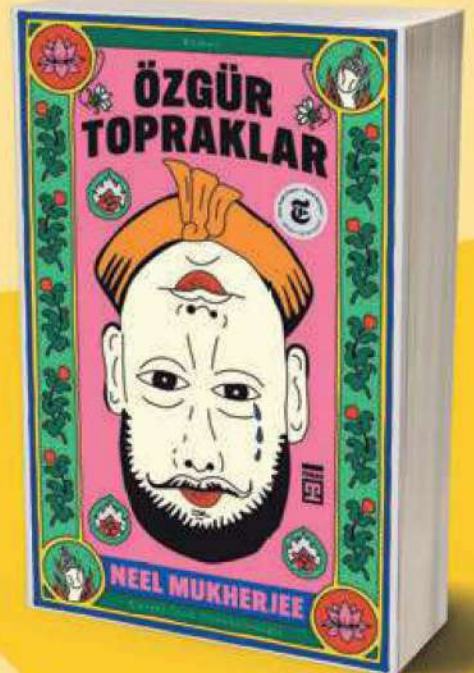
Bazen insanı umutsuzluk, değil umut öldürüyor.

"**Özgür Topraklar**, rahat bir şekilde yaşayan bizler için neredeyse kimsenin bu rahatlığa sahip olmadığı bir dünyayı hayal etmemizi gerektiriyor. Bu, Neel Mukherjee'nin etkisinin, tutkusunun ve gücünün bir işareti." – **New York Times**

"Tek kelimeyle muhteşem... **Özgür Topraklar**, baş döndürücü güzellikte bir roman ve Mukherjee'nin çağımızın en özgün ve yetenekli yazarlarından biri olduğunun kanıtı." – **NPR**

"Neel Mukherjee'nin nefes kesen romanı **Özgür Topraklar**, okuduğum en güzel şeylerden biri; kelimenin tam anlamıyla huzursuz eden, unutulmaz sahnelerle dolu, görüntülerin, dilin ve karakterlerin yanı sıra bir toplumun servet ve güç eşitsizliği karşısındaki öfkesini, amansız halini gözler önüne seren bir kitap. Uzun, çok uzun zamandır okuduğum en şaşırtıcı ve en parlak roman." – **Hanya Yanagihara**

"Olağanüstü bir başarı. İnce ve çok katmanlı kurgusu, sosyal adaletsizliğin vahşetinin bir tablosu; düşkün hayatlar yaşamak zorunda kalan karakterlerinin onuru üstünde ısrarla duran bir anlatı. Çok güçlü ve etkileyici bir roman. Bitirdiğim an, tekrar başladım." – **The Guardian**

İdealist bir düşünce mi emin değilim ama “bu kitap satar” düşüncesinden çok “bu kitap benim kütüphanemde mutlaka olmalı, yazarın üslubu özgün, kitabın konusu ilgi çekici” dediğimiz kitaplara yöneliyoruz. Satacak kitap aramaktansa iyi kitapları geniş bir okuyucu kitlesine ulaştırma arzusu taşıyoruz.

ama rakının etkisi geçtikten, hatta üzerinden birkaç hafta geçtikten sonra bir yayınevi kurma fikri daha gerçekçi, elle tutulur gelmeye başladı. Üzerine biraz araştırma yaptım. Yayıncılık sektöründen insanlarla buluştum. Zaten hâlihazırda olan çevremi genişletmeye çalıştım. İnsanların sorunlarını dinledim. Zorluklardan haberdar olmaya çalıştım. Nihayetinde 6 ay sonra (KAPLUMBaA adı boşuna değil) yayınevini kurmuştuk. Yayıncılığa bir eksiklik gördüğüm için başladığımı iddia edemem.

Biraz içi boşalmış bir kavram olsa da size göre butik yayınevi kavramı ne anlama geliyor?

Butik bir yayınevi miyiz bilmiyorum ama küçük, az ama iyi üretim yapmayı amaçlayan, büyük sermayesi olmayan, bağımsız bir yayıneviyiz. Butik kelimesine mesafeli durmamın sebebi kelimenin son yıllarda fazla kullanılmaktan aşınmış olması.

Kaç kişilik bir ekiple çalışıyorsunuz?

Çekirdek ekip iki kişi. Bu çekirdeğin çevresinde genişleyen bağımsız editör, çevirmen ve redaktör ağıımız var. Çalıştığımız ekip hazırladığımız kitaba göre değişiyor. Tasarım olarak hep aynı ekiple çalışıyoruz. Norveççeden bir kitap çeviriyorsak o kitap çevresinde bir ekip oluşturmaya çalışıyoruz. Kitabı layığıyla çevirecek, orijinal dilindeki anlatı kuvvetini Türkçeye aynen aktaracağını düşündüğümüz çevirmeni bulduktan sonra kitabın konusuna hâkim bir editör arayışına giriyoruz. Aynı süreç her bir kitap için tekrarlanıyor.

KAPLUMBaA çok genç bir yayınevi, şimdiye kadar kimleri bastınız? Kitaplara siz mi karar veriyorsunuz? Kriterleriniz neler?

KAPLUMBaA henüz iki senelik bir yayınevi. Bugüne kadar altı tane kitap bastık. On tanesinin de hazırlık süreçleri farklı aşamalarda sürüyor. İki adet romanımız var bunlardan ilki Alsem Roidi’nin *Yegâne*’si, diğeri ise Alper Alpözgen’in *Vahşi Şeyler*’i. Anlatı-araştırma kısmında ise Susan Faludi’den *Karanlık Odada*, Ylva ve Hilde Otsby kardeşlerden *Hafıza Hakkında Bir Kitap: Denizatlılarıyla Dalmak* ve Eva Meijer’den *Hayvanlar Konuşa Konuşa*. Tek şiir kitabımız da Sırrı Can Kara imzası taşıyor. Kitapları Alsem Roidi ile beraber seçiyoruz. Kriterlerimiz basit; romanlar için henüz kariyerinin başında genç romancılarla çalışmak istiyoruz. Bir anlamda bir romancı altyapısı olmak istiyoruz. Araştırma kitaplarında ise sosyal bilimlere ve popüler bilim kitaplarına öncelik veriyor, anlatımı akıcı, kitabın konusunun uzmanı olan okuyucunun eğlenebileceği, uzmanı olmayanın ise o konuda bir şeyler öğrenebileceği kitaplar yayınlamayı hedefliyoruz. KAPLUMBaA Şiir ise tamamen Barış Özgür’ün ellerinde.

Olası pek çok soruna rağmen kitap seçiminde bağımsız ve idealist olabilmek de zor olsa gerek?

İdealist bir düşünce mi emin değilim ama “bu kitap satar” düşüncesinden çok “bu kitap benim kütüphanemde mutlaka olmalı, yazarın üslubu özgün, kitabın konusu ilgi çekici” dediğimiz kitaplara yöneliyoruz. Satacak kitap aramaktansa iyi kitapları geniş bir okuyucu kitlesine ulaştırma arzusu taşıyoruz.

Bir yayınevi olarak çeviri ve grafik tasarım, kapak tasarımı konusunda nelere önem veriyorsunuz?

Tasarımlarımızın tamamını Okay Karadayılar yapıyor. Mümkün mertebe kapak resimlerinde ve çizimlerinde Ahmet Doğu İpek’in imzası var. Sade, tutarlı, müstesna kitap tasarımlarının peşindeyiz. Kitabın boyutu üzerine de çok çalıştık. Kullanıcı deneyimini ön planda tuttuk. Tek elle tutulabilecek, metroda, yürürken, koltukta, masada, her an okunabilecek kitaplar yaratmaya çalıştık.

Türkiye’de sevdiğiniz, özellikle takip ettiğiniz yayınevleri var mı?

İlk sorunuza cevap verirken “hızlı koşan tavşanı yakalamak” dedim. Ancak kimseyi yenmek gibi bir niyetim yok. Rekabet içerisinde olduğumuz zamanlar var ama kimseyi rakip olarak görmüyorum. Bu söylediğim rakibimiz yok manasıyla anlaşılmasın. Rakipten çok meslektaş kelimesini tercih ederim. Belki yazarlar, telifler çevresinde rekabet ediyoruz ama herkes Türkçede yapılan yayın kalitesini artırmak için çaballıyor diye düşünüyorum. Bu sebeple Yayıncılar Kooperatifi’nin yakın zamanda kurulmasını önemsiyorum. Ayrıntı Yayınları, Baobab Yayınları, Kara Plak, Aras Yayıncılık, Siren Yayınları, Kolektif Kitap kitaplarını özellikle aradıklarım. Kitap Yayınevi’nin çalışmalarını çok seviyorum. Bir de kaçamadıklarım var. Olumsuz kullanmıyorum bu ifadeyi. Ancak etki alanları, çapları büyük olan YKY, Can, Metis Kitap, İletişim Yayınları’nın kitapları kütüphanemdeki kitapların çoğunluğunu oluşturuyor.

Keşke biz bassak dediğiniz kitaplar/yazarlar hangileri?

Tuncay Birkan’ın *Dünya ile Devlet Arasında Türk Muharriri* kitabını yayınlamayı isterdim. Kudret Emiroğlu’nun kitaplarını ha keza. Vedat Ozan’ın *Kokular Kitabı* serisinin KAPLUMBaA etiketiyle çıkmasını çok isterdim. Etgar Keret’i keşke Türkçeye ben tanıtsaydım. Burada kıskançlıktan çok imrenme söz konusu. Her birinin çok güzel çalışmalar olduğunu düşünüyorum. . (•••)

ŞERMIN YAŞAR

İncinmişlere...
Kaybedenlere...
Bir yanı hep eksik
gülünesi âşıklara...

20.
Yıl

DK
Doğan
Kitap

Sence İstanbul'a taşınmalı mıyım? Sen de benim gibi bu işlerle uğraşıyor ve öğretmensin.

Daha önce İstanbul'da yaşamadıysan gelmelisin. Sana çok şey katacaktır. En azından iki, üç sene yaşamalısın çünkü ben de kaçacağım buradan.

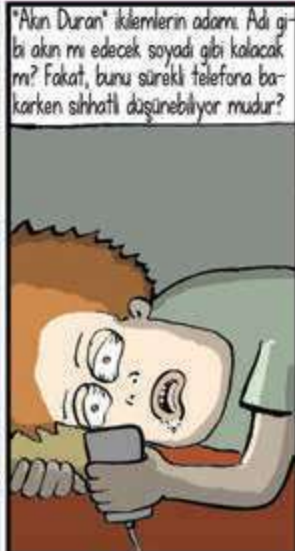
Üç sene sonra Aydın'a ya da benzeri bir Ege şehrine yahut Bursa gibi bir yere gelebilir miyim? Hizmet puanım yetmez. Doğu'da, yatılı okullarda görev yapan öğretmenler daha çok puan biriktirip önümüze geçiyor.

Haklısın.

KAHİR KUVVET SOSYAL MEDYA

yaz-giz
selahattin demirci

Akın Duran
Tarih Öğretmeni
25 Yaşında
Yazar Olmak İstiyor
Aydın'da Yaşıyor

Fantastik öyküler yazabilmem için müstakil bir ev şart. En azından. Müstakil; kullanış yönünden başka yapı ile bağlantısı olmayan yapı demek. Bağımsızlık demek. Gecesi başka bir ürpetic yaratım sürecine sokar beni. Soke, Kuşadası tarafına taşınırsam ya da çalıştığım köye. Her gün Aydırdan köye gitmekte...

...yoruyor. İstanbul'daki trafik gibi. O zaman neden İstanbul'da yaşamıyorum ki? Apartmanda yaşayacaksam da bu İstanbul olmalı ya da müstakil bir eve taşınmalıyım. Karar verdim bu ikisinden birini yapacağım o da müstakil ev olacak.

Evet zorunlu görevimi bitirdikten sonra ver elini Kuşadası...

KORKUSUZLUK ÜZERİNE BAZI HASBİHÂLLER

Merhaba sevgili okur. Dün arabamla eve gidiyordum ve belediyenin marifetlerinden

YA İSTANBULSUZ YEREL GAZETE SİTELERİNDE YAŞANIP GİDEN HÜYSUZ BİR YAZAR OLURSAM?

Akın Duran kapıldığı vehimle soluğu İstanbul

Albey Otagarında kasvetli bir havada aldı. Nerede Aydın havası?

Kendini ilk çocukluk arkadaşı Tolga'nın yanına attı ve o da kendisine gelir gelmez şunu söyledi:

Tolga, öyle dediği için mi yoksa alışık olmadığı metrodan, kalabalıktan mıdır bızır düşmeye, kendisini değersiz hissetmeye başlamıştı.

Kendisi gibi insanlarla da bir türlü düşüp kalkamıyordu.

Ustat akşam ne yapıyorsun?

Çok yorgunum dinleneceğim biraz.

YAZARLIK ATOLYESİ

ÇÜNKÜ ARTIK ESKİYE NAZARAN HERKES DAHA AZ KİTAP OKUYUP DAHA AZ BİR ARAYA GELMEYE BAŞLAMIŞTI.

Alo aslan parçası ne yapıyorsun bakım İstanbullarda?

Alo Hakan Abi, iyiyim ya you tube'da edebiyat söyleşileri dinliyordum, senden ne haber?

E sen onları burada da izliyordun! İstanbul'a da bu yaz den mi gittin? Uzaktan eğitimi sen zaten buradan da alıyordun Akın!

Şimdi internet ile her yer bir şehir oldu zaten hepimiz ayrı büyük köydeyiz.

Öyle dema abi ya!

Ah aslan parçası ah! Çık İstiklahe, Kadıköye oturma evde!

ALELADE BİR PAZARTESİ SABAHİ

Günce, deneme, hikâye, değini gibi pek çok isimle tanımlayabileceğimiz, en uzun dört sayfayı geçmeyen metinler, Tokyo-Montana Ekspresi'nin başından sonuna, sanki bir hayatı yeniden inşa ediyor.

Richard Brautigan ile ölümünden otuz yıl sonra, 2013'te tanıştım. Altı kırkbeş'in bastığı *Karpuz Şekerinde, Kürtaj, Talihsiz Kadın, Babil'i Düşlemek, Çimlerin İntikamı, Japonya Günlükleri* ve *Big Sur'un Güneşli Generali* kitaplarını yayınlanma tarihlerinin üzerinden çok zaman geçmeden ediniz bir çırpıda okuduğumu anımsıyorum. Kimilerine göre yazarın "magnum opus"u olan *Amerika'da Alabalık Avı*'nin eski bir Can Yayınları edisyonunu bulduğumda bundan böyle daha müreffeh bir hayat süreceğimi sandım! Öyle olmadı elbet ama şunda şüphe yok: Riçi'nin kurmacaya bakışımı değiştirdiğini itiraf etmeliyim... Şiirsel dili düzyazının içine gömme işini böylesine kotarabilen bir yazarın var olduğunu (en azından bir zamanlar var olmuş olduğunu!) hayal bile edemezdim. Hele ki *Karpuz Şekerinde*, bu açıdan, bir dünya kurma cesaretini gösterebilen bütün okuryazarlara açık açık tavsiyemdir!

Brautigan'ın adı Beat Kuşağı ile birlikte anılır. Her ne kadar bu kültürün iki başat temsilcisi, *Uluma*'nın ozanı Allen Ginsberg ve *Yolda*'nın yazarı Jack Kerouac, ile ortak bir dil kur(a)mamış olsa da, metinlerinde pek çok paralellikler görünür.* Buhran sonrası dönemde kendine bir alan açmayı bilen, *Amerika'da Alabalık Avı* ile iki milyon satış rakamını aşan Brautigan, ne yazık ki yaşamına intiharla son verir. Geçtiğimiz ay Sel Yayıncılık'ın Sanem Erdem çevirisiyle yeniden bastığı *Tokyo-Montana Ekspresi*'ne, yazarın son dönem yapıtları arasında işaret etmek herhalde yanlış olmayacaktır.

Tokyo-Montana Ekspresi istasyonlarının sesi

Yaşamının uzunca bir süresini Tokyo'da geçiren yazarın burada, yolda ve Montana'da yaşadıklarına, gözlemlerine ve düşüncelerine dayanan kısacık metinlerinden oluşan kitabı, herhalde kendisinden daha iyi anlatamayız. Epigrafla niyetine, şöyle diyor Riçi: "Tokyo-Montana Ekspresi yüksek hızda gitse de yol boyunca çok sayıda istasyon vardır. Bu kitap o kısa duraklardır: Bazıları kendinden emin, diğerleri hâlâ kimliklerini aramakta. Bu kitaptaki ben, Tokyo-Montana Ekspresi güzergahındaki istasyonların sesidir."

Günce, deneme, hikaye, değini gibi pek çok isimle tanımlayabileceğimiz, en uzun dört sayfayı geçmeyen metinler, kitabın başından sonuna, sanki bir hayatı yeniden inşa ediyor. Öyle ki, Brautigan'ın verdiği "bu kitaptaki ben, istasyonların sesidir" salığını göz ardı edip yazarın yaşamını hayal etmeye

mevilliyiz. Zira yazar, oldukça gerçekçi bir dil kullanıyor.

Birer istasyon gibi, gelip geçici, o an için bir kıymeti olan ama geçeceğini de bildiğimiz "şeyleri" okuyoruz: Japon mürekkepbalığı avcıları, kavun, Kaliforniyalı postacı, sinek ısırtıkları, Pasifik Okyanusu bunlardan yalnızca birkaçı. Japon mürekkepbalıklarının, kavunun, Kaliforniyalı postanın, sinek ısırtıklarının ve Pasifik Okyanusu'nun üzerine okumayı pekala isteyebiliriz; gelgelelim bunu gerekçelendirebilmek adına ortada bir fikir ya da kurgu ararız. Kedi Kavunu başlıklı bir buçuk sayfalık metnine şöyle başlıyor yazar:

"Kavun yiyorduk, tadı pek iyi değildi. Biraz daha olgunlaşmasını beklememiz gerekirdi ya da tadı hiç güzelleşmeyecekti belki de. Belki de başından beri bozulmaya mahkum bir kavundu ama bunu asla bilemeyiz, çünkü kendini kanıtlaması için fırsatı olmamıştı. Karımla ben kavunu yedikten sonra hâlâ aç hissediyorduk ve tabaklarımızı yere koyduk. Neden bilmiyorum. Sehpanın üzerine de koyabiliydik."

Sözünü ettiğim "şiirsel dili düzyazının içine gömme işini" sanki bir kenara bırakmış; bütün kitaplarında bir biçimde temanın ana öğelerinden biri olan yol ve yolda olma halini terk etmeden, olanı biteni yazıyor. Bu haliyle Riçi'nin, *Karpuz Şekerinde*'de ve *Amerika'da Alabalık Avı*'nda kurduğu o büyüdü dünya, birden alelade bir pazartesi sabahına dönüşüyor!

2013'te yayınladığım ilk Brautigan yazımın içerisinde yer verdiğim, *Kürtaj*'dan alınan şu iki cümleyi de yinelemek ve sözü uzatmadan, mukayeseyi okura bırakmak isterim:

"Bu kütüphanenin varoluşu nedeni böyle bir yere duyulan aşırı gereksinim ve talepten kaynaklanıyor. En basit şekliyle, böyle bir kütüphanenin olması gerekiyordu." (◀▶)

TOKYO-MONTANA EKSPRESİ

Richard Brautigan
ÇEV. Sanem Erdem

SEL YAYINCILIK 2019

*Konu üzerine eğilmek isteyen okura *Altı kırkbeş* ve *Sel*'in ortak yayını *Beat Kuşağı Antolojisi* (Haz. Şenol Erdoğan, 2011)'ni şiddetle öneririm

Tellekt: Düşününce.

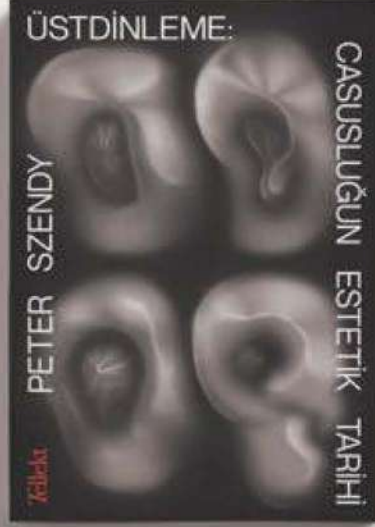
Düşünen ve dünyayı anlamlandırmaya çalışan okurun kitaplığı.

Lee McIntyre

Hakikat-Sonrası

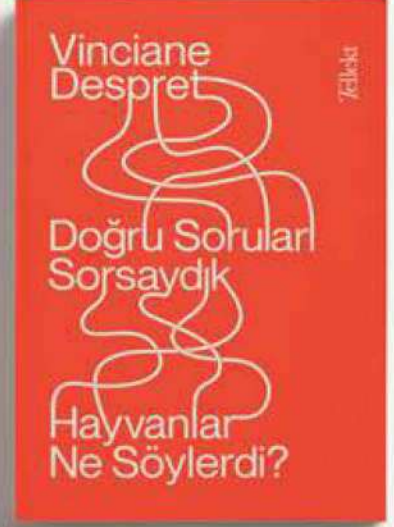
Çeviri: Fahrettin Biçici
Tür: İnceleme
168 s.

Peter Szendy

Üstdinleme:
Casusluğun Estetik Tarihi

Çeviri: İlksen Mavituna
Tür: İnceleme
200 s.

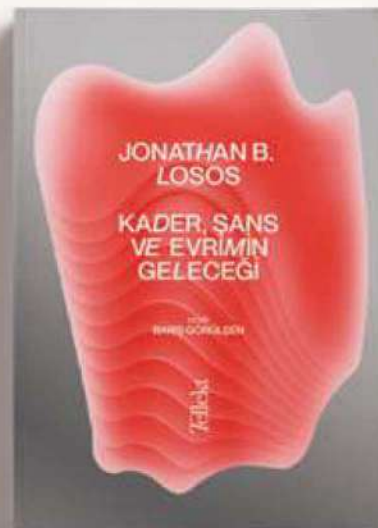
Vinciane Despret

Doğru Soruları Sorsaydık
Hayvanlar Ne Söyledi?

Çeviri: A. Nüvit Bingöl
Tür: İnceleme
272 s.

Kate Raworth
Simit Ekonomisi:
21. Yüzyıl İktisatçısı
Gibi Düşünmenin
Yedi Yolu

Çeviri: Akın Emre Pilgir
Tür: Ekonomi
376 s.

Jonathan B. Losos

Kader, Şans ve
Evrimin Geleceği

Çeviri: Barış Gönülşen
Tür: Araştırma
376 s.

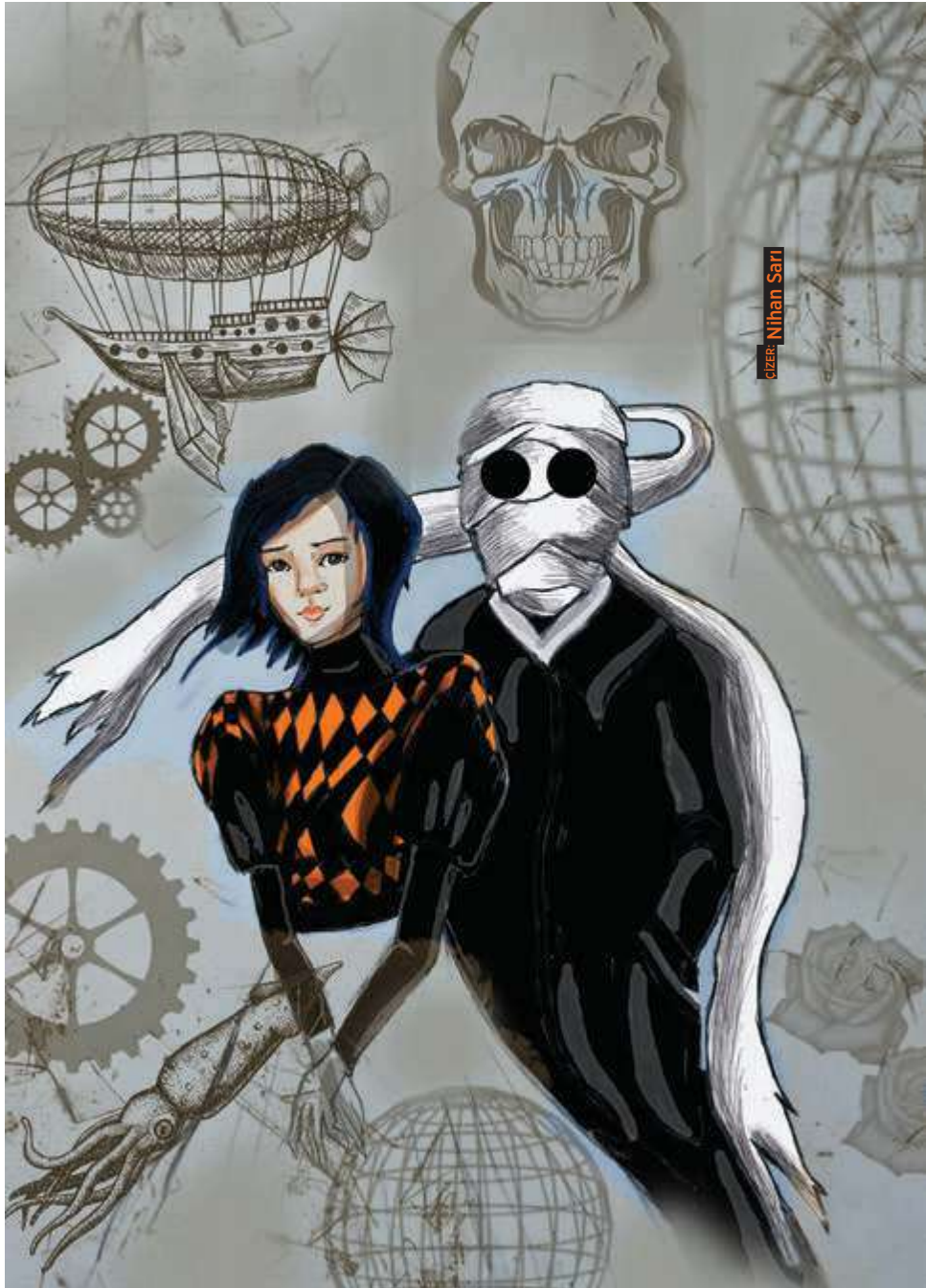

OLAĞANÜSTÜ BEYEFENDİLERİN EDEBİ MACERALARI

Olağanüstü Beyefendiler Cemiyeti temel olarak alterno-distopik bir geçmişte geçen ve kurgu bir İngiliz imparatorluğu merkezinde ilerleyen casusluk hikâyelerine odaklanır. Alan Moore bu seride farklı yüzyıllar arasında gezinen, edebi, siyasi ve tarihi karakter referanslarıyla dolu bir dünyayı bizlere sunuyor.

Kaynağını şu an hatırlayamadığım bir alıntıdan anlatıcı, yazar Alan Moore'un hikâyelerini dünyaya anlatabilmek için çizgi roman mecrasını seçmesinin, çizgi roman okuyucuları için bulunmaz bir nimet olduğunu belirtiyordu. Gerçekten de Moore, İngiliz aristokrasisini okült bir efsaneyle harmanladığı *Cehennemden Gelen*'den (*From Hell*, Flaneur Kitap: 2019) "çağdaş çizgi romanın rotasını değiştiren eser" olarak anılması yanlış olmayacak süperkahraman draması *Watchmen*'e (İthaki Yayınları: 2016) kadar, hemen her farklı eserinde bu hissi bize tekrar hatırlatmayı becerdi. Her ne kadar bahsi geçen bu hikâyelerin film uyarlamaları kötünün iyisi sayılsa da, Moore hem bu filmleri ve kaçınılmaz başarısızlıklarını reddetti; hem de çizgi roman mecrasını odağına almaktan hiçbir zaman şaşmamayı bildi.

Moore'un anlatılarında yer alan pop kültür bombardımanı aynı zamanda iyi bir arşivcinin diplerden çıkardığı trivia bilgilerle bezelidir; üslubunun alamet-i farikası biraz da burada saklıdır. *Cehennemden Gelen*'de, biraz da Tarantinesk diyebileceğimiz kolajcı bir tarihçi tavrıyla, 18. yy'da geçen bir Karındeşen Jack hikâyesi anlatırken, *Watchmen*'de ise Soğuk Savaş'ın en soğuk yüzünü emekli süperkahramanların eşliğinde ABD Başkanı Nixon'ın istifa etmeyip, ikinci döneminde de seçilerek başkanlığa devam ettiği alternatif bir

ÇİZER: Nihan Sarı

Farklı fasiküllerden müteşekkil ilk iki kitabın, 2019 Nisan ve Eylül ayları içerisinde art arda yayınlanması Türkiye'deki çizgi roman piyasası için oldukça iddialı ve bir o kadar da değerli bir gelişme.

tarihe yerleştirir. Bu iki eser belki de Moore'un (*Batman: Öldüren Şaka* [*Batman: Killing Joke*, JBC Yayıncılık: 2015] ile birlikte) en bilinen işleri olsa da, bahsi geçen kolajcılığının tüm maharetini sergilediği en önemli eser, 1999'da yayına başlayıp bugüne değin devam ederek yirmi yıla yayılan hikâyesi ile burada genişçe bahsini edeceğimiz *Olağanüstü Beyefendiler Cemiyeti*'dir (*The League of Extraordinary Gentlemen I-II*, Yapı Kredi Yayınları: 2019).

Süperkahraman evreninde bildiğimiz karakterler var

Olağanüstü Beyefendiler Cemiyeti (OBC), temel olarak alterno-distopik bir geçmişte geçen ve kurgu bir İngiliz İmparatorluğu merkezinde ilerleyen casusluk hikâyelerine odaklanır. Aslında edebiyat dünyasından bildiğimiz karakterler, Moore'un yarattığı bu sahte geçmişteki İngiliz totaliter rejiminin gizli servis elemanları olarak karşımıza çıkar. Bu karakterler Haggard'ın *Hazreti Süleyman'ın Hazineleri* romanındaki Indiana Jonesvari kahraman Allan Quatermain, R.L. Stevenson'ın ürkütücü öyküsündeki Dr. Jekyll/Mr. Hyde, Bram Stoker'ın *Dracula*'sındaki Mina Harker, *Denizler Altında 20.000 Fersah*'ın meşhur kaptanı Nemo gibi farklı referans bombardımanlarından oluşur.

Keza kahramanların emir almak zorunda kaldığı bahsi geçen totaliter rejim de Orwell'ın 1984'ündeki INGSOC'dan başkası değildir! İlk kitap itibarıyla 'cemiyet'i kurarak dünyayı türlü belalardan kurtaran kahramanlar, sonrasında bir yandan da dünyanın ve uzayın farklı köşelerinde farklı fantastik casusluk maceralarına atılırlar. Böylelikle Moore'un anlatısını zenginleştirir ve gittikçe genişleyerek önü alınamayacak bir süperkahraman evreninin yaratılmasını sağlarlar. Bu evren, bildiğimiz 007 James Bond'dan Sherlock Holmes'a, Doktor Moreau'dan Gulliver'e kadar birçok farklı karakteri farklı kitaplar aracılığıyla zaman içerisinde önümüze getirecektir. Başka çizgi roman örneklerinde de (Aklıma ilk gelen: *Masalılar* [*Fables*, Arka Bahçe Yayıncılık: 2014-2018]) gördüğümüz bu referansçı tavır, Moore'un derinlikli anlatımıyla farklı katmanlar kazanarak zaman içerisinde tahmin edilemeyecek noktalara ulaşır.

Çizer Kevin O'Neill kitabı panayıra çeviriyor

Geç Viktoryen dönemin estetiğini, totaliter rejimin ezdiği Londra peyzajında aktaran OBC aynı zamanda o dönemin dilini de taklit ederek, kendisini diğer çizgi romanlardan ayırmasını becerir. Çizgi romanın sayfaları arasında yer alan Moore imzalı farklı farklı öyküler, mevcut her kahramanın hikâyesini daha da genişletirken aynı zamanda diğer

kitaplarda karşılaşacağımız yeni kahramanların da altyapısını oluşturur. Bu bütünlük içerisinde Moore dil maharetini ayrıca sergiler; çizim içerisindeki kutucuklarda yer alan anlatıcının dili, dönemin arkası-yarın novellalarındaki İngilizce kullanımının espri dolu örnekleriyle bezelidir. Keza Moore, OBC kitaplarının içerisinde yer alan ajit-prop görselleri ve çizgi-bant maceralarla da her kitabı ayrıca bir panayıra çevirir. Burada Moore'un yoldaşı çizer Kevin O'Neill'in da ismini tekrar tekrar anmak şart, zira bütün kitaplardaki geniş kent imajlarını, beklenmedik karikatürize aksiyonu, yerli yersiz erotizmi ve Moore'un hünerli detaylarını resmetmekte O'Neill muazzam bir iş çıkarır. Bölüm arası geçişlerdeki uydurma kısa reklamlar, oyuncaklı grafikler (Henüz Türkçe yayınlanmamış olan ileriki bazı sayılar üç boyutlu çizimlere sahiptir ve bu çizimleri görüntüleyebilecek özel bir gözlükle okuyucuya sunulur.) ve sahte referanslar, O'Neill'in maharetiyle bütünleşerek OBC evreninin sarkastik ama sofistike içeriğini oluşturur. Moore'un OBC içerisinde tutturduğu dağınık referansları O'Neill'in çizimleri bir raya oturtur ve hikâyeyi benimseyerek içine girmemizi sağlar.

Farklı fasiküllerden müteşekkil ilk iki kitabın, 2019 Nisan ve Eylül ayları içerisinde, dört ay arayla Türkçeye aktarılması ve bu kadar kısa bir zaman içerisinde art arda yayınlanması Türkiye'deki çizgi roman piyasası için oldukça iddialı ve bir o kadar da değerli bir gelişme. YKY'nin aynı hızını koruyacağına ümit ederek, bir hayranı olarak OBC'nin Türkçeye kazandırılmasını oldukça değerli buluyorum; burada Moore'un sahte-Viktoryen üslubunu başarıyla dilimize aktaran çevirmen Can Kantarcı'nın ismini de ayrıca anmam gerekiyor. Dönem dönem yayınlanan ve an itibarıyla 2019 tarihli *Tempest* serisiyle Amerikalı IDW tarafından hâlâ yayınlanmakta olan OBC, farklı yüzyıllar arasında gezinen, edebi, siyasi ve tarihi karakter referanslarıyla dolu bir dünyayı bizlere sunuyor. Bu referansları çözmeye çalışırken bir yandan kendinizi sürekli bir araştırma halinde bulmanız ise OBC'yi benimseyen kaçınılmazlaşıyor. Eserin 2003 tarihli Sean Connery'li film uyarlamasını görmezden gelerek toparlamak gerekirse, iddialı bir hayranı olarak, henüz Moore'la tanışmamış olan herkese tavsiyem OBC ile başlamaları olacaktır. Moore'u tanıyıp OBC'yi bilmeyenlerin ise an itibarıyla fırsat doğmuşken daha da geç kalmamalarını diliyorum. (•••••)

OLAĞANÜSTÜ BEYEFENDİLER CEMİYETİ

Alan Moore

ÇEV. Can Kantarcı

YAPI KREDİ YAYINLARI 2019

KEŞİŞEVER

ZEYNEP MERDAN

zeynepmerdan@hotmail.com

SEZGINİN ŞİDDETİNDE PEYAMI SAFA KADINI

Safa, övgüsünü “ruh kadın”ına bahşeder. Bu tercihle moderniteyle kurduğu ilişkiyi ve tarafını da açık etmiş olur. Ruh kadın tipolojisinin en belirgin görünümü *Matmazel Noraliya’nın Koltuğu’nda* kendini gösterir.

Benliğin keşfine çıkmak heyecan verici değil midir her zaman? Çünkü “ben”in anatomisidir karşımıza çıkacak olan. Bu keşifle “ben”in mizacı, davranışları, yönelimleri, bilinçdışı olmak üzere çoğu şeyine vakıf olabiliriz. Keşfin bu incelik bilgisine kimi yazarlar öyle numuneler sunar ki, onların bu tahlil yeteneklerine hayran olmakla kalmaz, peşlerine düşeriz daha fazlası için. Peyami Safa, derinlikli mizac tahlilleri ve psikanalizini yaptığı roman karakterleriyle özel bir yerde durur. Bilhassa romanları birbirinden özel, derinlik, incelik ve iç görüye sahip kadınlarla doludur.

Isabelle Mons, *Ruhun Kadınları* kitabında Freud’un kadınlık üzerine olan teorilerini Kadın Narsisizmi, Kadın Cinselliği ve Kadınlık kuramlarıyla çalıştığını fakat “Kadın Muamması” karşısında ne diyeceğini bilemeyen Freud’un kadınları anlamak isteyenleri şairlere havale ettiğinden bahis acar muzipçe. Öyle ki kadın doğasının muammasıyla Freud bile baş edemez. Edebiyatımızda ise bu muam-ma üzerine en çok kafa yorarlardan biri olarak Peyami Safa belirir.

Peyami Safa kadını

Peyami Safa’nın *Kadın&Aşk&Alle* kitabı, onun psikoloji merakına ve romanlarındaki kadın karakterlerin hangi zeminde oluşturulduğuna dair ipuçları sunar nitelikte. Bilhassa Kadın ve Sır başlıklı yazısı, onun kadına bakışını yansıtır. Safa, sırdan kastının ruhun içyapısına ait bilgileri; ruhtan kastının ise aklın değil, idrakin dışında kalan iç-er-lek ve karanlık bölgeleri kastettiğini belirtir. Yazıda ismini geçirdiği Fransız şair Paul Claudel’in erkeğe attığı akıl ve kadına attığı ruhu; Animus ve Anima tasnifi onun kadına bakışıyla büyük ölçüde benzer. Başka bir yazı-sında ise Gina Lombroso’nun *Kadın Ruhu* kitabını önerir okurlarına.

Peyami Safa’nın gazete yazıları da onun kadın bahsine bşusu ilgisini ele verir. “Lilith misin Havva mı?” başlıklı

yazısı romanlarındaki femme fatale kahramanların Lilith metaforundan beslendiğini aşikâr eder bize. Femme Fatale, Drama Queen karakterleri olanca histerisi, parano-yası ve problemleriyle estetize eden Safa, bu karakterleri çoğunlukla Doğu-Batı çatışması, modernite eleştirisi zemi-nine oturarak ve eleştirisini bazen örtük bazen apaçık bir didaktik dille yapar. Örneğin *Mahşer*'de savaş yıllarında yük-sek sosyetenin alemlı gecelerine, *Sözde Kızlar*'da taşradan şehre göç etmiş bir kadın üzerinden modernleşmeye, *Selma ve Gölgesi*'nde, *Canan*'da, *Bir Tereddüdün Romanı*'nda kö-tücül kadın karakterlerine ve 9. *Hariciye Koşuşu*, *Fatih-Har-biye* romanlarında çağdaşlaşma sürecindeki çatışmalarına okurlarını tanık tutar.

Hıncın zarafeti

Kadınların çoğunda sahip olduğu güç/güzellik/özellik her ne ise varlığını onun üzerinden güzelleyen beğenilme arzusunu bilen Safa, bu arzuyu *Bir Tereddüdün Romanı*'nda histe-rik kahramanı Vildan'da ayyuka çıkarır. Vildan âşık etmek hırsıyla yanıp tutuştuğu adama elindeki hançerin üzerine naksettirdiği cümlelerin anlamını haykırır: “Entrero in un cuo-re! Manası nedir biliyor musun? Bir kalbe gireceğim demek.”

Doğanın kadim ve ilkel yasaları fısıldıyor ki kadın, erkeği seçerken hayatının zahirini; erkek, kadını seçerken ise haya-tının batınını seçmiş oluyor. Erkeğin iç âlemini kadın; kadının dış âlemini ise erkek belirliyor sanki. Fakat iç âlem ve dış âlem mukayesesi bu geleneksel bakıştan ayrılıp iki kadın ile de mümkün olabiliyor. Bu mukayese Safa'nın *Canan* romanında billurlaşır. Zahire hitap eden Canan karakteri ve iç görüşü yüksek Bedia karakteri arasındaki mukayesenin kazananı romanın sonunda açık olur. “Canan esaslı bir fik-rimi değiştiren yegâne kadındır: dışı hayvan sevk-i tabisiyle kadın sevk-i tabisinin arasında gayet ince bir fark olduğunu bana öğretti” dedirtir kahramanına. Ve asıl taltifini hikâyenin sonuna saklar: “Ne asil yüz! Bir sene evvel Bedia'nın çehre-sinde bu kadar mana olsaydı, Canan'la rekabet edebilirdi.”

Ruh ve ten kadını

Ruh kadını, ten kadını diye erkek nazarında sessiz bir tasnif var sanki. Kadınların varlıklarına bakınca en güçlü vurguyu -göz mü, dudak mı, bakış mı, zekâ mı, seziş mi, hâl mi, naz mı, siluet mi- en güçlü vurgu nerede ve o her ne ise onu görüyorlar hemen. Bu sessiz tasnifi romanla-rında çoğunlukla iki tezat karakter mukayesesiyle veren Safa, övgüsünü “ruh kadını”na bahşeder. Bu tercihle moderniteyle kurduğu ilişkiyi ve tarafını da açık etmiş olur. Ruh kadın tipolojisinin en belirgin görünümü *Matma-zel Noraliya'nın Koltuğu*'nda kendini gösterir. Metafizik bir dönüşümle iç huzurunu bulacak olan Nilüfer'e Matmazel Noraliya adındaki bir kadının defteriyle şifa bulunur. Bu şifacı Safa'nın prototip ruh kadınının en iyi örneğidir.

Kadınların öz benliklerini keşfettikleri, ergenliğe, orta yaş krizine, bir kimlik buhranına denk gelen ve etrafa tümüyle kayıtsız, aynada varlıklarını seyrettikleri döneme -Lacan'ın Mirror Stage (Ayna Evresi)'nde bahsettiği türden bir bilişsel keşfedilmemişlik evresi gibi- Peyami Safa roman karakterleriyle katkıda bulunur. Bu prototip de *Sözde*

Yazıda geçen kitaplar

Kızlar'da görünürlük kazanır. Roman, kendini keşfe çıkan ve bütününü safi kadın özelliklerini gösteren Mebrure'nin “Sözde Kızlar”ın ortasına düştüğü bir yerde kendini, kadınlığını ve kötücül olanı keşfinden sonra yine aslına dönüşünü konu edinir.

Yeni kadın

Bir Tereddüdün Romanı'nda “tercümeler yaptın, fakat bir satır bile yazı neşretmedin; çocuklara bayılıyorsun, fakat ana olmadın; her emelin, her gayenin büyüklüğünü ve güzelliğini anlıyorsun fakat hiç bir emelin yok; bir çocuk saf-liğiyla en basit yalanlara inanabilirsin fakat hiç bir şeye iman etmiyorsun” diye itham ettiği “her şey budalası” kahramanı Vildan'a cevap verircesine “Kadının ebediyeti zekâsında değil, rahmindedir. Yeni kadın, yaratıcılığın merkezini şaşı-r-mıştır»” diyen Peyami Safa bu cümleyle modernitenin yeni kadın tipolojisine en sert eleştirisini de getirmiş olur. Safa, geleneksel olandan yana tavır alan bir tutum gösterir. Oysa bazen tek bir cümleden, bir sonsuz doğrulmaz mı? Yazmak doğurmak değil midir? Yazmak, yalnızca bedeninde değil ruhunda, zihninde ve kalbinde de bir rahim taşıyan kadınla-ra yakışmaz mı en âlâ?

İncelik bilgisi

Safa'nın alamet-i farikası zengin kadın karakterlerinin mizaç tahlilleriyle sınırlı kalmaz. Birçok kavrama keskin perspektifi ile getirdiği ince yorumlar, güçlü ifadelerle o Türk edebiya-tında incelik bilgisini romanlarında en iyi uygulayanlardan biri olarak yerini alır;

- Hayranlığa bambaşka bir tanım getirerek “yenilmiş kıskançlık” der.
- *Yalnızız*'da “kalbin kendine müdafaa”sından bahse-der: “Sevgide kaybolmamak için nefret sebepleri arar, bulamazsa yaratır. İşte böyle, kendi kendini aldattığını anlayınca da utanır ve ona daha çok bağlanır. Kendi yalanlarını affetmeyen kalbin kendine verdiği ceza.”
- “Alakalarımızın yüz bin şekline isim bulamıyoruz ve sevmek deyip çıkıyoruz” diyerek sevmenin en çok suiistimale uğrayan kelime olduğunu söyler.
- Yaşamak hırsı kadar, ölmek hırslımız olduğundan bah-seder.

Ve zekâmızın hürriyetinden ve genişliğinden ancak “izm”siz düşünülebildiği gün bahsedebileceğimizi söyler. (•••)

ARTURO BANDINI DESTANI

Hayatın tam ortasından seslenir Fante. Samimi olmaya çalışmaz, buna hemen ikna olursunuz zaten. İtiraf etmeye yanaşmasa da umutsuz romanlar yazmaz Fante. Bir yol bulunur mutlaka. Hayattayız, evet bu yeterince kederli. Ama ayağa kalkmanın tam zamanı şimdi.

John Fante ile tanışma hikâyem, Salinger'in *Çavdar Tarlasında Çocuklar* romanıyla kavgalı olduğum günlere denk geliyor olsa gerek. Hafızam beni yanıltıyor olamaz. Sıradan bir hikâye ama bu, şöyle ki; rafta gördüğüm bir kitabın *Toza Sor* ismini sevdim ve alıp eve geldim. O ana kadar hakkında hiçbir şey duymadığım bir yazardı Fante. İki binlerin başı, dünyada ve dahi benim dünyamda ne olduysa bu tarihlerde oldu zaten. Evet, iki binlerin başı. Salinger ile Fante arasında bir yer. Bu iki yazarın duygu evrenini birbirine çok yakın bulurum, üslupları arasında olmasa bile dünyaları arasında ölçülebilir bir mesafe yok zannımca. Salinger bana Fante'yi getirmişti. Ve ardından doğal olarak Bandini geldi zaten. Hayat birbirine eklenen halkalardan oluşan uzun bir zincir. Her halkanın ayrı bir hikâyesi var. Evet doğru tahmin ettiniz, zincirin o büyük hikâyesinin dipnotları zaten bu yazılar da. Fante'nin Amerikan edebiyatı içindeki çağdaşları arasında yeterince şöhretli bir makamı olmadı hiçbir zaman. Yerini bulması zaman aldı. Oscar'a aday bir senarist olarak Hollywood semalarında havalansa da romancı kimliğine iade-i itibar yapılması uzun sürdü. Bu hikâyede Bukowski'nin payı yadsınamayacak kadar büyük. Malûm, Fante'yi tanrısı ilan etmişti. Fante ölüm döşeğindeyken Bukowski yanındaydı, kitaplarının yeniden basılması için gerekeni yapacaktı, gereğinden fazlasını da hatta. *Toza Sor*, ilk yayımlandığı tarihten neredeyse yarım asır sonra kavuştuğu taze okurlarını selamlarken, yazarı dünyaya gözlerini kapatmak üzereydi. Fante fırtınası en güçlü haliyle esmeye başlamıştı artık. Geç kalmış bir fırtına. Sade, gösterişsiz, yalın. Bir arkadaşım şöyle demişti Fante için; Sait Faik kadar iyi! Yusuf Atılgan nedense ilk aklıma gelen.

Aslında Fante'nin yazarlık yolu çok çetrefili, çakıllı ve çileliydi. İtalyan göçmeni yoksul bir ailenin çocuğu olarak gözlerini açtığı Colorado'da, İtalyan kimliğiyle adım attığı "öteki olma" duygusu, baş edilmesi güç bir belaydı. Üniversite eğitimini yarıda bırakmasına yol açacak kadar zor bir hayatı göğüslemeye çalışırken, 1929'daki Büyük Buhran yıllarında babası Nick Fante'nin evi terk etmesiyle artık daha peş parasız, daha babasız ve daha yalnızdı. Sonrası Kaliforniya'daki bir balık fabrikasında başka bir hayat. Az para, çok yokluk ve içinde ölmeyen o göçmen. Alter-egosu Arturo

Bandini'nin doğuşu işte böyle bir zamanın şahitliğinde gerçekleşecekti. Aslına bakılırsa Bandini, tahammül edilemeyecek kadar rahatsız bir karakter. Bencil, tembel, umursamaz, uyumsuz, çelişkilerle dolu ve suçlayıcı. Şüphesiz burada bir ideal güzelleme yok. Bandini, dönemin Amerika'sındaki sosyo-ekonomik şartların, evini terk eden duvar ustası bir babanın ve en çok da İtalyan göçmeni olmanın sonuçlarıyla "doğmuş" bir anti-kahraman olarak dalıyor hikâyemize. Arızalı bir karakterin hayat dansı bu. Fante de buralarda bir yerlerde zaten.

Mümkün tariflerin en iyisi: Mizah ve acı

Kabul edelim ki, yazarlık tutkusu her şeye rağmen yürünmeye değer -ya da mecbur- bir yoldu Fante için. Bir taraftan en ağır işlerde çalışıp, diğer taraftan dar vakitlerde yazdığı öyküleri dergilere gönderip mütemadiyen reddediliyordu çünkü. Yazar olmaya baş koymuştu. Öyküleri dergilerde yayımlanmaya başladığında ilk romanını yazıp bitirmişti bile, ama kısırtıcı bulunduğu için yayınevleri tarafından basılmaya uygun görülmecekti. Baş kahramanı, hep kahramanı, en kahramanı Arturo Bandini'nin, yani aslında Fante'nin ta kendisinin ilk kez hikâye edildiği basılmayan *Los Angeles Yolu* romanıyla, Bandini destanı -kimsenin haberi olmasa da- fiili olarak başlamıştı. *Bahara Kadar Bekle Bandini / Wait Until Spring Bandini* 1938'de, *Toza Sor / Ask the Dust* 1939'da ve *Bunker Tepesi Düşleri / Dreams from Bunker Hill* 1982'de yayımlandı. 1933'te kısırtıcı etiketi yapıştırılan ve yayımlanabilmesi 1985 yılını bulan *Los Angeles Yolu / The Road to Los Angeles*'le birlikte *Bandini Dörtlemesi* hitama ermiş olacaktı. Bandini'nin hikâyesi, Fante'nin hikâyesine benziyordu. Uzun, fırtınalı ve yaşamaya değer.

Fante'nin otobiyografik dörtlemesi *Arturo Bandini Destanı*'nin en meşhur cildi, hiç tartışmasız serinin üçüncü kitabı olan *Toza Sor*'du. Bukowski'yi çarpan bu roman, Fante evreninin de şahikası kabul edilir hâlâ. Bukowski, sayfalara oyulmuş gibi duran o ateşli cümlelerin peşinden giderken, nihayet duygusallıktan korkmayan birini bulmanın sevincini yaşıyordu ve doğal olarak Fante hakkında mümkün tariflerin en iyisini yapacaktı; "mizah ve acı olağanüstü bir kolaylıkla

iç içe geçmişti.” Belki burada bir dipnot olarak, Fante’yi bize Türkçe söyleyen Avi Pardo’nun katkılarını da hatırlamamız gerekecek. Bahse konu o ‘olağanüstü kolaylık’ın bir anahtarı da Pardo’nun elinde çünkü.

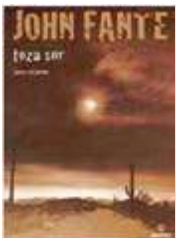
Los Angeles Ekspresi ve son defa Bandini!

Fante ve Bandini, belki iki yol arkadaşı. İki olağan müttefik. Birbirlerine tutunmuş iki hayat korsanı. İki göçmen. Fante, Bandini’nin yalnızlığında saklanmayı tercih eder çoğu zaman. Ama bunu bir kalkan kullanır gibi yapmaz. Sütire gerisinden ateş etmez kimseye. Paylaşır o yalnızlığı. Kalbini açıp gösterir hatta. Bandini yazar olmaya çalışırken mesela, Fante kalemiyle seyrederek onu. Birlikte dolaşırlar bütün arka sokakları. Bitmeyen gençlik bunalımları, ruhunu inciten göçmen trajedileri ve bir imge olarak Colorado. Konserve fabrikalarında ömür tüketenlerin ağıtı yerine geçer bu destan. Güzel beyaz prensesi hak etmeyen kara Bandini! Hayatı omuzlayacak hevesi varsa da kollarını açıp sevecek kadar cesareti yoktur. Öyle ya, okaliptüs ağaçları altında, Nietzsche, Schopenhauer ve Yüce Spengler (Oswald) okumak da bir varoluş biçimi sayılır.

Fante dili ve edebiyatı, uzun tasvirlerle süslenmemiş, akıcı, sade ve derin bir üslubun adı olarak tebarüz eder. Cümleler olağan akışı harmanlayarak olağandışı bir su gibi akar. Büyük bir kırgınlık, içselleştirilmiş dalgınlık ve o umursamaz öfke. Hayatın tam ortasından seslenir Fante. Samimi olmaya çalışmaz, buna hemen ikna olursunuz zaten. Belki de uzun bir umut, itiraf etmeye yanaşmasa da umutsuz romanlar yazmaz Fante. Bir yol bulunur mutlaka. Hayattayız, evet bu yeterince kederli. Ama ayağa kalkmanın tam zamanı şimdi.

Ömrünün sonlarına doğru, diyabetten dolayı iki bacağı kesilmiş, yatağa düşmüş ve görme kabiliyetini tamamen yitirmiş bir yazardır artık. Uzaklara bakamaz ve uzaklara gidemez. Peki, uzakları duymanın peşine düşmesini kim engelleyebilir ki? Ama aklında Bandini. Son kez Bandini! Karısına sayıklar gibi söyler son defa Bandini’yi, kelimeler kağıtlara dizilir ve *Bunker Tepesi Düşleri* ortaya çıkar. Bandini herkese el sallar. Destan tamamlamıştır.

Los Angeles gece ekspresinin kalkmasına 10 dakika var. “Beat Kuşağı” bu trene binecek yolcuyu (Bandini Fante) tanıır ve birlikte aynı trene binerler. 8 Mayıs 1983’te Kaliforniya / Los Angeles’ta 74 yaşındayken gözlerini kapatır Fante. Bandini’yi bırakır geride. O yalın alevini. Hepimiz gördük; minik köpek güldü..

TOZA SOR

John Fante
CEV. Avi Pardo

PARANTEZ

kitabafon

**250 ve 500 adette
baskı imkanı**

KİTAP

BASKILARI

kitabafon İLE

ARTIK ÇOK KOLAY!

2,95 TL 'den Başlayan Fiyatlarla,

- Az Adetli Ofset Baskı Siparişi

-Stok Tutma Derdi Olmadan

Masrafsız Kaliteli Baskı

-Online Sipariş Platformu ile Hızlı Erişim

www.kitabafon.com

info@kitabafon.com

*MEGAR uygulamasını App Store veya Google Play'den indirip
ilanı okutun ve Artırılmış Gerçeklik deneyimini yaşayın!

mega
basım

pasifik
ofset

GÜNAHSIZ AŞKLAR, ACI VEREN GÖÇLER

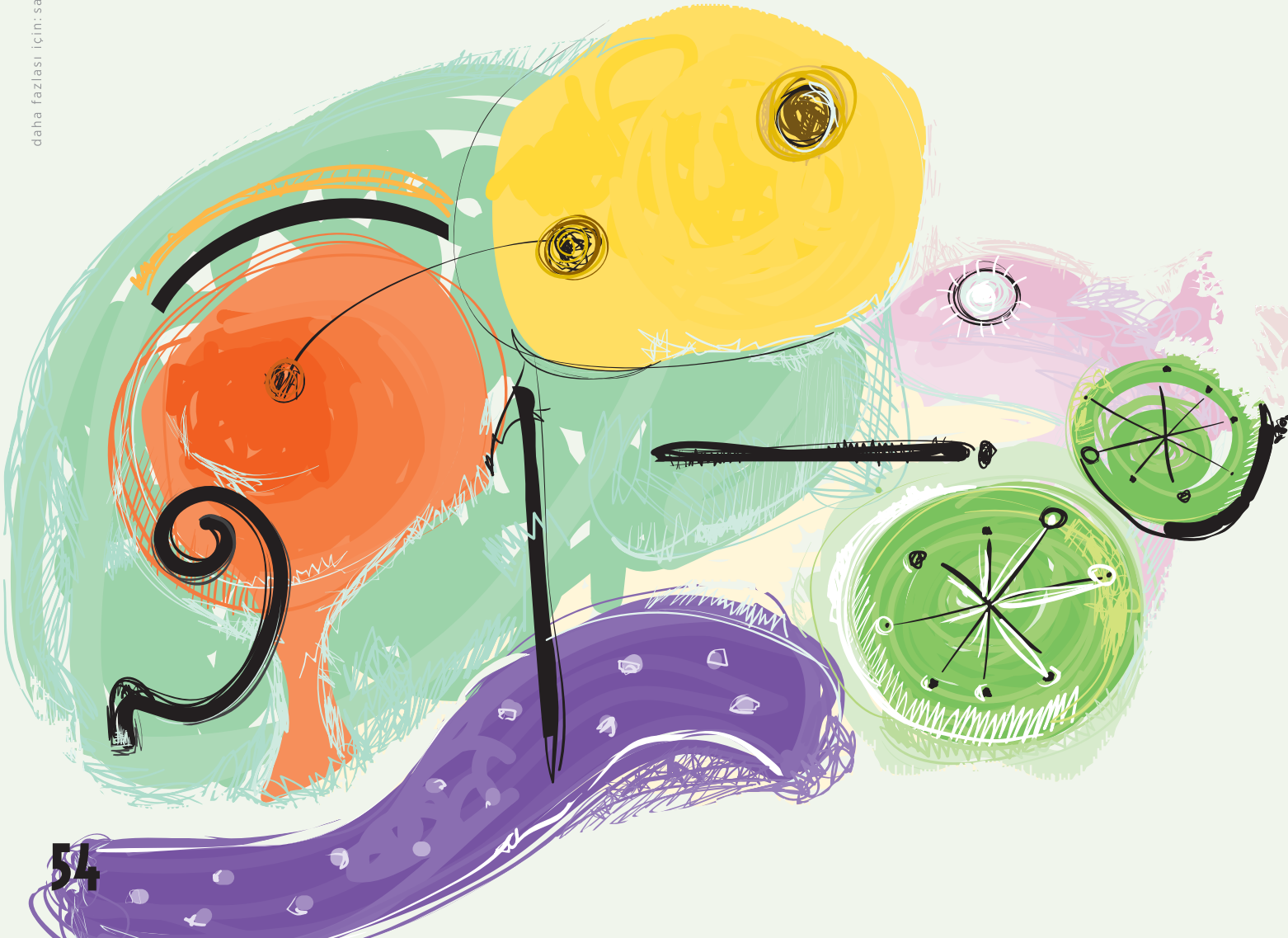
Mustafa Nezihi Pesen'in öykülerinde insanı kendisine bağlayan samimi, sıcak, yakıcı bir aşk var. Kadınlar ve erkekler birbirlerini çok seviyorlar. Bu sevgi okuru da içine alacak bir muhabbet halkası ile birlikte veriliyor.

Mustafa Nezihi Pesen, 1973 Bingöl doğumlu. Kendisini daha çok Fayrap dergisinden tanıyorum. *Benden Önce Ölme* (Ketebe, 2019) yazarın ikinci kitabı. İyi bir okuyucu olan Mustafa Nezihi, yazmaya ve bunları yayınlamaya biraz geç başlamış. Kitapta on dokuz öykü yer alıyor. Yazar, daha önce bir deneme kitabı neşretmişti. O kitapta okuyuculuğun ipuçlarını az çok öğrenmiştik.

Benden Önce Ölme ise daha çok bütüncül bir Mustafa Nezihi Pesen profili veriyor. Sanatçının hayatıyla kurmaca eseri

arasındaki mesafeye edebiyatta "kinaye mesafesi" denir. Yazarına göre, eserine göre, kinaye mesafesi daralır veya genişler. Özellikle ilk verilen eserlerde bu mesafenin dar oluşu dikkat çekicidir. Yani yaşantısallıkla düşsellik arasında gidip gelir yazar. Yaşantısallık ön plana çıktığında kinaye mesafesi de daralmış olur.

Mustafa Nezihi Pesen'in öykülerinde kinaye mesafesinin mümkün olduğunca daraldığını görmekteyiz. Bu durum son dönem edebiyatımızın, öykücülüğümüzün en önemli özelliklerinden.

Yazarın en büyük başarısı yarattığı duygusal atmosferle bizi metne bağlamayı başarması. Ve bu duygusal atmosfere eşlik eden bir dil mahareti söz konusu. Kısa cümleler. Kesik kesik. Eksiltili. Bol yinelemeler. Bir “mensure” okuduğumuz duygusuna kapılıyoruz. Mensure yani “düzyazı şiir”. Yazar yazıya geç girmiş biri gibi değil, çok usta bir yazar gibi dilini maharetle kullanıyor.

Kendi menkıbelerini öyküleştirmekte, yaşantısal olana mümkün merteye yaklaştırmakta beş görmüyor yazarlar. Şüphesiz ki, ne kurmacaya ağırlık vermek ne de yaşantısal olana ağırlık vermek bir yazarı tek başına iyi yapamaz. Ancak kendimizi anlattığımızda, mutlaka bir yazar olarak kendimizden daha emin oluruz. Daha rahat döner kalemimiz.

Cöç ve dönemeçler

Pesen’in kendi hayat hikâyesindeki önemli dönemeçler öykülerin de konularını belirliyor. Bu dönemeçlerden biri göç. Kitabın ilk bölümünde yer alan öyküler daha çok yazarın ailesinin 1980’de yaptığı göç ve sonrasına odaklanıyor. Doğan gelen bir ailenin İstanbul’da tutunmaya çabalaması, üstelik İstanbul’un kendine mahsus sorunları dile getiriliyor. Aslında İstanbul’da yaşayan hemen her yazarın bir tutku veya bir bağlılık gibi anlattığı konu İstanbul’dur. Bu, Pesen için de geçerli. Bütün öyküleri İstanbul bir şekilde doluyor. Üstelik çoğunlukla İstanbul bir güzellikle havası içinde veriliyor. Bu güzellikle üslubunun bir sebebi İstanbul’un güzellikleri ise bir sebebi de yazarın bütün kitabı sarmış olan iyimser mimarı. Mümince bir tavırla her şeyi bakmaya çalışması.

Bu sebeple Mustafa Nezihi Pesen’in öykülerinde insanı kendisine bağlayan samimi, sıcak, yakıcı bir aşk var. Kadınlar ve erkekler birbirlerini çok seviyorlar. Bu sevgi okuru da içine alacak bir muhabbet halkası ile birlikte veriliyor. Fakat aşkın kendilerini Allah’tan uzaklaştırmasına da izin vermiyorlar.

Allah’la barışık aşklar bunlar. Aşkın doğal sonucu olan birtakım günahlar, birtakım kırılıklar Pesen’in öykülerinde anlatılmıyor. Buna rağmen Pesen’in çizdiği iyimser aşk profili kendini okutuyor. Satırlardan satırlara o muhabbet ulaşıyor.

Yazarın en büyük başarısı yarattığı

duygusal atmosferle bizi metne bağlamayı başarması. Ve bu duygusal atmosfere eşlik eden bir dil mahareti söz konusu. Kısa cümleler. Kesik kesik. Eksiltili. Bol yinelemeler. Bir “mensure” okuduğumuz duygusuna kapılıyoruz. Mensure yani “düzyazı şiir”. Yazar yazıya geç girmiş biri gibi değil, çok usta bir yazar gibi dilini maharetle kullanıyor.

15 Temmuz hikâyeleri

Kendi adıma Pesen’in siyasal öykülerini aşk öyküleri kadar kuvvetli bulmadım. 15 Temmuz öykülerini belki daha dolaşım, daha sahneleme tarzı içinde vermek lazım. Burada, yazarın kendi siyasal bakışını hiç esirgemedi 15 Temmuz hikâyelerinden öyküler kotardığını görüyoruz.

Sanırım yapılması gereken daha dıştan, daha kurgusal metinler yazmak. Aşk konularını bütün duygusallığı içinde, bizi metne bağlayarak anlatmasını bilen yazarın siyasal öykülerinde aynı başarıyı gösterdiği söylenemez.

Ancak yazımızı bitirmeden şunu da mutlaka belirtelim: Aşk veya göçü anlatırken, zaman ve coğrafyadan yola çıkarak, olayı ve kişileri biricikleştirebilmesi, yani düzeyak bir aşk veya göçü değil, belli bir zaman diliminde belli bir sosyolojiye ait bir aşkı anlatabilmesi *Benden Önce Ölme*’yi çok değerli kılıyor. Bunu çoğu öykücü başaramıyor.

Sıradanlık tehlikesi

Yaşanan aşkın veya anlatılan her ne ise o şeyin, o insanlara mahsus, o yerlere mahsus özellikleriyle verilmesinden bahsediyorum. Bunu yapamadığımız zaman dünyada yaşanmakta olan herhangi bir olayı genel hatlarıyla çizmiş oluyoruz. Bu da sıradanlığı getiriyor.

Velhasılkelam: Mustafa Nezihi Pesen, duygusal atmosfere okuyucuyu dâhil edebilmek, dil mahareti, anlatılan olayın yerelliğini, biricikliğini vurgulayabilmek gibi hususlardaki başarısıyla, öykü okuyucularının kitaplıklarında eserine yer açmalarını sağlamış gözüküyor.

Belki bunlara ek olarak, yazarın “kinaye mesafesi”ni biraz daha açarak, “başkasını anlatma” çabasına daha çok girmesi gerekebilir.

BENDEN ÖNCE ÖLME
Mustafa Nezihi Pesen
KETEBE 2019

ASMALIMESCİT'TE İNDİRAGANDİ

Cem Sancar'ın romanlarını anlatabilecek temel kelimelerden biri "arıza"dır. Arıza, bir yönüyle hüsranı diğer yönüyle muhalif kalmayı ve diğer bir şekilde de nefsinin putlaştırılmayı reddetmeyi tanımlar. Arıza, modern dünyanın zihni hadım eden sürecine karşı çıkmayı da karşılar. Sancar, arızalı tüm insanları bu ortak paydada buluşturarak yeni bir zemin bulmanın derdindedir.

Cem Sancar romanları hakkında yazmak hem kolay hem de zordur. Kolaydır çünkü gerçeği tüm açıklığı ile ifade eder, dolambaçlı yollara, gereksiz süslemelere, uzun tasvirlerle tevessül etmez. Gördüğünüzde büsbütün bir resim canlanır kafanızda. Zordur çünkü her cümle adalet terazisiyle kurulur ve kelimenin ötesinde birçok anlam barındırır. Kelimelerin ve karakterlerin birbirleriyle olan ilişkilerinde ince bir denge gözetilmiştir. Bir kahramanı yüceltmek veya gıcık kapılan bir karakterden intikam almak gibi düşünceler asla görünmez. Gazetecilik kökenli yazarların hayatla yüzleşmesi diyorum buna. O kadar çok hikâye biriktirirler ki bunlar zihinlerinde ağırlık yapar. Yazdıkları kadar yazmadıkları da vardır gazete, dergi sayfalarında. Bazen yazmak istedikleri formu yazdıkları form uyumlu değildir. Hele ki uzun form gazeteciliğin son nefeslerini verdiği günümüz dünyasında gerçek gazetecilerin romanlara iltica etmesini yadırgamamak gerekir.

Cem Sancar romanlarından söz etmek için evvela Cem Sancar'dan söz etmek gerekir. Onunla tanışmamız doksanlı yılların ortasında bir kitabıyla oldu. İmge Yayınlarından çıkan *Vatan Yahut Ben*, Aktüel'deki yazılarının cem edilmiş haliydi. Tüm yazılarını içeriyor muydu bilemem ama roman kumaşı o satırlarda kendini hissettiriyordu. Hemingway'le Marquez'in karışımı büyümlü bir gerçeklik taşıyordu satırlardan. Bir roman değildi ama cümleler bir romandan çıkmış gibiydi. Suskun bir gözlemcinin keskin cümleleriydi. Aradan yıllar, uzun yıllar geçti, kitaplığımın rafında durdu *Vatan Yahut Ben* ve arada karıştırdım. Cem Sancar ise yaşadığından bile emin olmadığım bir masal kahramanına dönüştü.

Gazetecilik yapan bir arkadaşım Cem Sancar'la tanıştığını söylediğinde hafızamdaki kelimeler ve imgeler bir araya geldi. Yüz yüze ilk görüşmemiz Karaköy Parkı'nda oldu. Anlamlıdır zira o park Karaköy'de olmasına rağmen esasen Süleymaniye'yi görürsünüz. Bu metafor değildir, Cem

Sancar'ın hayatının bir özeti gibidir, romanlarının da. Tarihi Yarımada'nın ve daha genel ifadeyle şanlı geçmişimizin en iyi görülebileceği noktalardan biri Pera'dır. Eğer Pera'nın ara sokaklarında kendiniz kaybetmediyseniz üst katlardan birinde derin bir tefekküre dalebilirsiniz. Bunun için akliselimle zevki selimin yanı sıra kalbi selim de gerekir. *İndiragandi* ve *Asmalimescit'te Cinayet* romanları tam olarak böyle bir fonun önünde yükselir.

Cevaplar olmasa da aramaya devam

Sancar'ın romanlarını anlatabilecek temel kelimelerden biri "arıza"dır. Arıza, bir yönüyle hüsranı diğer yönüyle muhalif kalmayı ve diğer bir şekilde de nefsinin putlaştırılmayı reddetmeyi tanımlar. Arıza, modern dünyanın zihni hadım eden sürecine karşı çıkmayı da karşılar. Sancar, arızalı tüm insanları bu ortak paydada buluşturarak yeni bir zemin

bulmanın derdindedir. *İndiragandi* bu gayretin manifestosu sayılabilir. Roman sayfalarına serpiştirilmiş hayat izleri temel derdin kurmacada bir hükümdarlık kurmak olmadığını fısıldar gibidir. Sadece gazete sayfalarından taşan hikâyelerin kalacak bir yere ihtiyacı vardır. Diğer yönden, ortada büyük bir dalavere ve suç ortaklığı vardır. *Asmalimescit'te Cinayet* bu yönüyle klasik bir polisiye olmanın ötesine geçer. Ortakları nispetinde büyük bir suç ve onun cezasız günleri ortaya serilir. Dünyada her sorunun cevabı olmayabileceğinin tevekkülü içindedir Sancar ama yine de cevapları aramayı ihmal etmez. Kalenderi bir derviş olarak heybesine aldığı hikâyeleri öfke sarmalına girmeden anlatmayı dert edinmiştir.

İndiragandi, kendi içinde bir adalet ve eşitlemenin adır adeta. Mademki dünya adil değildir o halde terazinin kefelelerini dengelemek için bazı küçük numaralar çekenlere de insafsız davranmamak gerekir. Hakkından fazlasına tamah edenin bunun cezasını çekeceğine dair derin bir inanç besler.

Sancar romanları Yeni Türkiye olarak tanımlayacağımız sosyolojik devrimin öncü ayak sesleridir. Beyazların dünyasındaki çatırdamalar da, kavruk tenlilerin olaylara "ayılımları"

Romanları okumak için en güzel mekân Karaköy Parkı olacaktır. Sabahın erken saatlerinde, İstanbul daha uyanmadan okumaya başlamanızı tavsiye ederim. Kahramanlar birer ikiyeşer etrafınıza sökün edecek ve konuşmaya başlayacaklardır hemen.

da romanların sayfalarında kendine yer bulur. Maskelerini evlerinde bile çıkarmaya cesaret edemeyen tipleri teşhir eder.

İstanbul'un alternatif tarihi

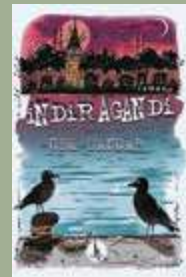
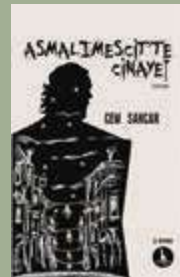
Pera'dan Süleymaniye'ye bakışta "şanlı geçmiş" şarabından bir damla dahi almaz zinhar. Pera'nın "putlarına" olduğu kadar mimariyle özdeşleşen eskinin "putlarına" da mesafeli durur. Ona göre bakılacak yer makam, mevki veya taş kâğıt değil kalptir. Kalpler birleşebilirse meseleler hallolabilir. Yoksa övündüğümüz her şey birbirimiz arasında mesafedir.

Sancar romanlarının İstanbul'un alternatif tarihi olarak okunması da mümkün. Ancak en çok filmlere yakışır. İçlerindeki yaşayan karakterler ve arızaları Dostoyevski'nin Rusça aracılığı ile dünyaya armağan ettiği klasiklere benzer.

Romanları okumak için en güzel mekân Karaköy Parkı olacaktır. Sabahın erken saatlerinde, İstanbul daha uyanmadan okumaya başlamanızı tavsiye ederim. Kahramanlar birer ikiyeşer etrafınıza sökün edecek ve konuşmaya başlayacaklardır hemen: Abi var ya...

Sancar, Pera'da geçen yıllardan sonra anlattığı iki dünyayı Pera'yı ve İstanbul'u bir arada görebilmek için Kınalıada'ya taşınmıştı. Uzun süren uzlet döneminin ardından şehre dönüş yaptı. Pera'ya ve tarihi yarımada'ya çok da uzak olmayan bir yerden bakmaya devam ediyor. Arıza, devam ediyor. (●●●)

Yazıda geçen kitaplar

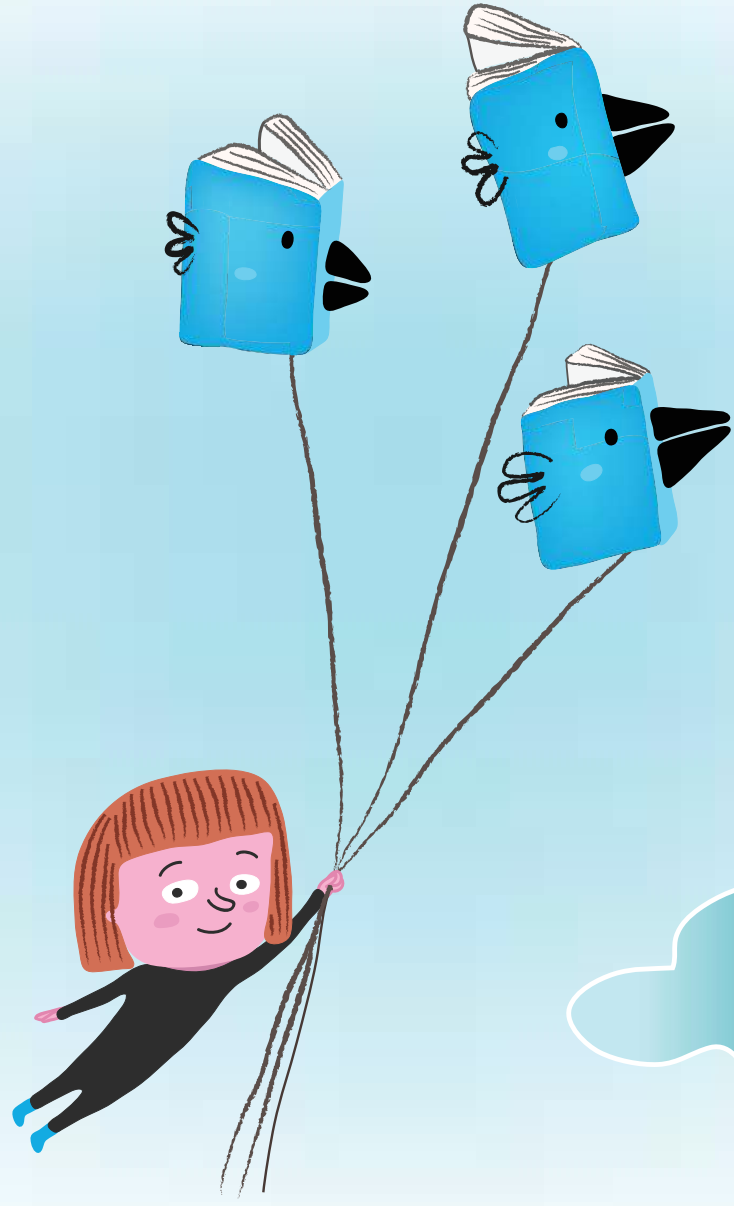

KİPAT

H. SALİH ZENGİN

hsalihzengin@gmail.com

KÜLÜSTÜR HAYAT İYİDİR

Külüstür, 11 yaşındaki William ile ergenlik dönemini yaşayan 14 yaşındaki Melissa'nın, büyükanne ve büyükbabalarıyla külüstür bir tatil ortamındaki ilişkilerini ele alan mizahi bir kitap. Çocuklarda bugün en büyük eksiklik olarak görülen sorumluluk alma duygusunu aşıl原因 Külüstür, aynı zamanda aile bağlarının ne demek olduğunu öğretiyor ki bu paha biçilmez bir duygu!

Sanırım anne babaların günümüzde en çok dertlendiği ve sıkıntı çektiği konuların başında çocuklarının teknoloji ile bağımlılık derecesindeki ilişkisi geliyor. Çocuklarının önündeki ekrandan başını kaldırarak doğal bir şeylerle uğraşmasını arzulamak her büyüğün en masum isteklerinden birisi olmaya başladı. Özellikle ortaokul çağındaki ergenliğe adım atan çocuklarla ilgili endişelerimiz gittikçe büyüyor. Kuşak farkı artık sadece ebeveynlerle çocuklar arasında değil, iki kardeş arasında da keskin biçimde görünüyor ve bunda teknolojinin hızlandırıcı etkisi büyük. Tabii buna bir de büyükanne ve büyükbaba ile olan ilişkileri eklerseniz durum tam bir Arap saçına dönebilir. Tıpkı *Külüstür* kitabında olduğu gibi.

Yeni Zelandalı ödüllü yazar Joy Cowley'in *Külüstür* isimli eseri, 11 yaşındaki William ile ergenlik dönemini yaşayan 14 yaşındaki Melissa'nın, büyükanne ve büyükbabalarıyla külüstür bir tatil ortamındaki ilişkilerini ele alan mizahi bir kitap. Tabii sıkı mizah yanında ilişki biçimini sorgulatması bakımından da çok doğru yerlere temas ediyor.

Külüstür bir doğa ve modern yaşam

Bir tür ironi macera *Külüstür*. "Bir çift uzaylıya benzeyen", ağır hareket eden ve zor işiten, huysuz yaşlılarla tatil yapma fikri herhalde günümüz çocuklarının birçoğuna kâbus gibi gelebilir. Hele bir de buna on gün boyunca şehir hayatından

BEN ÇOCUK OLSAM...

- Ben çocuk olsam kitabın mizahi diline bayılırdım ve gülmekten belki de kitabı okuyamazdım. Büyük keyif alırdım ve “tam da beni anlatmış” derdim.
- Teknolojisiz kalmanın çok da kötü bir şey olmadığını aksine daha da öğretici ve keyifli olduğunu keşfetmiş olurdum.
- Kitapla ilgili tek hayıflanacağım şey çizgilerinin olmaması olurdu.

uzak, ıssız bir doğada, cep telefonsuz, elektriksiz, tuvaletin bile evin dışında olduğu bir kulübeyi eklerseniz birçok çocuğun tüyü diken diken olur. Bu ilkel sayılacak koşulların modern yaşama alışkın çocuklar için cezbedici olmayacağı açık. Kitabın kahramanları Will (William) ve Lissy (Melissa) kardeşler için de geçerli bu. Bu tatile zoraki gönüllü olmalarının tek nedeni ise büyükanne ve büyükbabasının vadettiği 1000'er dolarlık ödül ve bu parayla alacakları şeylerin hayali. William'ın tabiriyle “hiçliğe en yakın yere” doğru yola çıkıyorlar. Ve bu modernlik ile basit yaşam arasındaki kaygıyı çok ustalıkla işleyen yazar, her iki yaş grubunun hayata bakışını da bu zıtlık içinde gayet başarılı bir şekilde ele almayı başarıyor.

Kitabın üslubunu güzelleştiren bir diğer unsur da hem Melissa hem de William'ın gözünden hissedilenleri ve yaşananları anlatıyor olması elbette. Kitap iki kardeşin gözünden sırayla, olay kurgusu bozulmadan aktarılıyor ve bu da incelikli bir anlatıcılığın keyfini sürmemizi sağlıyor.

Bir kâbus gibi görünen ama sonunda doğadaki yaşam koşullarından keyif almaya başlayan iki çocuk bir öğrenme sürecinin de içine atılıyor. William araba sürmeyi, testereyle ağaç kesmeyi, balık tutmayı, ot biçmeyi öğrenirken Melissa da çörek yapmayı, bulaşık yıkamayı, gitar çalmayı deneyimliyor. Ve bütün bunlar her iki çocuğa da hayatın gündelik modern rutinler olmadan da yaşanacağını keşfettiriyor. Çocuklarda bugün en büyük eksiklik olarak görülen sorumluluk alma duygusunu aşıl原因an *Külüstür*, aynı zamanda aile bağlarının ne demek olduğunu öğretiyor ki bu paha biçilmez bir duygu!

“Yeni Zelanda Çocuk ve Gençlik Romanı” ile “Lianza Esther Glen Çocuk Romanı” ödüllerine layık görülen *Külüstür*, önemli bir meseleyi zaman zaman argoya kaçsa da ironik ve mizahi bir dille anlatıyor. Sadece çocuklara değil anne babalar ve eğitimcilere de bir kapı aralıyor. ☺☺☺

KÜLÜSTÜR

Joy Cowley
RESİMLEYEN: Ceren Özcan

UYURGEZER KİTAP 2019

DÜNYANIN EN BÜYÜK EVİ

Okul öncesi dönemdeki çocuklar için yayınlanan kitaplar altın çağını yaşıyor desek yeridir. Tabii yayınlanan birçok eserin yurtdışından çeviri yoluyla raflara çıktığını ekleyerek. *Dünyanın En Büyük Evi* isimli kitap da güzel illüstrasyonlu ve küçük okurların hayal güçlerini besleyecek cinsten bir eser. Küçük salyangozun büyük bir hayali var: Dünyanın en büyük evine sahip olmak... Bu isteğini babasıyla paylaşıyor ve babası ona küçük bir hikâye anlatarak bazı şeylerin küçük olarak daha güzel ve anlamlı olduğunu anlatıyor. Bu hikâyesinin sonunda küçük salyangoz anlıyor ki yükünü hafifletirsen dünyanın büyür. Aslında dünyanın kendisi keşfedilecek koskoca, nefis bir evdir. Kitabın çizimleri çok güzel lakin metnin aynı ölçüde vurucu olduğunu söylemem zor. En azından final kısmının daha çarpıcı olmasını bekliyor okur. Okuma çağına gelmemiş ve yeni okumaya başlamış minik okurlar için tavsiye olunur.

BEN ÇOCUK OLSAM...

- Evlerini sırtında taşıyan bu salyangoz kitabının çizimlerini çok severdim. Ve kendi elimizdekilerin küçük bile olsa aslında ne kadar değerli ve büyük bir şey olduğunu anlardım.
- Bu kitap keşfetme ve merak duygumu artırırdı.

DÜNYANIN EN BÜYÜK EVİ

Leo Lionni
RESİMLEYEN: Kemal Atakay

ELMA ÇOCUK YAYINLARI 2019

MURAT MURAT

m.murat.ag@gmail.com

SÜRGÜN EDİLMİŞ BİR TANRIÇA

Yunan mitolojisine hâkim olanların Odysseus'tan tanıdığı büyücü cadı/tanrıça Kirke'yi konu edinen Ben, Kirke'de hemen hepimizin aşına olduğu ilahi varlıkları sürgün edilmiş, dışlanmış ve aşağılanmış bir karakterin perspektifinden görme imkânı buluyoruz.

Doğunun son birkaç yüzyıldır tarih sahnesinden çekilip deyim yerindeyse tatile çıktığını söyleyen Daryush Shayegan'a göre; Rönesans'ın başlattığı süreç beraberinde getirdikleriyle -bir çeşit "Asyalılık" kimliğiyle tanımladığı- Doğuluları "yaralı bilinç"lere dönüştürmüştür. İnsanın varlık ile kurduğu ilişkiyi nicel ve matematiksel bir alana, doğanın kendine has büyülu işleyişini geometrik bir boyuta indirgeyen, ruhu

denklemden çıkarıp mitosun yerine lineer bir tarihselliği koyan modernizmi tam manasıyla sindirememiş toplumların muhayyilelerinin parçalanıp yaralandıkları ve çok daha edilgen bir konuma geriledikleri tartışma götürmez. Öte yandan kendi icat ettiği bu yeni bilinç ve kültürün yarına ilişkin tüm kaçış yollarını tıkayıp, soğuk ve mekanik bir köksüzlüğe mahkûm ettiği Batının payına düşen ise karamsar bir nihilizmin ta kendisidir.

Ne var ki insan ruhu, binlerce yıllık hatırasından, geçmişin büyümlü hikâyelerinden kolayca vazgeçecek değil. Mitlerin bir bakıma arkaik insanın dünyayı anlama biçimi olduğunu savunan Claude Levi-Strauss'un da söylediği gibi; "mitler, insanın haberi olmadan onun içinde düşünmeye devam eder". Öyle sanıyorum ki günümüz dünyasının -tüm unsurlarıyla- dayattığı düalizme rağmen modern insanın eski büyük anlatıya, yuvaya, mitlerin tanıdık dünyasına dönme eğilimi biraz da bundan. İster doğrudan yeniden yazım isterse işlerliği kesin analogi ve sembollere yer veriyor olsunlar muhatabında güçlü etkiler bırakabilen hemen her eserin birtakım mit veya arketiplerden faydalandığı söylenebilir. Tam da bu noktada sinema, dizi hatta video oyunları başta olmak üzere kitlesel ölçekte görünür hale gelebilen anlatı formlarındaki çoğu eserin, hâkim kültürün köklerini saldırdığı antik Yunan mitolojisinden beslendiğinin altını çizmek gerek. Sonuçta hepimiz sözgelimi Herkül'ün ne kadar kuvvetli olduğunu biliyor ya da elinde yayı ile Eros'u görür görmez tanıyoruz. Kendi adıma her köşe başında antik Yunan'a dair bir iz görmenin zaman zaman bıkırtıcı olduğunu itiraf etmeliyim. Çoğumuz bir noktadan sonra Olympos'un tanrılarına ilişkin bir hikâye daha dinlemek yerine keşfedilmemiş diyarları aramıyor muyuz?

Mitolojiye sıra dışı bir konumdan bakıyor

Yine de tüm bu bıkkınlık ve önyargıya rağmen zaman zaman karşımıza çıkan kimi eserler esasen Yunan mitolojisinin ne derece zengin ve güçlü olduğunu bizlere hatırlatmaktan geri durmuyor. Geçtiğimiz eylül ayında İthaki Yayınları'nın okuyucu ile buluşturduğu Madeline Miller imzalı *Ben, Kirke* de bunlardan biri. Yunan mitolojisine hâkim olanların Odysseus'tan tanıdığı büyücü cadı/tarıca Kirke'yi konu edinen kitap boyunca hemen hepimizin aşına olduğu ilahi varlıkları sürgün edilmiş, dışlanmış ve aşağılanmış bir karakterin perspektifinden görme imkânı buluyoruz. Aslında bakılırsa kudretli titan Helios'un kızı olan Kirke bilhassa Rönesans ile birlikte bir tür "avcı dişi" arketipi ile özdeşleştirilip edebiyat, müzik, resim, sinema hatta çizgi roman sanatçıların ilgisini çekmeyi başarmış bir figür. Ne var ki Miller, Kirke'yi yorumlayan ya da ondan esinlenen tüm bu

BEN, KİRKE

Madeline Miller
ÇEV. Seda Çingay

İTHAKİ YAYINLARI 2019

sanatçılardan farklı bir tavır geliştirerek, sürgün tanrıçayı çoğunlukla yakıştırıldığı karanlık ve kötücül köşesinden çıkarıp hikâyesinin merkezine koymayı tercih etmiş. Sırf yazarın bu tercihi dahi mitolojiyi alışık olmadığımız bir konumdan okumamıza imkân tanıyarak zihnimizde kimi yeni uzamlar açması bakımından kayda değer bir iş.

Yazar kimliğinin yanında Latince ve Yunanca öğretmeni olan Madeline Miller, titiz bir yazar olduğunu yaklaşık 10 yılda kaleme aldığı ilk kitabı *Akhilleus'un Şarkısı* ile gözler önüne sermişti. Miller'ın kaynakları özgün dilinden tarama ayrıcalığına sahip olması özenli işçiliğiyle birleşince hem Yunan mitolojisine aşinalık kazanmak, hem de tanıdık bir anlatıyı sıra dışı bir yaklaşımla yeniden okumak isteyenlerin beğenebileceği bir kitap ortaya çıkmış. Goodreads okurlarınca geçtiğimiz yılın En İyi Fantastik Kitabı seçilen ve HBO Max'ın şimdiden dizi uyarlaması üzerinde çalıştığı *Ben, Kirke*; özgün bakışı, sağlam kurgusu, destansı dili ve başarılı çevirisiyle fantazy tutkunlarınca göz ardı edilmemesi gereken bir eser. (●●●)

KISA KISA:

- Geçtiğimiz aylarda *Hayalet Avcıları* için bir devam filmi çekildiğini yine bu sayfalardan duyurmuştuk. Kült eserin sil baştan çekildiği 2016 yapımı filmin yarattığı büyük hayal kırıklığının ardından yeni projede birinci nesil hayalet avcılarının da yer alacak oluşu beklentiyi iyiden iyiye arttırmıştı. Filmin yapımcısı Jason Reitman'ın kısa süre önce yaptığı açıklamaya göre temmuz ayında başlayan çekimler nihayet tamamlandı. Serinin orijinal ilk iki filmiyle aynı evrende geçen *Ghostbusters 2020*'nin 20 Temmuz 2020'de vizyona girmesi planlanıyor.
- Sony ile Disney arasında yaşanan krizin ardından *Spider-Man*'in Marvel Sinematik Evreni (MCU)'nden ayrılacağı haberi hemen hepimizi ziyadesiyle üzmüştü. Bu yıkıcı tavrın her iki tarafa da fayda getirmeyeceği anlaşılmış olacak ki, karşılıklı verilen küçük tavizlerin ardından nihayet kriz aşıldı. Yapılan açıklamaya göre önümüzdeki yıllarda Sony kendi Spider-verse evrenini genişletmeye devam edecek. MCU'nun yeni *Spider-Man* filminin ise 2021 yazında beyazperdede olması bekleniyor.

TÜRK'ÜN ATLA İMTİHANI

Lütfi Bergen'in *Türk'ün Kanadı At* çalışması atın bir kültür, medeniyet unsuru olarak varlığını en somut örneklerle ifade eden bir kitap olmuş. Türklerin atlardan kopuşlarıyla birlikte başlayan gerileme ve güç kaybı düşünüldüğünde bir atın sadece binek hayvanı olarak algılanmaması gerektiği de görülmüş olacak.

"At" dendiğinde benim aklıma tarihin görkemli sayfaları, cenk meydanları, rüzgâr gibi akıp giden süvarilerle birlikte Yahya Kemal'in; "Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik/Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik" dizeleri gelir.

At, Türk kültürünün baş aktörlerinin ilk sıralarında yer alan bir güç kaynağı. Sadece Türk tarihinde değil dünya tarihinde de at ve Türk kavramları yan yana kullanılmış yüzyıllar boyunca. Toz duman savaş meydanlarında Türklerin atlarının üstünde kazandıkları dillere destan zaferler konuşulmuş. Orta Asya bozkırlarından başlayıp Anadolu yaylalarına kadar her karış toprakta Türklerin atlarının nal izleri silinmemiş tarih boyunca.

"Cemaddan nebata, nebattan hayvana, hayvandan insana ve insandan nâmütenahiliğe doğru akan terakki hamlesinin en çilekeş memuru insana ve insandaki maddi ve manevî fatihlik cehdine Allah'ın en fazla yakıştırdığı bediî ifade ve bu ifade içinde sayısız fayda... At, ebediyet fatihi insanın göz ve estetik planında, bütün çizgileri, hareketleri ve kabiliyetleriyle en ihtişamlı kahramanlık sembolü."

At'a Senfoni adlı kitabında atın tanımını böyle yapıyor Necip Fazıl. Kitabı okuyunca Necip Fazıl'ın ata olan hayranlığını da görüyoruz cümlelerinin arasında. Elbette üstadın at sevgisinin sınırları bazen çizgiden çıkan bir süreçte ilerlemiş olsa da "Giden şanlı akıncı ne gün döner yurduna?" dizesi ile içimizdeki bütün sis bulutu yerini savaş meydanlarının toz duman haline bırakıyor. Çünkü umudu bize dizeleriyle veriyor üstat: "Kişne kır at, kişne kır at / Çoğu gitti azı kaldı." Abbas Sayar'ın *Yılkı Atı*, Jeremy James'in *Türk Atı* ve Cengiz Aytmatov'un *Elveda Gülsarı* adlı eserleri de at üstüne okuduğum, beni oldukça derinden etkileyen kitaplar arasında.

İsmiyle müsemma bir kitap

Türk'ün Kanadı At, Lütfi Bergen'in yeni kitabı. Hacimli bir kitap. Zaten Lütfi Bergen kitabı okuyorsanız hacimli ve yoğun bir düşünce atmosferine kendinizi hazırlamanız gerekiyor. Sıradan bir okumayla geçiştirilecek cümleler kurmuyor Bergen. *Türk'ün Kanadı At*, bütün ipuçlarını ismiyle bize sunan bir kitap. Türk ve at kavramlarının yan yana kullanılması bile içine gireceğimiz dünyanın ne kadar yoğun bir anlatıma sahip olacağını hissettiriyor.

Kitap Turgut Uyar'ın dizeleri ile başlıyor: "Ey artık ölmüş olan at!-dediler- / Ne güzeldi senin çılgınlığın, ne ulaşıldı / Sen açardın, / Otuzüçbin at türünün tek kaynağıydın sen! / Tüylerin karaparlaktı. Koşumların, / - kokulu yağlarla ovulup parlatılan - / nasıl yakıştırdı sağrılarına ve göke."

Gelelim Lütfi Bergen'in önsözüne: "Anlaşılabileceği üzere bu kitap, medeniyet okuma ve araştırmalarını yazmaya dair yolculuğumun şimdiki duraklarından biri olarak kendini icbar etti. Anadoluçuluk fikrinin Türklüğü İslâm'la ve Anadolu'da başlatılan nazariyesi, 'at./hayl' peşinde dolaştıkça beni Asya'ya çekiyordu. Türkler, Hz. Nuh'un misakıyla teşkilatlandıktan asırlar sonra Hz. Muhammed'in misakına da beyat etmişti. Bizi Anadolu'ya bu misak getirdi." Kitapta bizi neyin beklediğini görüyoruz. Orta Asya'dan Arabistan çöllerine, oradan Anadolu'ya uzanan bir çizginin izini süreceğiz dörtlüce bir coşkuyla.

At-kültür-medeniyet eksenini

İki bölümden oluşuyor kitap. Birinci bölüm "Teknoloji Fıkıh Dayatıyor", ikinci bölüm "Attan İnmayesüz!" Aslında kitapta bölümler ayrılmış olsa bile konu bütünlüğü kendini muhafaza ediyor. At- kültür-medeniyet ekseninden sapmıyor kitap. Bergen, belirlediği anlatım tarzı ile sürdürüyor kitabı. At ve Kültür, Teknolojiyi Düşünmek, Üçüncü Teknoloji gibi başlıklarda medeniyetin kültür üzerindeki yok edici etkisinin üzerinde duruluyor. Elbette en önemli vurgu, Türk'ün at ile olan yakınlığı, yarenliği.

"Türkler rüyalarında attan indiklerini gördüklerinde bunu felaket sayar, 'sahip oldukları mevkiyi kaybettikleri'ne yorarlardı", "Türk ata binince dirilmiş, attan inince yorulmuş."

Bunun gibi örnekler çok kitapta. Teknoloji karşısında at kavramı düşünülünce atın gücünün sınırlarını da bir kez daha gözden geçirmek gerekiyor. Bu ayrıntıyı şu şekilde veriyor Bergen: "Atlar sürekli talim gerektirir. Savaş yokken bile varlıkları bir ritimdir. Bu varlıkların tımarı yapılmalı, arpa-saman-otu-suyu verilmeli, tayları doğunca onlar da eğitim programına alınmalıdır. Bir at, asgari üç kişinin istihdamını gerektirir. İyi yetiştirilmişse, son derece dik ve taşlı yokuştan aşağı inebilir. Sahibini sevmişse onu tehlikeden ve düşmanından koruyabilir."

"İsmet Özel ve Atlar" başlığı kitabın en dikkat çekici bölümlerinden. İsmet Özel'in özellikle at ve ekonomi arasında kurduğu bağın üzerinde duruyor Bergen. Özel'in bir konuşmasından aldığı bölümdeki dikkat çekilen noktalar oldukça önem arz ediyor; "Bizim topraklarımızda iki kez at katliamı yapıldı. Birisi, 1947-1948 yıllarında diğeri 1962-1963 yıllarında. Çünkü Türkleri atlarından mahrum ederek ancak dilenci durumuna sokabilirsiniz. Eğer bizim atlarımız olsaydı bir kere o atlar nallanacaktı. Koşumları olacaktı, eyerleri olacaktı. Yani bu çok canlı, çok aktif, çok da çevreci iktisadi doğuran bir şeydi. Bu bir. İkincisi çok önemli. İnsanların atlarla münasebeti. Allah bize at yetiştirmeyi emrediyor, övdüğü hayvan. Ve insanlar at yetiştirir diyorlar. Hayır, atlar

insanı yetiştirir. Yani insanlar atlarla kurdukları münasebetten dolayısıyla daha üstün bir ruhi meziyet sahibi olurlar."

İsmet Özel'in atların varlığı ile şahlanacağımızı müjdelediği umut vadeden sözlerinden sonra sıra Ivan Illich'in bisikletine geliyor. Özel'in ata dönelim teklifinden sonra bisiklete dönelim diyen sese de kulak vermekte fayda var. "Otomobil ve transport (motorlu ulaşım, motorlu taşıma) çağdaş toplum üzerinde felç edici hükümler, kilitlenmiş bir yapıyı empoze etmektedir." Hız ve kaybolup giden zaman kavramlarına dikkat çekiyor Bergen; "Illich'e göre hız toplumunda fakirler geride kalmanın bedelini ödemek için çalışır. Her hız artışı, mekânın tahrif edilmesi ve zaman kıtlığı ortaya çıkarır. İnsan ömrü, trafiğin yol açtığı faaliyetlerde yığılarak tüketilir."

Bir kültür olarak at

Daha sonra kitapta atların menşei ve özellikle Türk tarihindeki yerinden bahsediliyor. "Türkler atlarıyla siyasal / içtimai / iktisadi / kültürel bir düzen kurmuşlardır. Bütün kaynaklarda hayatlarının sürekli at üstünde geçtiği ifade edilmektedir. Türkler için at, aynı zamanda kurbanlık ve yüksek kıymette ihracat kalemidir. Onlar ellerindeki iyi cins atların soylarını muhafaza ettiler, at hareketlerini gözlemlediler... İnsan topraktan yaratılmıştır, at ise Peygamber'i Mirac'a çıkarmıştır. Toprak ve hava (gök) anasır-ı erbaa'dan başka nedir?"

Göçebe yaşam, demircilik, yerleşik hayata geçme, destanlarda atlar gibi daha birçok konu işleniyor kitapta. Ayrıca Bergen at üzerine yazılmış kitap ve makalelere de değiniyor.

Atların hayatımızdan sessizce gitmesi ve nostaljik bir unsur olarak bir biblo gibi muamele görmesi aslında sadece bir hayvanın hayatımızdan çıkması olarak düşünülmemeli. Bu kitap atın bir kültür, medeniyet unsuru olarak varlığını en somut örneklerle ifade eden bir çalışma. Türklerin atlardan kopuşlarıyla birlikte başlayan gerileme ve güç kaybı düşünüldüğünde bir atın sadece binek hayvanı olarak algılanmaması gerektiğini de göstermiş olacak. Son söz İsmet Özel'den gelsin; "Türklerin Türk olması son derece tehlikeli bir şeydir."

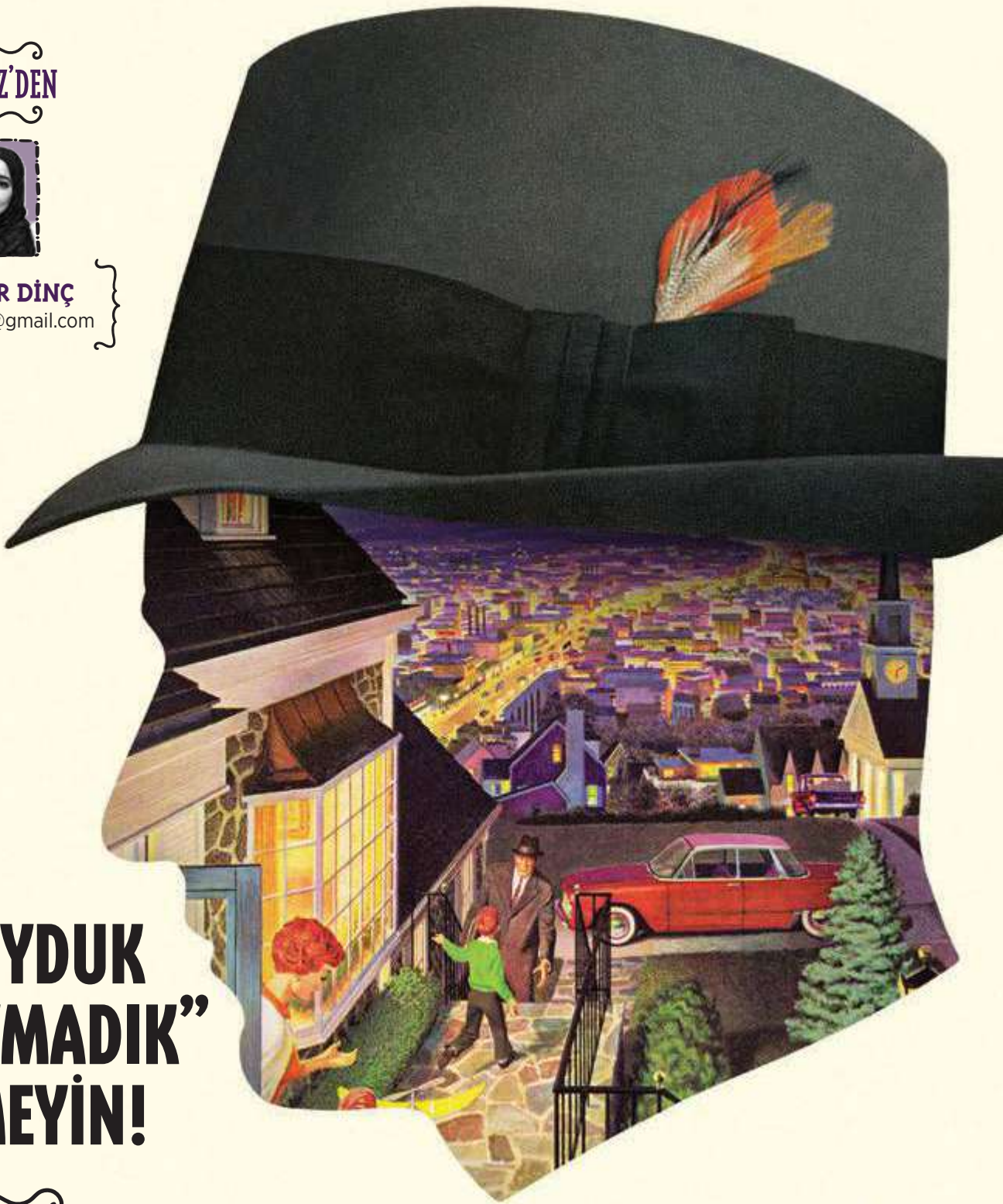
Türk'ün Kanadı At, atların tarihini merak eden okuyucular için hacimli bir çalışma olarak okuyucusunu bekliyor. 🐾

TÜRK'ÜN KANADI AT

Lütfi Bergen

YAZIGEN YAYINEVİ 2019

“DUYDUK DUYMADIK” DEMEYİN!

Edgar, on bir kısa öyküsünün toplandığı *İşitilmedik Hikâyeler*'inde bizi yine sonuçtan nedene doğru ustalıkla götürüyor. Dostoyevski'nin dediği kadar var: Poe'nun sadece kendine has olan ve onu bütün diğer yazarlardan ayıran özelliği, hayal gücünün olağanüstü genişliğidir.

Tüm edebi eserlerin kısa olması gerektiğine inanan ve bunu 'şiirselliğe' saygı olarak nitelendiren Edgar, 1838'de kaleme aldığı *Nantucket'li Arthur Gordon Pym'in Öyküsü* adlı kitabının başına gelenleri bilse ne yapardı peki acaba? Anlatısının, yayınlandığı tarihten tam 59 yıl sonra, bilim kurgunun efendisi Fransız yazar Jules Verne'nin 'iki ciltlik' Buzlar Sfenksi'ne ilham olacağını ve kendi öyküsünün, bir romana 'devam' niteliği kazandıracağını bilseydi de aynı şeyi düşünür müydü?

Yazının Felsefesi adlı eserinde, “Herhangi bir edebiyat eseri, bir oturuşta okunamayacak denli uzunsa, izlenim bütün- lüğünden sağlanacak son derece önemli etkiden severek feragat etmek zorundayız” gibi keskin bir tespitte bulunan Edgar'ın fikrini alabilmeyi dilerdim. Bana sanki, vaktinin büyük bir bölümünü kütüphanelerde jeoloji ve astronomi okuyarak geçiren, kitaplarını yazmadan önce evinde fizik deneyleri yapan Verne'nin, bu donanımlarla kaleme aldığı

İştilmedik Hikâyeler'in son öyküsü, tüm dünyada ilk dedektiflik öyküsü olarak kabul edilen Morgue Sokağı Cinayetleri ise, arka kapak kapanmadan, bize, Poe'nun hayal âlemiyle yeniden tanışmak için verilen bir fırsat gibi... Poe'nun 'anlatıcı' karakteri, Dupin ile ilk rastlaşmalarını anlatadururken, onun sayesinde bu genç adamın iç dünyasında biz de yolculuk etmeye başlıyoruz.

eserlerindeki uzunluğa ve derinliğe şaşırmaz, kızmazdı gibi geliyor. Yine aynı eserinde "bir yazıyı genişletmek matema-tiksel bir ilişki kurma becerisidir" diyen Poe'nun bu kıstasını var gücüyle temsil eden, yadsıyamayacağımız bir Jules söz konusu çünkü. Üstelik Poe'nun bu öyküsü sadece Verne'yi değil, Henry James, gizemli yazar B.Traven, David Morrell ve polisinenin önde gelen isimlerinden, bugünkü edebiyat formlarının çoğunun, Edgar'in dikkatsizce bol bol etrafa saçtığı tohumlardan çıktığını söyleyip, onun için "dedektif öykülerinin babasıydı" diyen Arthur Conan Doyle'yi...

Dünyanın ilk dedektiflik öyküsü de İştilmedik Hikâyeler'de

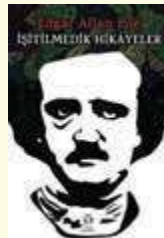
Hazır Doyle onun için, "Dedektif öykülerinin babasıydı" demişken, gelelim bu unvanın ateşleyici unsuruna: Morgue Sokağı Cinayetleri. Tüm dünyada 'ilk dedektiflik öyküsü' olarak kabul edilen Morgue Sokağı Cinayetleri, *İştilmedik Hikâyeler*'de karşımıza bir 'son vuruş' edasıyla çıksa da, öykünün ana karakterlerinden C. Augustue Dupin ile kitabın ilk sayfasını çevirir çevirmez Çalınmış Mektup'ta karşılaşo-ruz. Çalınan önemli bir mektuba ve hırsızına yönelik yapılan araştırmalar polis müdürü ve ekibince sonuçsuz kalınca, "Ben soyut mantıktan başka herhangi hususi bir usûl ile yü-rütülen muhakemenin sıhhatini ve neticelerini inkâr ederim" diyen Dupin devreye giriyor. Dupin'in zihinsel yeteneğini okuyor, bu mahir dedektifin, Edgar Allan Poe'nun kalemiyle ince ince şekil verdiği bir karakter oluşunu hatırlamaya başlıyoruz.

İştilmedik Hikâyeler'in son öyküsü Morgue Sokağı Cına-yetleri ise, arka kapak kapanmadan, bize, Poe'nun hayal âlemiyle yeniden tanışmak için verilen bir fırsat gibi... İmkânları yerle bir olan aristokrat bir ailenin mensubu C. Auguste Dupin'i tam manası ile tanımamız bu öykü vesile-siyle oluyor. Poe'nun 'anlatıcı' karakteri, Dupin ile ilk rastlaş-malarını anlatadururken, onun sayesinde bu genç adamın iç dünyasında biz de yolculuk etmeye başlıyoruz. Anlatıcı, geceyi seven dostu Dupin'e, onun yetenekleri ve zekâsına öylesine sadık ki, sabah olur olmaz yaşadıkları harabenin kepenklerini indirip sahte bir geceyi var edecek kadar... İşte bu aynı dili konuşan iki dostun amatör dedektifliklerini de bu öyküyle takip ediyor, Morgue Sokağı cinayetini hiç tahmin edemeyeceğimiz şekilde çözüyoruz. *İştilmedik Hikâyeler*, başına ve sonuna koyduğu Dupin öyküleriyle beni yine sonuçtan nedene doğru götürüyor. Adeta, yazarı Edgar Allan Poe'ya bir atıf...

Poe'nun gotik hikâyesi

Gelelim, Poe'nun gotik ürününe... Okuduğum Poe hikâyelerinde beni istisnasız en çok geren ve ürküten, tüm bunları yaparken de muazzam bir ustalıkla okuru can-landırma tekniğiyle baş başa bırakan bir evren: Kuyu ve Sarkaç. *İştilmedik Hikâyeler*'de bunu 'kuyu ve rakkas' olarak okuyoruz. Engizisyon mahkemelerince bir hücreye atılmış mahkûmun, karanlıkla ve berbat şartlarla baş etmesinin çok daha ötesindeki mücadelesine şahitlik ediyoruz: Dar alana açılmış kuyudan ve keskin bıçağıyla gitgide ona doğru yaklaşan bir sarkaçtan kaçış öyküsü. Tabii bu kara anlatıma bir de Poe'nun insanın tüylerini diken diken eden tanım-lamaları ve tahlilleri de ekleniyor. Klostrofobiklerin, send-romlarını delik deşik ederken, tekrar türettiği cinsten içerik. Kitabın önceki öyküsü Doktor Goudron'la (Katran) Profesör Plume'un (Tüy) Usulü'nde, hakkında "Orada hiçbir cezaya lüzum gösterilmiyor, hatta tecrit usulüne bile nadiren mü-racaat ediliyordu. Hastaların birçoğu binanın içinde ve bah-çelerinde alelade kıyafetle akıllı insanlar gibi dolaşıyorlardı" satırlarıyla bahsedilen bir deliler hastanesinin anlatımından sonra böyle dehşet yüklü bir engizisyon hikâyesiyle karşılaş-mak, nabızı dengeleme amacı güdüyor olsa gerek.

Siraceddin Hasircioğlu tercümesiyle Tema Yayınları'ndan çı-kan *İştilmedik Hikâyeler*'de, anlatmaya çalıştıklarımdan çok daha fazlası var: Philadelphia'da yayınlanan Dollar gazete-sinin verdiği 100 dolarlık ödülü kazanmasını sağlayan Altın Böcek öyküsünden Garabet Meleği'ne, şiirlerinden sonra ilk defa hikâyeye yöneldiği Metzengerstein'den Bir Mumya ile Küçük Münakaşa'ya kadar farklı birkaç öykü daha... Her ne kadar, Poe'nun şiirleri arasından Akşam Yıldız'ındaki "der-ken kaçak bir bulut / geçti örtü niyetine" dizelerini sevsem de, *İştilmedik Hikâyeler* ile tazelenen öyküler bana başka bir şiirini daha hatırlattı: bir düşün içinde düş mü / bütün gördüğümüz ve göründüğümüz? (●●●)

İŞTİLMEDİK HİKÂYELER

Edgar Allan Poe
CEV: Siraceddin Hasircioğlu

TEMA YAYINLARI 2019

BİR KAHRAMAN YOLA ÇIKAR

Redburn, tıpkı Herman Melville gibi, deniz seyahatinden çok seyahatin kendisine sağlayacağı hikâye anlatma fırsatını gözetir kitap boyu: “Dört ay içinde döneceğim” der Redburn, “ve size Avrupa’yı anlatacağım.”

Şöyle diyor Tolstoy: “Her edebi eser, iki türden birine aittir; ya bir kahraman yola çıkar ya da şehre bir yabancı gelir.” Hikâyeleri bambaşka saiklerle türlere ayıran birçok edebi otorite olmasına rağmen (Booker, Thomas, vb.) Tolstoy’un söylediğine pek az kişi karşı çıkabilir. Herman Melville’in Redburn kitabı da bir yola çıkış hikâyesidir. Denize meraklı bir genç, Wellingborough Redburn, yollara düşüyor ve Redburn böyle açılıyor.

Herman Melville, *Redburn*’ü on dokuz yaşında çıktığı ilk deniz seyahatinden esinlenerek yazıyor. Yazım sürecinde, kitabı ithaf ettiği kardeşi Thomas Melville’in de payı olsa gerek; ithafta “şimdi bir denizci olarak Çin’e sefer yapan küçük kardeşim” diye bahsi geçen Thomas ile Herman’ın birbirine aktaracak deniz hikâyeleri olmuştur ve bu sebeple, kitabı sadece Herman’ın hayatından bir kesit olarak nitelendirmek doğru olmayabilir. (İkilinin hayatlarına dair bir not daha: Redburn’ün babası da tıpkı Melville kardeşlerin babası gibi ölmüş ve ailesini sefalet içinde bırakmıştı.) Redburn deniz seyahatine çıkmasındaki en büyük motivasyonu Arabistan’dan dönen bir gezginle karşılaşmasına borçludur. “Bak ne kocaman gözleri var” der teyzesi gezgini işaret ederek ve bunu gezginin gördüklerine, yaşadıklarına yorar. Redburn, o küçük yaşında, gezgini evine kadar takip etmek istese de teyzesi buna izin vermez, fakat bu gözleri kocaman Arap gezgin imgesi Redburn’ün zihnine takılır kalır.

Minör bir hikâye

Redburn’ün hikâyesinin bir diğer sebebiyse şu olmalı... Redburn, tıpkı Melville gibi, deniz seyahatinden çok seyahatin kendisine sağlayacağı hikâye anlatma fırsatını gözetir kitap boyu: “Dört ay içinde döneceğim” der Redburn, “ve size Avrupa’yı anlatacağım.” Deniz yolculuğuna merakı, döndüğünde onu anlatmak istemesine dayanır. Bu sebeple, karşılaştığı ilk zorlukta bu yolculuktan dönmek için can atar; gemileri henüz büyük dalgalarla göğüs göğse dahi kalmamışken, Hudson Nehri’ndeki evinin hayalini kurmaya başlar ve annesinin sözünü dinlemediği için kendisine kızar.

Denizler minör bir hikâye yaratmak, bir ütopya ya da distopya kurmak için harikulade mekânlar. Kiminin arkhe olarak

gördüğü, yaşamın başladığı yer, su, tüm bir hayatı sığdırmak için en ideal şartları sağlıyor. (Adada, gemide geçen ve bir ömrü, ideolojiyi ya da cinsiyet rollerini anlatma iddiası taşıyan ne çok hikâye var mesela, değil mi?) Redburn de biraz bu sebeple açılıyor denize; yaşamını bir gemiye sığdırmak istiyor, döndüğünde anlatacak hikâyeleri olsun istiyor ama bu düşlediği kadar eğlenceli bir macera değil.

Bir denizci değil, bir hikâyeci

Aylıklık peşinde koşan Redburn, “Bırakın dünyanın etrafında döneyim; bırakın denizin üzerinde sallanayım; bırakın koşturayım ve hayatım soluk soluğa geçsin” nidaları atarken, bir sonraki sahnede işe koyulmak zorunda kalıyor ve tavuk kümesi temizliyor. Denizcilerle birlikte bir yolculuk içinde, ama onlarla seyahat etmesi onlardan biri olduğu anlamına gelmiyor; hiçbir işe yakıştıramıyor kendini çünkü o bir denizci değil bir hikâyeci, bir avare.

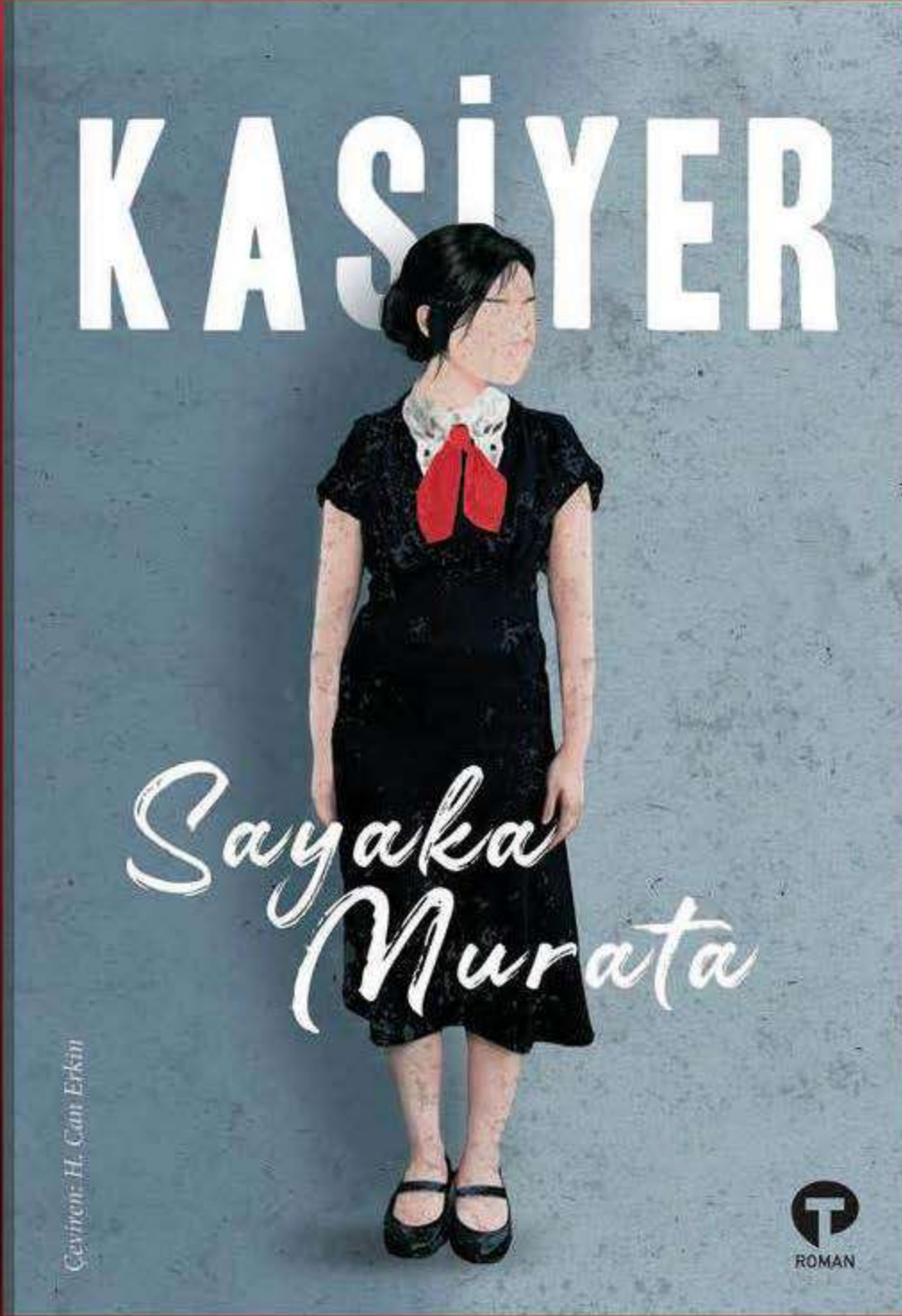
Bu yönüyle Redburn’ün seyahati Defoe’nun Robinson’un-kine benzetilebilir; anne babasını dinlemeyen iki karakter, Redburn ve Robinson denize açılır. Robinson’un gözü çok daha pektir gerçi ve Robinson hayatın zorluklarıyla yoğrulmuş bir karakterdir; Redburn ise bir acemidir henüz, belki de bu yüzden gemisi ayakta kalmıştır. Çünkü Redburn’ün gemisi kaza geçirseydi, o adada Robinson gibi, bir medeniyet inşasına girişemeyebilirdi. *Redburn*, Melville’in *Moby-Dick*’i ile de kıyaslanabilir pekâlâ ama şöyle söylemek daha doğru; *Moby-Dick*’e dair birçok fikir sunan Hawthorne gibi bir figür olmasaydı, bu kıyas daha makul olabilirdi. (●●●)

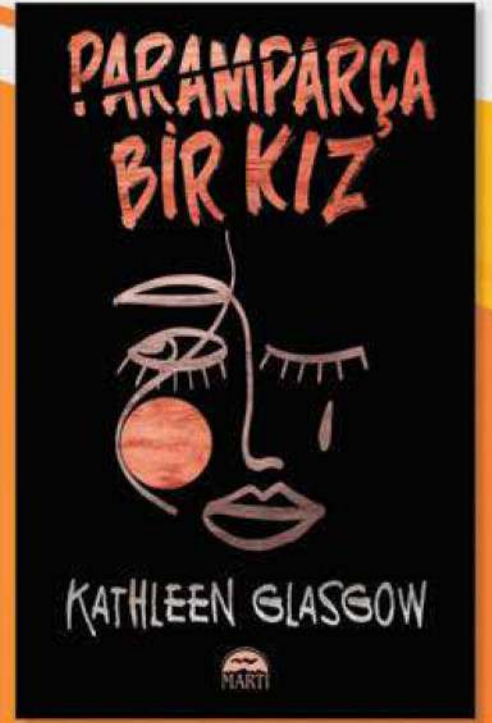
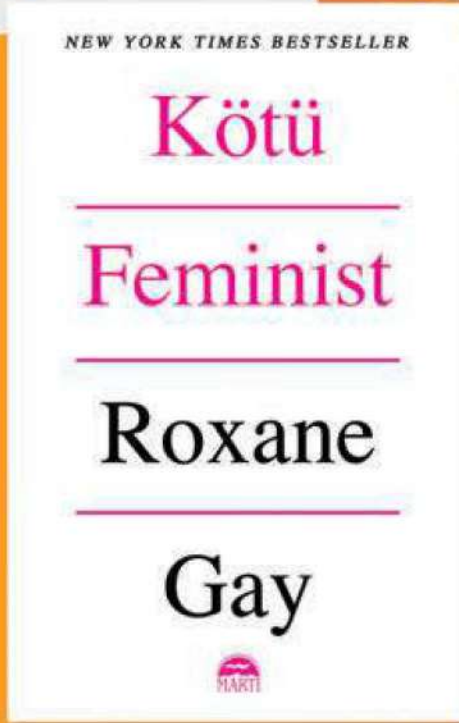
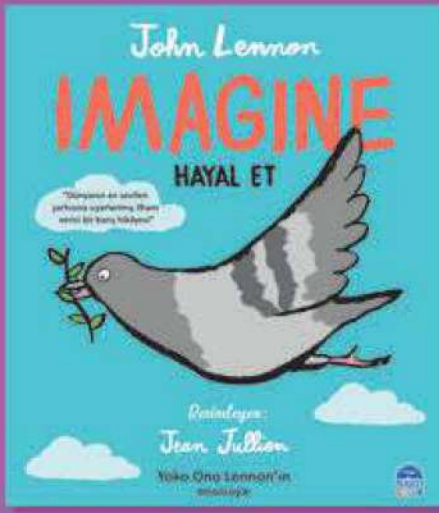
REDBURN-İLK SEFERİ

Herman Melville
 ÇEV. M. Barış Gümüşbaş
 ALFA YAYINCILIK 2019

"TUHAF VE KOLAY AKILDAN
ÇIKMAYACAK BİR HİKÂYE." –TIMES

TURKUVAZ
KİTAP

LOUISE L. HAY

